

אוצר פניני החסידות

אוצר כלום
לפרשת השבוע

שלח

מתורתו של אור שבעת הימים הבעל שם טוב הקדוש זיע"א

בְּעֶרְב־שַׁבָּת בְּתַפְּלַת מְנַחָה וְקַבְּלַת
שַׁבָּת מֵעֲלִין כָּל אוֹתָן הַדְּבוּרִים וְהַמְצוּוֹת
שֶׁל כָּל הַשְּׁבוּעַ, שָׂאזְ הוּא עֲלִית
הַעוֹלָמוֹת:

(כתר שם טוב ח"ב דף ד' ע"ב)

פְּרַשְׁתֵּי שֵׁלַח

שַׁבְּתֵי צַדִּיק

רבי פנחס מנחם מפּוֹלֵץ זיע"א

הַמְרַגְלִים דָּאָגוּ עֲבוּר עִם יִשְׂרָאֵל שְׁלַח
יִטְרְדוּ מֵעֲבוּדַת ה' בְּהַכְּסֹס לְאָרֶץ

שְׁמַעְתִּי מִפֶּה קֹדֶשׁ אָבִי אֲדוֹנֵי זַמְנֵי מוֹרֵי
וְרַבִּי זצ"ל (החידושי הרי"ם זיע"א),
שְׁמַרְגְלִים הִיָּה פְּנוּתָם לְטוֹבַת יִשְׂרָאֵל לְבַד,
שְׂרָאוּ יִשְׂרָאֵל עוֹמְדִים שָׁם בְּמִצַּב טוֹב מְאֹד,
לוֹמְדִים תּוֹרָה אֲצֵל מֹשֶׁה רַבְּנֵנוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם
וְאִין לָהֶם שׁוּם טְרִידָה מִטְּרִידַת עוֹלָם הַזֶּה, לֹא
מְזוּן וְלֹא מִכְּסוּת, רַק פְּלִם עוֹסְקִים בְּעֲבוּדוֹת
הַשָּׁם יִתְבָּרַךְ וְנִזְוִינִים לָחֵם מִלְּאֲכֵי הַשָּׂרֵת, הֵיוּ
חֲסִים עַל יִשְׂרָאֵל שְׂיִכְנְסוּ לְאָרֶץ וַיְהִיָּה לָהֶם
טְרִידוֹת עוֹלָם הַזֶּה בְּעֲבוּדַת הָאָרֶץ.

וְאָמַר בְּזֶה הִלְשׁוּן: שְׁהַמְרַגְלִים דָּאָגוּ עֲבוּר
יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ אֲבָרָה הַדּוֹאָג לְנִיד מְמוֹזְנוֹת
שְׁלַח חֲתָנּוּ פֶן יִטְרַד וְלֹא יִשְׁקַד בְּלַמּוּדוֹ
בְּמִקְדָּם. וְסִפְּנוּ עֲצָמָם עֲבוּר טוֹבַת יִשְׂרָאֵל,
וּפְעָלוּ שְׁנֵתְעַכְבוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָר עוֹד אַרְבָּעִים
שָׁנָה וְנִזְוִינֵי לָחֵם מִן הַשָּׁמַיִם. אִךְ אִף עַל פִּי
כֵן לֹא הִיָּה זֶה לְרִצּוֹן בְּשָׁמַיִם, מִשׁוּם שְׁלַח
טוֹב לוֹמַר עֲצוֹת בְּהַנְהַגַּת הַשָּׁם יִתְבָּרַךְ, שְׁמִסְתַּם
כְּמוֹ שְׁמַנְהִיגִין מִשָּׁמַיִם כֵּן הוּא לְטוֹכְתָּנוּ:

שֵׁלַח לָךְ אֲנָשִׁים (יג ב)

קִדְשַׁת לִוִּי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א

'שֵׁלַח לָךְ אֲנָשִׁים' - עַל הָאָדָם לְהַבְשִׁיט
עֲצָמוֹ מִגְּשָׁמֵי מִיּוֹת וְאֵז מַעֲלָה הַנְּצוּצוֹת

שֵׁלַח לָךְ אֲנָשִׁים. הַכֹּלֵל, כְּשֶׁאָדָם מִיִּשְׂרָאֵל
כָּא אֵל מְקוּם אֶחָד וְעוֹבֵד ה' שָׁם,
אֵז כָּל הַנְּצוּצוֹת אֲשֶׁר שָׁם הֵם מִתְבַּיְשִׁים מִמֶּנּוּ,
כִּי הוּא מְגַלֶּה שְׂרָשׁ וְעֶקֶר הַבְּרִיאָה, כְּמֵאֲמַר
חֲכָמֵינוּ ז"ל (שבת לא:): לֹא כִּרְא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ

הוּא כו', וְאֵז בְּקַל יְכוֹל לְכַבֵּשׁ אוֹתָם. וְזֶה
הִיָּה פְּנוּת שְׁלוּחַ מְרַגְלִים. אֲבָל הָאָדָם צָרִיךְ
לְפָשֵׁט עֲצָמוֹ מִגְּשָׁמֵי מִיּוֹת בְּכָדֵי שְׂיִתְבַּיְשׁוּ מִלְּפָנָיו
כָּל הַנְּצוּצוֹת, אֵז כּוֹבֵשׁ אוֹתָם. וְזֶהוּ הַרְמָזוּ
'שֵׁלַח', לְשׁוֹן הַפְּשָׁטָה, מִלְּשׁוֹן וַיִּשְׁלַח, וַיִּפְשִׁיטוּ
(בראשית לו כב) תַּרְגוּמָם אוֹנְקְלוֹס וַאֲשֶׁלְחוּ:

שֵׁלַח לָךְ אֲנָשִׁים וַיִּתְרוּ אֶת אֲרֶץ כְּנַעַן אֲשֶׁר אֲנִי
נֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אֶחָד אִישׁ אֶחָד לְמִטָּה
אֲבִיתוֹ תִּשְׁלַחוּ כָל נְשִׂיא כְּהֵם (יג ב)

שַׁעַר הַגְּלוּלִים

רבי חיים ויטאל זיע"א

נִשְׁמוֹת הַשְּׁבָטִים נִתְעַבְרוּ בְּמְרַגְלִים וְנִרְמַזוּ
בְּמֵאֲמַר יוֹסֵף לְאֶחָיו 'מְרַגְלִים אַתֶּם'

דַּע כִּי אֵלוּ הַעֲשָׂרָה מְרַגְלִים, טָרָם שֶׁהִלְכוּ
לְרַגֵּל אֶת הָאָרֶץ נִתְעַבְרוּ בָּהֶם נִשְׁמוֹת
הַשְּׁבָטִים, עֲשָׂרָה בְּנֵי יַעֲקֹב מִמֶּשׁ, וְזֶה סוּד
מֵה שֶׁאָמַר לָהֶם יוֹסֵף לְאֶחָיו 'מְרַגְלִים אַתֶּם'
(בראשית מב ט), רַמְזוֹ לָהֶם שֶׁהֵיוּ עֲתִידִים לְהִתְעַבֵּר
בְּמְרַגְלִים. גַּם זֶה סוּד מֵה שֶׁנֶּאֱמַר בְּרִישׁ פְּרַשַׁת
שֵׁלַח לָךְ 'בְּלִם אֲנָשִׁים רְאִישֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל הִמָּה',
כִּי הֵם מִמֶּשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל סָבָא, וְלִכְּן לֹא כְּתִיב
רְאִישֵׁי אֶלְפֵי יִשְׂרָאֵל, אֲלֵא רְאִישֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל.

בְּרִצּוֹתָם לְהוֹצִיא דְבָה עַל א"י נִסְתַּלְקוּ
מֵהֶם נִשְׁמוֹת הַשְּׁבָטִים

וְאָמַנְם אַחַר שְׁנֵתְעַצְצוּ בְּעֲצָמָם לְהוֹצִיא דְבָה
עַל הָאָרֶץ, וְהֵיוּ רוֹצִים לְחַזֵּר לְבָא
אֵל מֹשֶׁה וְלְדָבָר תּוֹעָה, אֵז נִסְתַּלְקוּ מֵהֶם
נִשְׁמוֹת הַשְּׁבָטִים שְׁנֵתְעַבְרוּ בָּהֶם, כְּפִדּוּעַ כִּי מִי
שֶׁהוּא מִבְּחִינַת עֲבוּר מִסְתַּלֵּק כְּשֶׁיִּרְצֶה, מֵה
שָׂאִין כֵּן בְּבְחִינַת גְּלוּל. וְזֶהוּ הַטַּעַם מֵה
שֶׁאָמַר הַכְּתוּב בְּתַחֲלָה, וַיִּשְׁבּוּ מִתּוֹר הָאָרֶץ
מִקֵּץ מ' יוֹם, וְאַחַר כֵּף שֶׁהִזְכִּיר שֶׁשְּׁבּוּ, חֲזַר
וְהִזְכִּיר הַהֲלִיכָה, בְּאֲמָרוֹ וַיִּלְכוּ וַיָּבֵאוּ אֵל מֹשֶׁה

נחמה, והודיעו שְׁעֵדִין יְקוּמוּ עִמּוּדֵי עוֹלָם שִׁיחֵיו מִבְּחִינַתוֹ מִמָּשׁ, וַיִּקְרְבוּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּבְנֵה הָיָה כְּאֵלוֹ נִקְבַר מִשָּׁה רַבְּנוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם בְּעֲצָמוֹ שָׁם.

וּפָאן בְּשִׁלְיֹחוֹת הַמְרַגְלִים לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הוֹדִיעוּ הָעֲנָנִים הַזֶּה, וְזֶהוּ שְׁאֵמַר לוֹ 'שְׁלַח לָךְ אֲנָשִׁים' – דְּהֵינּוּ, אֵף עַל גַּב שְׂאִין אֶתָּה נִכְנָס לְאֶרֶץ, הִנֵּה מוֹכְנִים אֲנָשִׁים מִבְּחִינַתְךָ שִׁיִּכְנָסוּ לְשָׁם, וְהָיָה כְּאֵלוֹ נִכְנָסְתָּ אֶתָּה בְּעֲצָמְךָ, וּמִמִּילָא לֹא יִשְׂאָר לָךְ יָגוֹן עַל זֶה הָעֲנָנִים, וְזֶהוּ 'שְׁלַח לָךְ' מִבְּחִינַתְךָ 'אֲנָשִׁים'.

'וַיִּתְּרוּ אֶת אֶרֶץ כְּנַעַן' – קָרִי בַּהּ 'וַיִּתְּרוּ' בְּאֶרֶץ כְּנַעַן, כְּמוֹ 'וַתְּמַיִּים יוֹתְרוֹ בַּהּ' (מַסְלִי ב כא), דְּהֵאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה שֶׁהֵם מִבְּחִינַתְךָ יִכְנָסוּ לְאֶרֶץ וְשָׁם יוֹתְרוּ בַּהּ. אִישׁ אֶחָד אִישׁ אֶחָד לְמִשָּׁה אֲבֹתָיו תִּשְׁלַחוּ – לְרַמּוֹ שְׁפָל אֶחָד מֵהֶם הָיָה מֵיָחַד בְּדוֹרוֹ וְגִדּוּל, וּבִאֲלֵה רַמְזוֹ לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל וְרַב הַמְנוּנָא סְבָא, לְהֵם קָרָא 'אִישׁ אֶחָד אִישׁ אֶחָד', וְכָל נְשִׂיא בְּהֵם' רַמְזוֹ לְרַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא:

לְמַטָּה אֶפְרַיִם הוֹשֵׁעַ בֶּן נוּן (יג ח)

אֲנָרָא דְכֹלֵה

רַבִּי צְבִי אֱלִימֶלֶךְ מְדִינַב זִיעֲרָא

טַעַם מִפְּלֵא מְדוּעַ נִכְתַּב 'בֶּן' נוּן בְּחִירִיק

בְּאֵתִי לְהַזְכִּיר בְּפָאן פֶּרֶט אֶחָד מֵה שֶׁנִּתְקַשּׁוּ כָּל הַמְּפָרְשִׁים, לְמָה נִכְתַּב כָּכָל מְקוֹם ב"ן בְּחִירִיק, וְדַכְרִי בְּעַלֵּי הַפֶּשֶׁט יְדוּעִים (עֵיין בְּרַד"ק רִישׁ יְהוֹשֻׁעַ). וְשִׁמְעֵתִי מִדְּבַרֵי אֲדַמּוּר הַרַב הַקְּדוֹשׁ מוֹרְנוּ הַרַב יַעֲקֹב יַצְחָק זְצוּק"ל (הַחֹזֶה מְלַבְלִין) שְׁאֵמַר בְּשֵׁם זְקֵנוּ (הַגַּה"ק רַבִּי יַעֲקֹב קַאפִּיל מְלוֹקֹב זִיעֲרָא), דְּיָדוּעַ מֵה שְׁאֵמְרוּ רַז"ל (ב"ר מו א) שֶׁהַיּוֹד שֶׁל שְׂרִי נִתְרַעַמָּה עַד שֶׁצָּרְפָּה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לִיהוֹשֻׁעַ, וְהִנֵּה הַיּוֹד שֶׁל שְׂרִי לֹא הָיָה לָהּ נְקוּדָה, וּמֵהֵיכָן נִתְּנָה נְקוּדָה בִּיהוֹשֻׁעַ, אֲזִי לְקַח הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ תְּרִין נְקוּדוֹת מִג' נְקוּדוֹת הַסְּגֹל שֶׁכָּכָל מְקוֹם בְּתַבַּת בֶּן,

וְאֵל אֶתְרָן, וְהִנֵּה לוֹ לומר וּבִבְאוֹ, וְלֹא יִיֻלְכּוּ, וְרוּל דְּרָשׁוּ כְּפִי הַפֶּשֶׁט מְקִישׁ תְּלִיכְתֵּם לְבִיאָתֵם וְכו'.

רַק בְּכֹלל וְיְהוֹשֻׁעַ נוֹתְרוּ נִשְׁמוֹת הַשְּׂבָטִים שִׁחֵיו מִצְּבָרִים בְּהֵם

וְהֵעֲנָנוּ הוּא כְּפִי הַסּוּד, כִּי יִיֻלְכּוּ חוֹזֵר אֶל נִשְׁמוֹת הַשְּׂבָטִים, שֶׁהֵלְכוּ וְנִסְתַּלְקוּ מֵהֶם, כְּאֲשֶׁר שָׁבוּ מִתּוֹר הָאֶרֶץ בְּעֲצָה רַעָה. וּמִלַּת 'וַיִּבְאוּ', חוֹזֵר אֶל הַמְרַגְלִים בְּעֲצָמָם, שְׂבָאוּ לְבָדָם בְּלִתֵּי עֲבוּר נִשְׁמוֹת הַשְּׂבָטִים בְּהֵם. וְאִמְנָם בִּיהוֹשֻׁעַ וְכֹלל לְבָדָם, נִשְׂאָר בְּהֵם סוּד הַעֲבוּר, כִּי אֶפְרַיִם בֶּן יוֹסֵף נִתְעַבַּר בִּיהוֹשֻׁעַ, וְיְהוּדָה כְּכֹלל, לְפִי שְׁלֵא הִטָּאוּ (וּרְאָה אִיר הַחַיִּים). וְזֶהוּ שְׁאֵמַר הַפְּתוּב 'וְכֹלל בֶּן יִפְנֶה וְיְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן חָיו מִן הָאֲנָשִׁים הֵהֵם הַהֲלֹכִים' – פְּרוּשׁ, כִּי אֵלוֹ נִשְׂאָרוּ חַיִּים - מִבְּחִינַת נִשְׁמוֹת הַשְּׂבָטִים אֲבִיהֶם שֶׁנִּתְעַבְּרוּ בְּהֵם, וְלֹא נִסְתַּלְקוּ מֵהֶם אַחַר כֵּן בְּבִיאָתֵם, כִּי כְּמוֹ שֶׁבְּתִלְכֵתֵם הָיוּ עִמָּהֶם, כֵּן הָיוּ בְּבִיאָתֵם. וְזֶהוּ שְׁאֵמַר הַפְּתוּב 'חָיו מִן הָאֲנָשִׁים הֵהֵם הַהֲלֹכִים וְכו'', וְיִתְּרוֹ אִמְרוּ 'הָאֲנָשִׁים הֵהֵם' אֶל אֶפְרַיִם וְיְהוּדָה שֶׁהָיוּ עִמָּהֶם בְּתִלְכֵתֵם, וְזֶה שְׁאֵמַר 'הַהֲלֹכִים' יִרְמֹזוּ כִּי אֵלוֹ חָיו מִן הָאֲנָשִׁים שֶׁהֵלְכוּ, וְלֹא מֵאוֹתָם שְׂבָאוּ שְׁלֵא כְּמוֹ הַתְּלִיכָה (הַקְּרָמָה לו):

פְּתוּחֵי חוֹתֵם

רַבִּי יַעֲקֹב אֲבִיחַצִּירָא זִיעֲרָא

הַקַּב"ה הוֹדִיעַ לְמִשְׁרֵי תְּנָאִים מִשְׁרָשׁ נִשְׁמוֹתוֹ שִׁיחֵיו בְּא"י וְהַר"ז כְּאֵלוֹ הוּא עֲצָמוֹ נִכְנָס אֵלֶיָּהּ

אֲפָשָׁר לְרַמּוֹ, מֵה שֶׁתְּכַתּוּב בְּסִפְר הַפְּנוּנוֹת בְּשֵׁם הָאֲר"י ז"ל, דְּשִׁלְשָׁה הֵם מִבְּחִינַת מִשָּׁה רַבְּנוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם, וְהֵם, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל, וְרַב הַמְנוּנָא סְבָא, וְרַבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא. וְהִנֵּה מִשָּׁה רַבְּנוּ עָלָיו הַשְּׁלוֹם לֹא נִקְבַר בְּאֶרֶץ, וְיָדוּעַ כְּמָה נִתְפַּלֵּל וְנִתְחַנֵּן לְפָנֵי הַקַּב"ה כְּדִי לְפָנֵס לְאֶרֶץ, וְלֹא שְׁמַע לוֹ ה'. וְעֲשֵׂה לוֹ ה'.

מפני שהימים ימי בפורי ענבכם, ולכן פתיב
 'ותצפנהו שלשה ירחים', ולכן פתיב ענבכם
 חסר יו"ד, עכ"ל.

והנראה דאיתא סמאל יש לו שליטה בג'
 תדשים שהם טבת תמוז אב, והנה
 אמרו רז"ל ששלוח מרגלים הנה כ"ט בסיון,
 וכתוב 'וישבו מתור הארץ מקץ ארבעים יום',
 ובערב תשעה באב חזרו והקבצו בכנה לדורות,
 הרי משך הליכתם לרגל הנה בתמוז עד
 תשעה באב שעקר שליטת סמאל בהם, ולכן
 איתא ברש"י ז"ל, 'כלם אנשים', לשון חשוכים
 ואותה שעה פשרים היו - רצה לומר דוקא
 אותו שעה, דהינו בכ"ט בסיון שעדין לא
 היה שליטה לסמאל, על כן היו פשרים, ומן
 היום ההוא והלאה שלט בהם, וק"ל.

והנה האותיות שקודם אותיות 'ענבכם' הוא
 אותיות סמאל, ורצה לומר שסמאל
 שולט בהם, וזה שאמר קרא ותימים ימי
 בפורי ענבכם' - רצה לומר אותיות הפפורים
 והראשונים לאותיות 'ענבכם', דהינו אותיות
 סמאל, שאז באלו הימים יש לו שליטה כנ"ל,
 ולכן פתיב 'ענבכם' חסר יו"ד, כדי לרמוז זה.
 וזה רמז גם כן 'ותצפנהו שלשה ירחים', כי
 בג' ירחים הנ"ל יש שליטה לסמאל, ודו"ק.

(וה לשון הבני יששכר: והקשה הרב הגדול
 חיד"א זלה"ה (דבש לפי ב כא, חומת אנך) הרי
 ענבים מלא י. ונראה לפרש על פי מה
 שכתבו גורי הארז"ל הטעם של קרי וכתוב,
 כי התורה נדרשת בשתי ישיבות, מתיבתא
 עלאה ותמאה, בישיבה העליונה אין שטן
 ואין פגע רע, ושם נקרא כמו שהוא נכתב,
 וכן שאר התבות אין צריך לשנות בהם
 לאהדורי מלה לנתיקה, כמו שאמר ר' יבא
 סבא ע"ה, אמנם בישיבה של מטה צריך
 למסר רזי התורה בליחשה ושיחא פשט הדברים
 קרובים למשקל לרבים, עד כאן דברי. המשפיל
 בין דהוא הדין כל שארי הענינים דדרשו
 חז"ל בקצת שנוי ממה שנמצא במסכת שלפנינו
 וכו', הם ידעו שבמתיבתא עלאה נכתב חסר

ועשה מהם שקבא תחת היר"ד, ונשאר כתבת
 ב"ן נקודה אחת חירק, ודפח"ח:

ויקרא משה להושע בן נון יהושע (יג יז)

מהר"ש מבעלזא

רבי שר שלום מבעלזא זיע"א

באור דברי התרגו"י 'וכדי תמא משה
 ענותנותה קרא משה להושע בר נון
 יהושע'

'ויקרא משה להושע בן נון יהושע'. בתרגום
 יונתן: 'וכדי תמא משה ענותנותה
 קרא משה להושע בר נון יהושע'. הנה שהנה
 משה נרא פן? שה יהושע בן נון אחר המרגלים
 לפי ששמע נבואת אלדד ומידד שמושה מת
 והושע מכניס, ולכך? שה אחר עצת מרגלים
 כדי שלא ימות משה, והוא לא יחוש כלל
 להגדלה המתקנת לו במות משה שימלא
 מקומו, כי עניו גדול הנה ואין כבוד נחשב
 בעיניו למאומה, ויחוש רק לחיי רבו שעוד
 יחיה רבות בשנים, על כן הצריך משה להתפלל
 עליו.

ונזהו שאמר התרגום יונתן 'וכדי תמא משה
 ענותנותה קרא ליה יהושע' והתפלל
 עליו? -ה יושיעך מעצת מרגלים, כי לולא
 ענותנותה הגדולה לא הנה חושש משה כלל
 שילכד במועצת המרגלים בידעו וראתו וצדקתו
 (וראה עבודת ישראל):

והימים ימי בפורי ענבים (יג ט)

נצוצי שמשון

רבי שמשון מאוסטרובולי זיע"א

האותיות שקודם 'ענבכם' רמז לשליטת
 הס"מ בחדשים בהם נשלחו המרגלים
איתא בפליאה מפני מה לא הצליחו מרגלים,

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

בכל יום יום יש העלאת נצוצות חדשה
 'והימים' ימי בכורי ענבים. בא לרמוז מה
 שכתב רבנו הגאון ז"ל (שער הכוונות
 נט. ריש סדר שבת ענין שינוי התפילות), דבכל תפלה
 עולים ניצוצות מחדש, ומה שעושה תפלה זו
 אינה עושה תפלה אחרת, כי כל אחת מעלה
 ניצוצות מחדש. לכן כל יום יום יתחזק
 האדם ויוסיף קדושה על קדושתו, אולי יזכה
 להעלות ניצוצות מה שלא עלו מקדם.

וזהו שאמר 'והימים' – דהינו כל יום יום
 תחשב בו עולם חדש ובכורה חדשה
 מפני העלאת המין נוקבין, וזהו 'ימי בכורי'
 – כל יום בכור מחדש בפני עצמו. 'ענבים'
 אותיות מ"ן ב"ע, דעקר העלאת מין נוקבין
 הוא מבריאה יצירה עשיה, וזהו 'ענבים',
 דהינו מפני העלאת מין נוקבין מבריאה יצירה
 עשיה הרמוז ב'ענבים', צריך שתחשב כל יום
 בכור בפני עצמו:

**אפס כי עז העם הישב בארץ והערים בצרות גדלת
 מאד וגם ילדי הענק ראינו שם** (יג חח)

ישמח ישראל

רבי ירחמיאל ישראל יצחק מאלכסנדר זיע"א

טעות המרגלים היתה חששם על
 הפרעות רוחניות בעתיד, ובאמת יש
 להסתכל על רצון הבורא בכל רגע
 ורגע ובל להשגים מה יהא בעתיד
הפרוש בדבריהם, שאמרו אשר באמת טובה
 הארץ מאד, 'אפס כי עז העם', הינו
 שבאמת יש שם רוח הקדושה עד מאד, אפס
 זה לעמת זה יש שם רוח הטמאה עד מאד
 רחמנא לצלן, ולזאת אם נהיה אנחנו דבוקים
 בה' תמיד אזי טובה הארץ מאד, אבל
 חלילה אם נסור מה' חלילה אפס מה, אזי

(כן הוא בוהר), ויש לי לומר שבפאן גם כן
 הוא כף, במתיבתא עילאה שם אין פחד
 מהחיצונים נכתב בכורי ענבים חסר, הפנה
 על פי הנ"ל, מה שאין כן במתיבתא תתאה
 לא יתכן לרמוז בפרוש, והבן):

**ויבא עד חברון (יג ב) (כלב לבדו הלך שם,
 ונשתטח על קברי אבות שלא יהא ניסת לחבריו
 להיות בעצתם, רש"י)**

ב"ח

רבי יואל סירקיש זיע"א

ראית הט"ז מהשתטחות כלב על קברי
 האבות שמתר להשתטח על קברי
 צדיקים

עוד ראיתי תשובה על שם מוהר"ר חיים
 פלטיאל, על הנודרים לילך לבית הקברות,
 קצת היה נראה כדורש אל המתים, דכלב
 שנשתטח על קברי אבות התפלל לשם במקום
 קדושה כדי שתהא תפלתו נשמעת, וכדכתיב
 באברהם (בראשית יט כז) 'אל המקום אשר עמד
 שם', אלמא שהמקום גורם, אי נמי מי שבנה
 את המת ולכבודו משתטח על קברו, זה
 מצינו, אף נשים ובני אדם שאינן יודעין זה
 לא ידעתי הליכתן למה, ואני רגיל לפתח
 להן בחרטה ויתירו להם הנדר ויתן לצדקה
 מה שנהיה מוציא על הדרך, ואח"כ יתן מה
 שנשאר כפי שנהיה טרחו והלוכו וזה יתן
 לצדקה וינצל מצעקה, עד כאן.

מיהו כבר החזיקו במנהג זה ואין מוחה,
 ויש לזה סמך בספר הזהר (פר אחרי
 ע). ודוקא להשתטח על קברי אבות ולהתפלל
 לפניו יתברך על כל צרה שלא תבא בזכות
 אבותיו הנקברים פה וכיוצא בזה, וכבר נתקנו
 סדרי התפלה למשתטחים על קברי אבות
 ואין לשום מורה למנע ולבטל מנהג זה
 (יוד ריו):

נצוצי שמשון

רבי שמשון מאוסטרופולי זיע"א

באור נפלא בדברי הגמרא שטענו
המרגלים ליהושע ריש קטיעא זמלל

במסקת סוטה (לה.) אמרינן, ויהס כלב וכו',
אמר ובה שהסיתן בדברים, פתח
יהושע וקא משתעי, אָמרו ריש קטיעא זמלל,
ופרש רש"י, מי שאין לו בנים לטול חלק
בארץ זמלל. ובפרוץ פרש, לפי שמשא קרא
שמו יהושע, כלומר ראש שמו קטוע, לפי
שהיו"ד אות קטועה היא (והקשה בח"א מהרש"א
על פרוש רש"י, דלפי החשבון הנה אז יהושע בן מ"ב שנים
וקנה ראוי להוליד, ומנזן להם שלא יוליד, ופרוש הפרוץ
הקשה דמה לגלוג הוא שמתחיל שמו ביו"ד).

ואמר דודי המקבל החסיד מוהר"ר פסח
שיהיה מגיד בק"ק זאלקווא, דשני
הפרושים משלבים זה בזה, דאיתא בגמרא
(סנהדרין קז) שהיו"ד שנטלה משרי צוחה כמה
שנים עד שנתנה ליהושע, וכתב בח"א (ראה
מהרש"א שם) למה לא נתנה היו"ד לצדיקים
הקודמים, משום דנטלה משרי ונעשה שמה
שרה, דשרי אינו מוליד ושרה מוליד, נמצא
דהיו"ד שבשמה עכב מלהוליד, ויהושע בלאו
הכי אינו עתיד להוליד, לכך נתנה ליהושע
ולא לאחר שעתיד להוליד, כי ימנענו מלהוליד.
ואם בן שפיר אָמרו ריש קטיעא זמלל, דכיון
שנתן לו אות יו"ד משם שרה בנדיאי לא
יוליד בנים אף להבא, ודפח"ח:

אור המאיר

רבי זאב וואלף מז'טומיר זיע"א

איו לאדם להכניס עצמו לגשמיות בקדי
להעלותה אלא רק אם זמנוהו לכך
משמים באקראי

שמעתי מהמגיד זל"ה שהבאר פרוש הפסוק
'ארץ אוכלת יושביה', ירצה מדרגות
התחתונים המכנים בשם ארציות, 'אוכלת'

חלילה נוכל להתפס ברשת הסטרא אחרא
רחמנא לצלן, ולזאת יראו מאד לנפשם. ולזה
אָמרו 'כי חזק הוא ממנו', הינו שהכל בידי
שמים חוץ מיראת שמים (ברכות לג.), ולזה
הבחינה בדינו, ומי יוכל לעמוד על עצמו,
בן היתה טענתם וכו'.

וזאת היתה עקר החטא, כי על מה סבה
להם לחשב מה שיהיה אחר כך, שמה
יחטאו חלילה אחר כך, והלא אם לא תשמע
כעת לקול ד' אתה עובר את מצות המלך
כעת הזאת בנדיאי, מוטב להיות בספק לאחר
זמן מלחטא מיד בנדיאי.

על האדם להסתכל אף ורק על רגע
זה שעומד בו

ובן צריך כל איש הישראל לכל להסתכל
ולחשב על מה שיהיה אחר כך, רק על
הרגע שהוא עומד בו, וכמאמר הרבי הקדוש
הנ"ל על פסוק (תהלים לו טו) 'הנה טפחות נתת
ימי', כמו אדם המודד שבעים אמה חבילים
בידו לא נשאר לו בידו לעולם אלא טפח,
שנה שמדד בכך הוא חוץ לידו, ומה שלא
מדד עדין איננו בידו, נמצא שאין לו רק
הטפח שאותו בתוך ידו. בן המה הימים
מהאדם, מה שעבר אין, ומה שעתידי עדין
לא בא, נמצא שאין לו לחשב רק על הרגע
שעומד בה.

ועל תקוני העוונות מכבר, יש זמנים מיחדים,
כמבאר בהאר"י ז"ל על חצות הלילה
שהוא זמן ועת רצון להתעורר אז בתשובה
על חטאי, אכל לא לעולם, ותמיד אין לו
לחשב רק על הרגע שעומד בה וכנ"ל. וזה
הוא עקר חטא המרגלים שבשביל ספק שמה
יחטאו אחר כך לא שמעו מיד לדברי הקב"ה:

ויהס כלב את העם אל משה ויאמר עלה נעלה
וגו' (יג ל)

כנ"ל, ועל כן היושבים ושוהים שם בארץ ישראל יש להם על הרב יסורין, מחמת שממדין שם לשלם לאיש כמעשהו (תורה קמ"ט):

**ואתם אל תיראו את עם הארץ כי לחמנו הם סר
צלם מעליהם וְה' אִתְּנוּ אֵל תִּירָאֵם (יד ט)**

אור החיים

רבי חיים בן עטר זיע"א

יהושע וכלב טענו למרגלים שיושבי הארץ מרקנים מניצוצות קדשה וממילא אין להם זכות קיום ויפלו לפני ישראל / כי לחמנו הם. טעם שהוציאו הדבר בלשון לחם, יתבאר על פי דברי אנשי אמת שחקרו במעשה ה' אשר עשה בהרפכת הפעלי חיים, שכל חי אוכל ושותה, שהיה ה' יכול עשות שיתקיימו פעלי חיים בלא מאכל, והנה לפניך מין ברירה ששואפת רוח וקיה לה למזון, ואם ככה היה ה' עושה, היו ישראל נפנים לעסק התורה ולמצות, גם היו נמנעים מפניה מעשים בלתי הגונים אשר יסוכבו מצרכי המתיחה והתכללה.

ולנה הייתי מתרץ מעצמי כי רצה ה' לזכות ישראל בתרי"ג מצות אשר רבם תלויים במיני המאכל והמשתה, ותרומות מעשרות, חלה, מצות שמטיה, ושבזריעה, ושבחרישה, ושבקצירה, וכדומה. אבל חכמי האמת הוסיפו בזה טעם לשבח בדרך כלל, כי כל עקרי הנבואים מעלין בקדש בסוד הבורין של ניצוצי הקדשה, הן הנה המתבררים באמצעות המאכלים, ומעתה ניצוצי הקדשה יקראו להם עם ה'.

גם אמרו ז"ל כי כל נבוא יש בו ניצוץ קדוש, ואפילו בנבואים בלתי טהורים, והאנשים הרשעים, וגם בס"מ הרשע, אין מהם שאין בו חלק החיני שהיא בחינת הטוב, שהוא דבר המעמיד שזולתו לא יתקיים

ומכלת את היושבים ושוהים שם, כי אין האדם ראוי לשהות עצמו בבחינת ארציות אפלו כמעט רגע, וכמזכר לנו לעיל, רק דוד המלך עליו השלום שבח עצמו עם מעלה המבחרת בזה, באמרו 'שמרה נפשי כי חסיד אני וכו' (תהלים פ"ב), ואני ירי מלכלכות בדם ובשפיר ושליא כדי לטהר אשה לבעלה (ברכות ד.), אמנם שלמה בנו רצה גם כן לעשות כמותו, באמרו 'לאיתיאל ואכל' (משלי ל"א), ולא עלתה בידו, כאשר נאמר עליו 'נשיו הטו את לבבו' (מלכים א' י"ד).

ופשיטא וקל וחמר בן קל וחמר אנשים כערגנו, יאמר ככה שכול לעשות מעשיו הגשמיות ולומר שגם משם יתכן לו להעלות משם אותיות התורה, כי אם במידתן לפעמים לאדם באקראי שהביאו הבורא ברוך הוא לשם, ישים את רוחו ונפשו לעשות בתחנות ולרמוז בעליון, אבל לא הוא עצמו יקנס לשם במהפון (פרשת משפטים):

לקוטי מוהר"ן

רבי נחמן מברסלב זיע"א

עקר הנהגת מדה כנגד מדה היא בארץ ישראל

'ודף ה' החסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו' (תהלים ס"ב יג), הינו שהיא חסד גדול מאת השם יתברך שהוא משלם לאדם מדה כנגד מדה, שעל ידי זה הוא מבין לפשפש במעשיו ולידע החטא שפגם בו ולשוב בתשובה, אף דע שעקר מה שמשלם השם יתברך מדה במדה הוא בארץ ישראל, כמה שכתוב (איוב כ"ו) 'יגלו שמים עונו וארץ מתקוממה לו', 'ארץ' הינו בחינת ארץ ישראל, היא מתקוממה לו' ושם נתגלה 'עונו', כי שם מדקדקין לשלם לאיש כמעשהו, מדה כנגד מדה, וזה שכתוב על ארץ ישראל 'ארץ אכלת יושביה' – ראשי תבות אתה תשלם לאיש כמעשהו

הוא רק צל. והנה חטא המרגלים היה מה שלא הכניעו עצמם ליהושע וכלב. כי ודאי היה נסיון גדול. אבל פיון שראו שהם גברו זה ההסתור ואמרו 'סר צלם כו' היה להם להתחזק ולהבין כי הצדק אתם. והם החזיקו בדבריהם הראשונים לכן נענשו. וכמו כן צריך כל אחד להתחזק ולהאמין כי הוא רק צל. על ידי שרואה שהצדיקים גוברים נגד הצדק הרע. ועל ידי האמונה והבטול להצדיק יכולין לדבק במצויהם כנ"ל] (תרל"ח):

ארבעים יום לישנה יום לישנה (יד לד)

נחל אשכל

רבי חיים יוסף דוד אזולאי זיע"א

'שמחננו פימות עניתנו שנות ראינו רעה'
" כמו שחשב למרגלים יום לשנה

שמעתי, כי מסרת בגדינו מרבה מדה טובה ממדת פרענות, וכל זה הזמן אשר סבלנו מרורות גזרות ושמדות פשנגאל בעזרת השם יתברך צריך שהימים יהיו גדולים הרבה. וזה פרש הרב מהר"ש פרימו ז"ל הפסוק (תהלים ז ט) 'שמחננו פימות עניתנו שנות ראינו רעה', שהפונה דאומרים ישאל שהשנה תהיה שנה אחת לכל יום, וזה שפתיב 'שמחננו פימות עניתנו שנות' - דיהיו שנות כנגד הימים, והשנים 'ראינו רעה' - כי ככר לרעה במרגלים נגזרה גזרה יום לשנה יום לשנה, ומרבה מדה טובה, ואם פן צריך שהימים יהיו ארפים מאד דשיתא אלפי שני הוי עלמא (ר"ה לא).

וישרא מרב צערם מוחלים על כף ואומרים 'השיבנו ה' אליך ונשובה חדש ימינו כקדם' (איכה ה כא), אף אם תחדש ימינו 'כקדם' - במדת הימים פשוטים ולא יהיו ארפים, ותסגי לן לשוב אליך, כי עמך מקור חיים (נחל אשכול איכה ה כא):

כל דבר, ובהפך ניצוץ החיוני ממקומו יתבטל ויאבד כל הבגן. גם אמרו כי בחינת הקדשה בטבעה להמשיך מינה כאבן השואבת, ובה תשפיל להבין מאמרם ז"ל (שבת לז) שאמרו 'היב ביה עיניה ונעשה גל של עצמות, והבן. ועל פי הדברים כגון אמרו 'אל תיראו וגו' כי לחמנו הם', וחרו ופרשו (מין) [מה] הלחם שאנו אומרים הוא 'סר צלם מעליהם', והוא ניצוץ המחיה אותם כבר הסר מעליהם, ועוד 'וה' אתנו', שהוא בחינת כללות הקדשה, ובה נעשה כאבן השואבת לכל ניצוץ המחיים אותם ונאבדים כלם יחד, ומעתה אין מקום לירא מהם, כאמרו 'אל תיראם':

שפת אמת

רבי יהודה לייב מגור זיע"א

אין למאס ביגיעות הרבות העוברות עלינו בעוה"ז כי כל קיום נפשתינו הוא תקון ההסתר

בפסוק 'אל תיראו את עם הארץ כי לחמנו הם כו'. כי קיום נפשות בני ישראל בעולם הזה הוא רק על ידי ההסתור שיש בעולם וצריכין לתקן העשייה, על ידי זה יש להם קיום בעולם הזה. כי עקר חלק בני ישראל בעולם העליון. לכן פשתמן הכל הולך אל עלומו. נמצא שאין לאדם למאס ברב היגיעות שעובדין עליו בעולם הזה. ויצוין זה שמעתי מפי קדשו של מורי זקני ז"ל. וזהו שאמר 'לחמנו הם'.

'סר צלם' - הסטרא אחרא הוא רק דמיון, כמו צל

'סר צלם כו', כי כל כח הסטרא אחרא הוא רק דמיון, כמו הצל שאין בו ממש (וראה שו"ת אבני אבהע"ז רלב ס"ק י בשם חמי האדמו"ר מקוצק זיע"א שהנצר הרע הוא רק דמיון). ולכן מי שיפה כחו לגשת למלחמה כראוי רואה כי

במדבר הָזָה יִתְמוּ וְשָׁם יָמְתוּ (יד לה)

אמרי פנחס

רבי פנחס מקוריץ זיע"א

על ידי הדבור ביכלת האדם לקנות עולמו וכן להפך

אָמַר הָרֵב דְּשִׁפְטִינְיוֹן קֵאָא בְּשֵׁם הָרֵב: 'במדבר הָזָה יִתְמוּ וְשָׁם יָמְתוּ', 'במדבר' לשון דבור, 'יתמו' – שִׁיכּוּל לקנות עולמו בדבור, וכן בְּהִפּוּף, 'וְשָׁם יָמְתוּ' – על ידי דבורים רעים, לא מִבְּעֵי לְשׁוֹן הַרַע וְכַדוּמָה, אֲלֵא אֲפִילוּ דְבָרִים בְּטָלִים הַשָּׁח בְּהֵן עוֹבֵר בַּעֲשָׂה וְלֵא תַעֲשֶׂה (ראה יומא יט:), כְּדֵאִיתָא בַּמְדַרְשׁ (שמות רבה יג א) 'כַּל הַדְּבָרִים יִגְעִים לֹא יוֹכַל אִישׁ לְדַבֵּר' (קהלת א ח), וְתַבּוֹת 'יתמו' – 'ימתו' שׁוֹיִם, כִּי בַתְנוּעָה קִלָּה כּוֹל לְהִיּוֹת לְהִפּוּף:

דוד ותמצא פן וְזָה לְשׁוֹן רַשׁוּי ז"ל על הכתוב 'אם תִּרְגְּמוּ וּתְרַשׁוּהוּ וּגו': אף הוא לא באמת אֲלֵא בַפְתוּי פֶּה וְכִזְבוּ בְלִשׁוֹנָם כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּפְתּוּהוּ בְּפִיהֶם וּבְלִשׁוֹנָם וְכִזְבוּ לוֹ. וְעַיִן בַּמַּצוֹת דְּדוֹד וְזָה לְשׁוֹנוֹ: אֲכַל לֹא הִיָּה בְּלֵב שְׁלֵם רַק תִּשְׁבּוּ לַפְתוֹת ד' בְּפִיהֶם וְיִכְזְבוּ לְפָנָיו בְּלִשׁוֹנָם]:

תניא

רבי שניאור זלמן מלאדי זיע"א

למוד משבירת לב המרגלים ע"י תוכחת מש"ר - ע"י גְעֵרָה נִשְׁפָּלַת הַסֹּט"א כִּי אִין לֵה כַח מַעֲצָמָה

מִתְחַלְחֵה אָמְרוּ 'כִּי חֲזַק הוּא מִמֶּנּוּ', אֵל תִּקְרִי מִמֶּנּוּ כו' (סוטה לה.), 'שְׁלֹא הֶאֱמִינוּ בִּיכְלַת ה', וְאַחַר כֵּן חֲזָרוּ וְאָמְרוּ 'הִנְנוּ וְעַלְיֵנוּ וּגו'. וּמֵאַיִן חֲזָרָה וּבָאָה לָהֶם הָאֱמוּנָה בִּיכְלַת ה', הָרִי לֹא הִרְאָה לָהֶם מִשֶּׁה רַבְּנוּ ע"ה שׁוֹם אוֹת וּמוֹפֵת עַל זֶה בְּנִתְּיָם, רַק שֶׁאִמַר לָהֶם אִיךָ שֶׁקֶצֶף ה' עָלֵיהֶם וְנִשְׁבַּע 'שְׁלֹא לְהִבְיֵאֵם אֶל הָאֲרֶז, וּמֵה הוֹעִיל זֶה לָהֶם אִם לֹא הָיוּ מֵאֲמִינִים בִּיכְלַת ה' ח"ו לְכַבֵּשׁ ל"א מְלָכִים וּמִפְּנֵי זֶה לֹא רָצוּ כָּלֵל לְכַנֵּס לְאֲרֶז.

אָלֵא וְדֵאֵי, מִפְּנֵי שִׁישְׂרָאֵל עֲצָמָן הֵם מֵאֲמִינִים בְּנֵי מֵאֲמִינִים, רַק שֶׁהִסְטָרָא אַחֲרָא הַמְלַבְשֵׁת בְּגוּפָם הַגְּבִיחָה עֲצָמָה עַל אוֹר קְדוּשַׁת נַפְשָׁם הָאֱלֹהִית בְּגוֹסֶת רִחוּהָ וְגַבְהוּתָהּ בְּחֻצְפָּה בְּלֵי טַעַם וְדַעַת. וְלָכֵן מִיֵּד שֶׁקֶצֶף ה' עָלֵיהֶם וְהָרַעִים בְּקוֹל רַעַשׁ וְרָגֶז 'עַד מֵתִי לַעֲדָה הָרַעִה הַזֹּאת וּגו' בַּמְדַרְשׁ הָזֶה יִפְלוּ פְּגָרֵיכֶם וּגו' אֲנִי ה' דְּבַרְתִּי אִם לֹא זֹאת אֲעֲשֶׂה לְכָל הָעַדָּה הָרַעִה הַזֹּאת וּגו', וְכִשְׁשִׁמְעוּ דְבָרִים קָשִׁים אֵלָיו נִכְנַע וְנִשְׁבַּר לְבָם בְּקִרְבָּם, כְּדֹכְתִיב וַיִּתְאַבְּלוּ הָעַם מֵאֵד, וּמִמְלֵא נִפְלָה הִסְטָרָא אַחֲרָא מִמְּשַׁלְטָהּ וְגַבְהוּתָהּ וְגוֹסֶת רִחוּהָ, וַיִּשְׂרָאֵל עֲצָמָן הֵם מֵאֲמִינִים.

וַיִּשְׁכְּמוּ בַבֶּקֶר וַיַּעֲלוּ אֵל רֹאשׁ הָהָר לְאֹמֶר הִנְנוּ וְעַלְיֵנוּ אֵל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר ה' כִּי חֲטָאנוּ (יד מ)

ישמח ישראל

רבי ירחמיאל ישראל יצחק מאלכסנדר זיע"א

תשובת המרגלים לא נתקבלה כיון שלא היתה מעמק הלב, והראיה שמיד אמרו 'הננו ועלינו'

עַל קִשִׁית הַצְּדִיקִים וְצַלְלָה"ה זי"ע, מִפְּנֵי מַה לֹא נִתְקַבְּלָה תְּשׁוּבַת הַמְּרַגְלִים. כְּכֹר אֲמַרְנוּ דְּתִשׁוּבָתָם לֹא הִיָּה מַעֲמַק הַלֵּב, וְהִרְאָהָ עַל זֶה שְׁלֹא נִחְשַׁב לָהֶם לְבוּשָׁה, וּמִיֵּד כִּשְׁאָמְרוּ 'חֲטָאנוּ' מִיֵּד עָלוּ. וּמוֹסִיף לָנוּ, פֶּאֶשֶׁר אָמַר לָהֶם מִשֶּׁה 'אֵל תַּעֲלוּ' מִהֲרָאוּי הִיָּה לָהֶם לְשִׁמְעַת כִּף וְיִכְלַל לַעֲלוֹת, לְכָל לַעֲשׂוֹת עוֹד כְּבָרָאוּשׁוֹנָה, וְהֵם לֹא עָשׂוּ כֵּן רַק 'וַיַּעֲלוּ', וּמִפְּנֵי זֶה לֹא נִתְקַבְּלָה תְּשׁוּבָתָם, יַעַן שְׁלֹא הִיָּה לָהֶם תְּרֻטָה וְתִשׁוּבָה אֲמִתִּית.

וַכַּעֲת מִצְּאִיתִי רְאִיתִי בַתְּהַלִּים מִבְּאֵר כֵּן בַּקִּפְטֵל (ע"פ פ' ל"ד ל"ה), עַיִן שֶׁם בְּרַשׁוּי וּבַמַּצּוֹת

לא תכלה' וגו' עין שם. וזהו שאמר הכתוב גם כן כאן 'מראשית ערסותיכם', מקצת ולא כלו, שלא תכלה את עצמך בסגופים יותר מדאי, רק הכל בהשכל ובמישור וידיעת את ה':

מאור ושמש

רבי קלונימוס קלמן עפשטיין זיע"א

'ראשית ערסותיכם תתנו לה' - קודם השיגה יתפלל וימסר נפשו בפקדון להבורא יתברך

'ראשית ערסותיכם' - פרוש לכתחלה וראשית בשאדם הולך לישן, וזהו ראשית ערסותיכם. 'חלה' - הוא לשון תפלה, לשון (שמות לב יא) 'ויחל משה' כנ"ל. פרוש, כשהולך לישן יתפלל וימסר נפשו בפקדון להשם יתברך, כשאומר (תהלים לא ו) 'בדרך אפקיד רוחי', ויכון להפקיד רוחו ונשמתו בתוך שאר נשמות ישראל, כדי שיהיה לו למחר מוחין חדשים, פידוע באריכות מזהר הקדוש ומשאך ספרי הקדש, ויבזה מרים גם כן השיגה שיהיה גם כן קדש כמו שפועל בתפלה. וזהו 'בתרומת גרן כן תרימו אותה', פרוש 'גרן' הוא מלשון 'גרן' - היא תפלה שהיא בגרן.

מיד בקומו יתפלל על כל ישראל שיהיה להם כל טוב / הר"ז זיע"א מיד בקומו בבקר היה מעתיר ברכות על עם ישראל

וקאמר הכתוב אחר כך 'מראשית ערסותיכם תתנו וגו' - פרוש שחכך מראשית שתקומו מהמטה בבקר בבקר - תכף תתפללו בעד כל ישראל שיהיו בריאים ויהיו להם כל טוב, כמו שהיה נהג הרב הקדוש איש אלקים הננוח מו"ה משלם זוסא זצוק"ל, שהיה אומר בבקר בבקר תכף בקומו ממטתו 'צפרא טבא על כל ישראל, וברכות ותפלות בעדם. וזהו 'תתנו לה' תרומה לדתיתכם',

ומזה יכול ללמד כל אדם שנופלים לו במחשבתו ספקות על אמונה, כי הם דברי רוח הסטרא אחרא לבדה המגביה עצמה על נפשו, אבל ישראל עצמן הם מאמינים בו, וגם הסטרא אחרא עצמה אין לה ספקות כלל באמונה, רק שנתן לה רשות לבלבל האדם בדברי שקר ומרמה להרבות שקרו, כפתווי הזונה לכן המלך בשקר ומרמה ברשות המלך כמו שאיתא בזה"ק (פרק כט):

ראשית ערסותכם חלה תרימו תרומה לתרומת גרן כן תרימו אתה, מראשית ערסותיכם תתנו לה תרומה לדתיתכם (טו כ-כא)

עבודת ישראל

רבי ישראל מס'וניץ זיע"א

'ראשית ערסותיכם תתנו לה' - יש להתקדש מיד בשנות הבחורות ולא כשיזקין

'ראשית ערסותיכם חלה תרימו תרומה', פרוש שלא יאמר האדם הנה אנכי עדין רך בשנים ויש עת לכל חפץ, כשאזקין אשוב לעבוד אותו יתברך בהגבחה הניצוצין קדישין, אבל עתה כתיב (קהלת יא ט) 'שמה בחור בילדותך', ולזה אמר הכתוב לא כן, רק 'ראשית ערסותיכם תרימו תרומה'. כי עקר העבודה בימי הילדות והבחורות כשהאדם שלם בכחו, והוא הראשית לקדש מנעוריו.

התורה מזהירה שלא ירחיק האדם לבת לבטל לגמרי עניני העוה"ז

וקאמר הכתוב אחר כך 'מראשית ערסותיכם', ומדיק שם רש"י על לשון 'מראשית' עין שם. ויבאר גם כן לפי דרכינו, דהתורה מזהירה גם כן שלא יאמר האדם אם כן אבטל את עצמי מפל וכל עניני עולם הזה ואפילו הכרחית, וזה גם כן אינו רשאי, וכמו שכתב מורנו אלימלך בספרו נעם אלימלך בפסוק (ויקרא יט ט) 'ויבאצקם את קציר ארצכם

(תוס' ב"ב קיט: ד"ה אפילו בשם מדרש, תרגום יונתן במדבר טו לב), ש'ידעו העולם הגם שנגזר עליהם למות במדבר אף על פי כן ח'יבים לשמר התורה והמצוות, עין במדרשי ח'כמינו ז"ל. ולכאורה תמוה אף על פי כן האידך חלל שבת. אמןם ח'כמינו ז"ל א'מרו (שבת קה:) מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה, והנה ח'כא נמי כ'ינן שלא היה ב'דעתו לק'שש עצים לצ'רכו, שלא היה צ'ריך ללל, רק נתפנן ש'יתקדש שם שמים על י'דו, אם כן הוא מלאכה שאינה צריכה לגופה, אם כן לא חלל שבת ללל, רק סקלוהו ע'בור העולם שלא י'דעו מ'זה, כפ'שט המדרש:

דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם ועשו להם יציצת (טו לח)

קב הישר

רבי צבי הירש קאי'דנובר זיע"א

הסתכלות בציצית הוא ענין גדול ויתקומה לשכינה בגלות

כב'לה היא ב'ידי מן אנשי מעשה, שאם היו יושבים בטלים מן המצוות היו ממשמשים בציצית והיו מסתכלין בהן, כי ההסתכלות בציצית היא ענין גדול ויתקומה אל השכינה בגלות, והי'ודעים סוד יחוד בקבלה מכוננין בשם א'חד גדול ונורא שהוא גימטריא עי"ן, ובהן הם יוצאים אף ב'זמן הנה סוד מצוות תכלת בציצית (פרק מה):

עטוף הגוף בציצית מקדשו ושומרו מהחטא

והנה קשר הדברים האלו בלבך לכל תשפח. דבר א'חד מסגל מאד להלביש את הגוף בלבוש הקדוש, והוא, בהיותך מעשף בציצית י'היה פונתך שבקדשת מצוה זו יתקדש הגוף להיות קדוש לגדר מ'ל מ'כשול ע'ברות ו'חטאים (פרק גט):

דהינו בעד כל הדורות ישראל ש'רומו ו'נשאו עד למעלה למעלה, אמן:

ויחיו בני ישראל במדבר וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת (טו לב)

רוח חיים

רבי חיים יוסף דוד אזולאי זיע"א

החסיד המזכר בגמ' שנמנע לגדר פרצת שדה בשבת היה גלגול המקושש

'וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת'. א'מרו ז"ל (שבת קנ:) מעשה בחסיד א'חד ש'נפרצה לו פרצה בתוף ש'דהו ו'נמלף עליה לגדרה ו'נזכר ששבת הוא ו'נמנע אותו חסיד ולא ג'דרה ו'נעשה לו נס ו'עלתה בו צ'לף ו'ממנה היתה פרנסתו ו'פרנסת אנשי ביתו. ו'כתבו גורי האר"י זצ"ל, ד'חסיד זה היה צ'לפ'ד שחלל שבת, והוא היה המקושש, ו'נתקן ע"י חסיד זה ו'כא ל'ידי נסיון ו'נתגבר על י'צרו ו'שמר השבת, ו'מק'ם מת על י'די חלול שבת ו'ע'תה ע"י זה היה לו פרנסתו שלא יהא ע'ני חשוב כמת, ו'צ'לף ר'מוז כשמו הוא צ'לף - חד, עכ"ד.

ומהרש"א ז"ל ב'חדושי אגדות שם כתב, דאף על גב ד'היה ת'הוור ד'שרי, וגם ת'הוור היה ב'שוגג, דלא נזכר בעת ש'הוור שהיא שבת, עם כ'ל זה עשה מ'דת ח'סידות, עכ"ד (וראה בן יהודע שבת קנ:):

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מב'רדיטשוב זיע"א

כונת המקושש היתה לשם שמים ומלאכתו היתה מלאכה שאינה צריכה לגופה

ח'כמינו ז"ל א'מרו מקושש לשם שמים נתפנן

אבו עזרא

רבי אברהם אבו עזרא זיע"א

יותר חיוב להתעטף בציצית בשאר
שעות היום העלולות להטא מבשעת
התפלה

והנה מצוה על כל מי שיש לו בגד בארבע
כנפים, שיחפסה בו ביום תמיד ולא
יסירו מעליו, למען יזכרו. והמתפללים בטלית
בשעת התפלה יעשו זה בעבור שיזכרו בקריאת
שמע ויהיה להם לציצית ועשו להם ציצית.
רק לפי דעתי יותר הוא טוב להתעטף בציצית
בשאר השעות משעת התפלה, למען יזכרו ולא
ישגה ולא יעשה עברה בכל שעה, כי בשעת
התפלה לא יעשה עברה:

עבודת ישראל

רבי ישראל מסוּוֹנִיץ זיע"א

ד' כנפות הציצית כנגד ד' רגלי הכסא,
והתפליו באדם היושב עליהם

באשר האדם עושה המצות לקיים גזרות
המלך ומשעבד עצמו בכל חושיו
וכחותיו לעבודתו; תכפר שמו, כמו בציצית
ותפילין שמקבל עליו על מלכות שמים,
וצריך לשעבד כל איבריו וחושיו ותנועותיו
לעבודתו; תכפר שמו, ועושה עמו מרובה
לשכינה, פי הארבעה ציצית הם ד' רגלי
הכסא. והתפלין הם דגמת אדם הישב על
הכסא, ומכונן בזה להגניע כח הנצר הרע
והסטרטא אחרא והתאוות הגשמיות שכלם יהיו
משעבדים לו; תכפר, ומכונן למכבש עבד
תחות רביה ושפחה תחת גברתה וכו', כל
דאמליך קוב"ה על איברין דיליה כאלו אמליך
ליה על כל העולם כלו. וזכה יעשה תדיר
עד שהבורא; תכפר שמו יכניע באמת כח
הקלפה והסטרטא אחרא והיה ה' למלך על
כל הארץ ויבנה ירושלים ב"ב אמן (אבות
פ"ד מ"א):

דגל מחנה אפרים

רבי משה חיים אפרים מסדילקוב זיע"א

מחשבות הרהורי תשובה הם מהבת
קול המכרזת בכל יום אוי לבקרות
מעלבונה של תורה / ג' סוגי התעוררות

דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם ועשו
להם ציצת וגו'. יש לומר בזה על
דרך ששמעתי מאא"ו זלה"ה ומוכא בספר
תולדות יעקב יוסף, על הכרוז והבת קול
היוצא מן השמים ומכרזת ואמרת אוי להם
לבקרות מעלבונה של תורה (אבות פ"ו מ"ב),
משה נפשו, כשאין שומעים אותה למה יוצא.
ואמר שהם הרהורי תשובה הבאין לאדם בכל
יום ויום, וזהו מבחינת הבת קול והכרוז. וכן
כל פרוז היוצא מן השמים יוכל האדם להבין
מבחינת מחשבותיו אם הוא בעל מחשבות
קדושות ומשגיח על מחשבתו.

ועל זה רמזה התורה הקדושה כל בחינת האדם,
האף להשגיח והאף לעשות בעולם העכור
והאפל והחשוף הנה לפנות עצמו ממחשכיו אל
הבורא ברוף הוא, והאף; תנהג כל ימיו וכל
קורותיו ואודותיו בהם, רגיש וביט כי למעלה
ממנו עין רואה וכו' וכל מעשיו בספר נכתבים.
והוא בחינה אחת למי שהוא חכם ויודע
בדעת להשגיח על מחשבותיו, אזי מחשבתו
מעוררת אותו בהרהורי תשובה, או בדומה
לזה לעוררו להדבק עצמו בשרשו העליון.
ומי שאינו בסוג זה להשגיח על מחשבותיו
כי לא וכו' כל כף, יש עוד דרך אחר,
להשגיח על מעשיו בני אדם באשר הוא שם
ובאינה מקום ובאינה דור, ויבין מזה כי זה
מעשיו האדם אשר בא לפניו הוא לעוררו,
וכן דבורי בני אדם הכל הוא לעוררו, כי
כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו.
ובאשר יש בזה משל השפל, באחד שהיה
לו אשה מלערת, ומחמת רבוי קשוחים
שהיה לה היתה נראת בעיניה פי יפת תאר
היא ונתה דעתה עליה. ונתן לו אהבו חכם
אחד עצה שיתן מראה אחד בחדר משכבה
נגד מטתה, וכה עשה. ויהי בבקר ותפסע

יחד באהבה ורעות. כי לא כל העתים שונים להיות סמוך ונראה אצל הצדיק הרב המורה, לכן התקנה לזה להיות כל איש רעהו יעזרו ולא יאחיו יאמר חזק, כמו שאומרים (תפילת ר"ה יו"ט) 'ויעשו בלם אגדה אחת כו', ומצינו בגמרא לענין ערוב פעמים שחברו עדיפא ליה מרביה.

וַיְבַרְךָ הָיָה פִּרְשָׁנוּ בְּפִרְשַׁת צִיצִית 'דָּבָר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית' – לשון הסתכלות זה בזה וכל אחד יתנה בבחינת מקבל מחברו בתורה ויראת שמים, כמו שפאמר (תרגום ישעיהו ו' א) 'ומקבלין דין מן דין'.

באור דברי הירושלמי 'הוי מכתפי אהדדי' – היו נסמכים ונעזרים בעבודת ה' ע"י התנעצות עם חבר

וּבְנֵיהֶם פִּרְשָׁנוּ מֵאָמַר הִירוּשָׁלַמִי בְשִׁמְחַת בֵּית הַשְּׂוֹאֵבָה לֹא רָאִינוּ שִׁינָה בְּעֵינֵינוּ כו' הוי מכתפי אהדדי. פרוש לא ראינו שינה וחסרון השתנות כל אחד ואחד אצל חברו, רק כשהיה חס ושלום אחד נפל בועתו והולך במרירות על מעוט השגה בעבודת הבורא או שום דאגת עולם הנה, הוי מכתפי אהדדי – כל אחד סומך על חברו, באשר שפך שיחו וצרתו לפניו גידי הנה חברו היה תומך בידו לתת לו עצה הגונה לחזק ולאמץ לבבו להסיר תוגה מנפשו, וזה העקר אהבת חברים להיותם אגדה אחת כנ"ל (חג הסוכות):

רוחה בראותה פניה המכערת, כי אמרה כי ראתה איזה שד ואמר לה הבעל שזה היא בעצמה בלי לבושי וקשויטין, ומיהים והלאה שקטה ולא גבחה את עצמה.

וְכֵן הוא הנמשל, בכל מה שאדם רואה איזה דבר שאינו הגון חלילה, יבין שבנדאי מן השמים הראו לו הדבר שיש בו שמץ ממנו ויפשפש במעשיו וישבר לבו לפני הבורא ברוך הוא, הכל לפי הענין. והרבה יש מזה וכדומה לו בספר תולדות יעקב יוסף. ומי שנותן לב על זה יבין גם כן מזה לעורר עצמו לבורא ברוך הוא לכל ישפחו בטרתת הבלי הזמן הבורגד. ועוד יש בחינה אחרת לאיש אשר בכל אלה אינו נותן על לבו לפקח על עסקיו, אזי חלילה בראות איזה :סורים באים חלילה וחס על אחד או עליו, אזי יעורר עצמו כאיש אשר יעורר משינתו לפקח על עסקיו וכו'.

וְעַל זה נתנה התורה הקדושה עצה טובה, 'דבר אל בני ישראל ויעשו להם ציצת' – פרוש הסתכלות, ו'להם' ממש, הינו בחינת המחשבה של אדם יעשה מזה הסתכלות כנ"ל, ואם לאו בר הכי הוא אזי 'על פניו בגדיהם לדרתם' – פרוש כמשל במראה הנ"ל, והינו כל המכסים והבגדים, הינו הבגידות והרשעות שרואה בעולם, מזה יעורר עצמו כנ"ל. וזהו ונתנו על ציצת' – הינו להסתכל בזה. סוג שלישי שגם בזה אין די לו לעורר עצמו משינתו ותדמתו, אזי יעורר עצמו ב'פתיל תכלת' – הוא לשון :סורים, רצה לומר שמכלה את הגוף, והינו כשרואה :סורים חלילה על העולם או עליו חס ושלום, אזי יתנה ל'לם לציצת':

על כנפי כנדיהם לדרתם (טו הל)

אגרא דכלה

רבי צבי אלימלך מדינוב זיע"א

רמז להטלת ציצית בבגדי מתים

וְהָיָה אמר לדרת"ם. ובנדאי שכל מצוה היא לדרות עולם ולא נחליף ולא ימיר דתו. והנה נראה לי שרמז שיעשו גם כן ציצית לבגדי מתים בר מינן, הגם שבמתים

תפארת שלמה

רבי שלמה מרדומסק זיע"א

התועלת מחבר טוב היא כמו התועלת מהצדיק

מצלת דבוק החברים להיות אחוזים וקשורים

ומצות המלך היא צווי עשות הפך הרצון הטבעי, ושנוא הערב המרגש, ומן הנמנע שיעמד בדבר, אלא בהערת סימן עבודתו הוא יכפהו להפך אשר עינו ולבו שם יחפץ.

ואמר 'למען תזכרו ועשיתם' – יתבאר על דרך אומנם ז"ל (מנחות מד.) מעשה באדם אחד וכו' פיון שעלה וכו' טפחו לו ציציותיו על פניו וכו', והוא אומרו 'למען תזכרו' – פרוש שהציצית הוא יזכיר אתכם וימנע אתכם מחטא מכל מין חטא, ולזה דקדק לומר 'ועשיתם', על דרך אומנם ז"ל (קידושין ט.) 'שב אדם ולא עבר עברה נותנין לו שכר פעושה מצוה, והעמידה בכאה לידו עברה ופרש ממנה. ואמר 'הייתם קדשים' – על דרך אומנם ז"ל (ויק"ו כו ט) אין נקרא קדוש אלא הפורש מן העריות:

ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זנים אחריהם (טו ט)

ספר הזכות

רבי יצחק מאיר מגור זיע"א

יתכו שעוד יהיו קודם הגאולה נסיונות בעינו המרגלים

קתיב בפרשת ציצית לתקן חטא מרגלים, ילא תתורו פרש רש"י לבא ועינא ב' מרגלים. והנה חטא, שהגם שעשרה נשיאים עיני העדה אָמרו בן, הנה ראוי לבגוי ישאל שלא לתור אחריהם. והוא ללמד לכללות ישראל שהגם שיהיה נביאי שקר או מנהיגים כנרבצם ושאר גדולים, ויראו שנוטים מדרך השם יתברך לפי פשוט, לא ישמעו להם כלל. ואפשר יהיה עוד נסיונות כאלו קודם הגאולה:

חפשי. והנה קאי אדלעיל שאמר במקושש וימת כאשר וכו' (פסוק לו), והנה אמר 'ועשו להם וכו' – הינו גם כן 'להם', להמתים, יעשו גם כן ציצית, והגם שבמתים חפשי (תהלים פח ו, ראה שבת ל.), לזה אמר אף על פי כן צרך להם מצות ציצית 'על כנפי בגדיהם לדרתם' – כי עתידין לעמוד עם אותן הבגדים לימות התחייה, בעת אשר יעמדו כל הדורות ביחד (ראה כתובות קיא.), על כן תעשו להם ציצית.

והנה תראה קמו נכון – ציצית ע"ל כנפי בגדיהם לדורותם סופי תבות למתיים. ואחר כך אמר 'והנה לכם וכו', לכ"ם הינו לחיים 'וראתם אותו', דשך גבניהו 'וראתם אתו וזכרתם וכו'', מה שאין כן במתים לא שך גבניהו 'וראתם', ומתו להשימם בכנה, עין בתוס' ברכות פ"ק מי שמתו יח. ד"ה למחר, ועין במג"א או"ח סימן ח (ס"ק ג):

וראתם אתו וזכרתם את כל מצות ה' וגו' ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם וגו', למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי והייתם קדשים לאלהיכם (טו ט-מ)

אור החיים

רבי חיים בן עטר זיע"א

הטלית סימן עבודת ועי"ז נמנע האדם מתשוקתו לעברה

'וראתם אתו וזכרתם את כל מצות ה' – פרוש כשיביטו בסימן עבודתם יתנו לב שאינם בני חורין לעשות כחפצם במאכלם במלבושם בדבורם ובכל מעשיהם, כעבד שאימת רבו עליו, ולעמד בשעה שהאדון מצוה לעמוד, ולעשות כל מלאכות אשר צוה ה' לעשות.

ואמר ילא תתורו וגו' – פרוש לצד שהנגלה הוא דבר שהעין חפצה וחשקת בו,

חתם סופר

רבי משה סופר זיע"א

בהכנת התורה והמצוות חובה להתמצע
להבינו אולם בענין האמונה אין לחקר
אלא להאמין

אדם מחיב לרגל ולתפך בעיון התורה
ומצוותיה מה ואיך וכמה, וכל ענינים
שאפשר להיות ולפלפל וליגע ולעמל בתורה,
אף לא בענין האמונה, כי כל החוקרים בזה
ישוּבו בשו, אף יאמינו קבלת אבותינו. וזה
'ולא תתורו אַחרי לבבכם' – הוא מה שנגאמר

(דברים ו' ו') 'והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוה
היום על לבבך', לא תתור אחר זה. וכן 'אַחרי
עיניכם' – אַחרי הדברים אשר ראו עיניך ופן
יסורו מלבבך כל ימי חייך' (שם ד ט), לא תתור
אחר זה, אלא האמן וקבל על מצוותיו ותברך
שמו, ואַחרי קיום המצוות תתור איך לקיים,
והינו 'למען תזכרו וּעשיתם את כל מצותי'
כנ"ל, ואם כן הוא הפך 'מתור הארץ' (יג כה),
דהתם הנה להס לתור ענין תוכיות הארץ, ולא
איכותיה, ובתורה הוא בהפך, על כן אמר
'ולא תתורו', כמו 'מתור הארץ', לא תתורו כן.
והנה ציצית הוא לבן ותכלת, וענין לבן -

לבן העליון עלת כל העלות, ותכלת
הוא תכלית סוף כל הגונים הוא השתלשלות
מלבן העליון עד הנהגתו והשגחתו עלינו
בפרט, ונקרא אלקי ישראל, והוא הוא אל
עליון בעצמו, והמצויעים שבינו לבן ותכלית
הנהגה אסור לעין ולחקר, רק להאמין כי כן
הוא באמת, ומסים 'אני ה' אלליכם אמת':

תפארת שלמה

רבי שלמה מרדומסק זיע"א

החפץ ללכת בדרך הטוב יהא אמיץ
וחזק להתגבר כנגד היצר המשתדל
להביא עליו טרדות ותאוות
ו'א' תתורו אַחרי לבבכם ואַחרי עיניכם למען
תזכרו וּעשיתם כו'. יבאר על פי מה

שאמרו (ברכות לב:) שכל אדם צריך להתחזק
מאד נגד היצר הרע אשר בכל יום ארב לנפשו,
אף כי האדם חפצו ורצונו ללכת בדרך הישר,
הנה הארב יושב לו בחדר להביא עליו מניעות
ותאוות עולם הזה לבטלו מעבודתו ותברך
שמו. לכן יהיה לבו אמיץ לכל יפל ברשות,
ויתפך כל התאוות רעות לטובה ובאותו השק
יעבר השם ותברך, כמו שאמר דוד המלך
ע"ה (תהלים קיט ט) 'חשבתיו דרכי ואשיבה רגלי
אל ערתיך'.

בשעת עשיית הטוב יהא בשמחה וישכח
מכל עברו הרע

גם לא ישים אל לבו מה שחיצו מביאו
לידי עצבות ומרה שחורה על גדל חטאיו
ופגמיו אשר עד כה לא טוב עשה. וזהו
שאמר 'ולא תתורו אַחרי לבבכם וכו' –
להיות לבבו נעצב חס ושלום. 'למען תזכרו
וּעשיתם את כל מצותי' – על דרך שבאנו
בפסוק (תהלים לד טו) 'סור מרע וּעשה טוב',
בשעה שרוצה לעשות טוב יסיר מלבו כל
רע שעשה, אף עתה תפך כל רצונו ויעשה
רצון הבורא בשמחה וטוב לבב (שער הקריאת
שמע):

צדקת הצדיק

רבי צדוק הכהן מלובלין זיע"א

ציצית - אור מקיף המסייע לאדם
להמנע מחטא על אף ששרשו עדין
לא מתקן

בציצית מפרש וראיתם אותו וגו' ולא תתורו
וגו'. ולשון 'ולא תתורו' משמע לא
שיעקר ההרהור מלב לגמרי, רק שיהיה בכוח
לדחותו. פי כל זמן שהאדם נזכר בעל מלכות
שמים ועל תורה ועל מצוות שעליו, יכול
בקל לגער ביצר ולדחות כל מחשבות חוץ
מזה. רק פעלת היצר להשכיחו מזה, וכמו
שאמרו (נדרים לב:) דבשעת יצר רע לית דמדובר
ליצר טוב שנגאמר (קהלת ט טו) 'ואדם לא זכר

מה קתיב, 'עוֹזַה זֶה בְּנֶגְבִי, אֲשֶׁר תִּדְלוּ בְּאוֹרְיִיתָא
התעסקו בתורה שנתנה בזמין, כמו שזאמר
מימינו אש דת למו, ותחמוז ועל ידי זה תראו
ומשיגו את שכר הצדיקים, דהא היא קנימא
קמייכו שחרי התורה עומדת לפניכם ללמד
בה, ומינה תגדעון ליה וממנה תדעו ומשיגו
את שכר הצדיקים. וראיתם את הארץ מה
היא וגו', תחמוז מינה ההוא ענין תראו
ומשיגו על ידי התורה את גן עדן ומעלותיו
ומדרגותיו ושכר הצדיקים אשר בו, דהוא
ירומא דתחטמא דבאנא עייל לבו בה שהוא
ירשת נחלה אשר אני מביא אתכם בה, ואת
העם הישב עליה, אינו צדיקא דבגנתא
דערו אלו הצדיקים המקבלים שכרם בגן עדן,
דקיימן שורין שורין בנקרא עלאה בדרגין
עלאין העומדים שורות שורות, ככבוד עליון,
ובמדרגות עליונות, כל אחד כפי המגיע לו.

'הסנוק הוא הרפה', בה תחמוז אי זכו ל'כל'
האי פד אתקפו על יצריהון ומברו
ליה בה תראו אם הצדיקים זכו לכל אותו
הכבוד והשכר מחמת שהתגברו על יצרם
ושברו אותו, אי לא או שלא הצרכו להתגבר
על יצרם, אלא זכו לעולם הבא גם ברפיון
ובלי יגיעה, או פד אתקפו באוריינתא למלעי
בה וקמא וליילא או שמקבלים שכרם מחמת
שהתחזקו בתורה לעסק בה יומם ולילה, או
אי ארפו ודייהו מינה, וזכו ל'כל' האי או
אפילו שרפו ודייהו מינה גם בן זכו לכל
זה. 'העשט הוא אם רב', אי סגיאין אינון
דאשפתלו בפולחני האם היו הרבה צדיקים
שהשפתלו בעבודתי, ואתקופו באוריינתא,
גיון דזכו ל'כל' האי והתחזקו בתורה בשביל
שזכו לכל זה, אי לא או לא היו הרבה
צדיקים, פי קשה לכנס בה, ור"ל בודאי
כשתלמדו תורה תראו שיש בעולם כמה אלפים
רבבות צדיקים לומדי תורה הזוכים לגן עדן.
'ומה הארץ השמנה היא אם רזה',
מדאוריינתא תגדעון מה הארץ
מהתורה תדעו 'מה הארץ', הינו מה ההוא

וגו', שהמחשבות הטובות של יחוד הבורא
יתברך נשפחות מן הלב אז ואין נזכר מהם.
ועל זה הוא מצות ציצית, להזכירו, כמו שמוכא
(וזהר ח"א קע"ה). שהוא הרצועה לאלקאה
בישיא, ומעוררת היראה על האדם ועל ידי זה
מתבטלים כל חמדות עולם הזה כשזוכר גם
מיראת הענש על ידי חוט חבלת, ואין צריך
לומר מיראת הרוממות על ידי חוט לבן וכו'.
פי ציצית אינו אלא לבוש שמתעטף בו רב
גופו, דהשרש לא נתנקה עדן רק שמשטף
בלבוש של יראת שמים המזכירו בכל עת לבלתי
לתור אחר ההנהגים זרים. והוא כמו אור מקיף
מהשם יתברך שפקיפו ומעוררו לזכר בהשם
יתברך ובתורתו ו'לא תתורו וכו'' (אית רכ):

זהר ח"ג קנט: - קס:

(עם ביאור 'מותק מדבש')

אמר רבי שמעון, מפרשתא דא אוליפנא רזא
דחכמתא מפרשה זו למדנו סוד חכמת
התורה, ואשפתעו מינה רזין עלאין ונקרין
ונשמע ומוכן ממנה סודות עליונים ויקרים. תא
חוי, קודשא בריך הוא משפח באוריינתא בא
וראה, הקב"ה משפח בתורה, ואמר לישראל,
אזילו באורחי אשפתלו בפולחני לכו בדרך
והשפתלו בעבודתי, והא אנא מעניל לבון
לעלמין טבין לעלמין עלאין ואני אביא אתכם
לעולמות טובים, לעולמות עליונים.
גני נשא דלא ידעי ולא מסתבלי בני אדם
שאננם מאמנים, לא יודעים ולא מתבוננים
בשכר הצדיקים בגן עדן ובעולם הבא, קודשא
ברוך הוא אמר הקב"ה אומר להם, אזילו
אזילו ההוא ענימא טבא, ההוא ענימא עלאה
דכפושפא לכו ותתורו ותרגלו ותחקרו את עולם
הטוב ההוא, ואת העולם העליון הנחמד ההוא,
אינון אמרי הם אומרים איך יוכלו לעלילא ליה
ולקמנדע על האי איך נוכל לרגל אותו ולדעת
את כל השכר הגדול שאמה אומר לתת לצדיקים.

וְחִבְרוֹן שָׁבַע שָׁנִים נִבְנְתָה. אֲלֵיּוֹ אֵינֻן שָׁבְעִין אֲנַפִּין אֵלֹוּ הֵם שְׁבַעִים פְּנִים, דְּאֻרֵייתָא שְׁבַעִין פְּנִים אֵית לָהּ כִּי לַתּוֹרָה יֵשׁ שְׁבַעִים פְּנִים, כִּי יֵשׁ שְׁבַע סְפִירוֹת, לְכַל סְטָרָא עֲשָׂרָה שְׁקַל אַחַת כְּלוּלָה מֵעֲשָׂר. וְחִבְרוֹן דְּאֻרֵייתָא זוֹ הַתּוֹרָה שְׁבַעֲל פֶּה הַמְכַנָּה חִבְרוֹן, מֵאַן דְּאֻשְׁתַּדֵּל בָּהּ אַקְרִי חִבְרַי מִי שְׁעוּסָק בָּהּ וּמִתְחַבֵּר בָּהּ נִקְרָא חִבְרַי. וְחִבְרוֹן שָׁבַע שָׁנִים נִבְנְתָה, תְּנִינֻן בָּא לְרַמֹּז עַל מַה שְׁלַמְדֵנוּ, כִּי אֻרֵייתָא אֵית לְקַבְלֵי אֻרֵייתָא וְשׁ תּוֹרָה כְּנֶגֶד תּוֹרָה, וְהִינֵנו תּוֹרָה שְׁבַעֲתַב וְתּוֹרָה שְׁבַעֲל פֶּה שְׁהֵם סוּד ז'וֹן וְהֵם ז'ה כְּנֶגֶד ז'ה פ"כ"פ בַּעַת הַיְחוד, וְהֵאֵי חִבְרוֹן וְזֶה הַחִבְרוֹן שֶׁהוּא הַתּוֹרָה בְּעַל פֶּה, דְּהִינֵנו הַמְלָכוֹת, מִתּוֹרָה שְׁבַעֲתַב נִשְׁקָת יוֹצֵאת מִתּוֹרָה שְׁבַעֲתַב שֶׁהוּא ז"א, כְּמַה דְּאֵית אָמַר כְּמוֹ שְׁנַאָמַר (מַשְׁלֵי ז' ד) אָמַר לְחַקְמָה אַחַתִּי אַת, וְהֵאֵי נִבְנְתָה שָׁבַע שָׁנִים, דְּהִינֵנו כָּף אַקְרִי בַת שְׁבַע. יִפְּנֵי צַעַן מִצְרַיִם, כְּמַה דְּאֵית אָמַר הוּא כְּמוֹ שְׁנַאָמַר (מ"א ה י) וּמִרְבַּב חַקְמַת שְׁלֵמָה מִחַקְמַת כָּל בְּנֵי קִדְמָה וּמִכַּל חַקְמַת מִצְרַיִם כְּלוּמַר הַתּוֹרָה שְׁבַעֲל פֶּה הַבְּאֵה מִמְלָכוֹת הַנִּקְרָאת חַקְמַת שְׁלֵמָה, חֲשׁוּבָה וּמִשְׁבַּחַת יוֹתַר מִכָּל חַקְמוֹת חִצּוֹנִיֹת.

וְאָמַר כִּי אַחַר לְמוֹד נִגְלוֹת הַתּוֹרָה יִיבֹאֵי עַד נַחֵל אֲשַׁבֵּל' הִינֵנו אֲלֵינוֹ אֵינֻן מַלְי אַגְדָּה דְּרִשָּׁה אֵלֹוּ הֵם דְּבָרֵי אַגְדָּה וּדְרִשָּׁה שְׁדוּרְשִׁים כְּדַרְךְ נִסְתַּר, דְּתַלְמִינֵי מַסְתָּרָא דְּמַהִימֵנוּתָא שְׁתַּלוּיִים מִצַּד הָאָמוּנָה כְּמוֹ עֲנַבִּים הַתְּלוּיִים בְּאֶשְׁכּוֹל, כְּלוּמַר עַל פִּי חֲכַנְתָּ הָאָדָם בְּאָמוּנָה יְכוּל לְדְרוֹשׁ בְּסִתְרֵי תּוֹרָה, וּמִי שְׁאִין אָמוּנָתוֹ שְׁלֵמָה יִדְרֹשׁ בַּתּוֹרָה דְּרִשׁוֹת שֶׁל דְּפִי. וְיִכְרַתוּ מִשָּׁם זְמוּרָה וְאֶשְׁכּוֹל עֲנַבִּים אָחַד, הִינֵנו אוֹלְפִין מִתְּמֵן רֵאשִׁי פְּרָקִינֵי רֵאשִׁי מַלְי לומְדִים מִשָּׁם רַק רֵאשִׁי פְּרָקִים וְרֵאשִׁי דְּבָרִים, כִּי אִין מוֹסְרִים לְהַבָּא לְלַמֵּד סִתְרֵי תּוֹרָה אֲלֵא רֵאשִׁי פְּרָקִים, וְהֵם כְּעֵין אֶשְׁכּוֹל אָחַד יֵישׁ בּוֹ כְּמַה גְּרַגְרִי עֲנַבִּים, אֵינֻן דְּבָגִי מַהִימֵנוּתָא חִדָּא בְּמַלְיֵי אֵלֹוּ בְּנֵי הָאָמוּנָה הַשְׁלֵמָה שְׁמַחִים בְּאֵלֹו הַדְּבָרִים, וּמִתְבָּרְכֵן מַלְיֵי בְּגוּייהוּ

עֲלֵמָה מַה הוּא אוֹתוֹ הַעוֹלָם, אִי אֶסְגִי טִיבֵוּ עֲלֵמָה לִנְתִּיבָהּא אִם מִרְבָּה חֶסֶד עֲלִיֹן לִישְׁבִים בּוֹ, אוֹ אִי אוֹנֵיר מֵינָה כְּלוּם אוֹ אִם הַמְעִיט וְהַחֲסִיר כְּלוּם מִן הַשְּׂכָר הַמַּגִּיעַ לְצַדִּיקִים. 'הַיֵּשׁ בָּהּ עֵין אִם אֵין' כְּלוּמַר הֵאֵית בָּהּ אֵילְנָא דְּחַיִּי לְעֵלְמָם וְלְעֵלְמֵי עֲלְמִין הֵאֵם יֵשׁ בּוֹ עֵין חַיִּים שְׁמִי שְׂאוּכַל מִמֵּנו חַי לְעוֹלָם, אוֹ אִי צְרוּרָא דְּחַיִּי אֲשַׁתְּכַח בְּגוּוָה אוֹ אִם רַק צְרוּר חַיִּים נִמְצָא בָּהּ, אִם לָא אוֹ שְׁאִין בּוֹ שׁוּם הָאָרָה.

וּמִמִּשְׁיָהּ הַפְּתוּב וְאוּמַר 'וּנְעֵלֵוּ בְּנֶגֶב וְיִבֹא עַד חִבְרוֹן.' וּנְעֵלֵוּ בְּנֶגֶב, בְּנֵי נֶשֶׂא סְלָמִין בְּגוּוָה בְּנֵי אָדָם נִכְנְסִים כְּלַמוּד הַתּוֹרָה 'בְּנֶגֶב' הִינֵנו בְּלָבָא עֲלֵמָה בְּלֵב צַעַל וְכַבֵּר, כְּמֵאַן דְּאֻשְׁתַּדֵּל בְּמַנְגָּא כְּמִי שְׁעוּסָק בְּדַבְּרַי בְּחֻנָם בְּנִיבּוֹ, וּבִכְבוֹדוֹ, בְּלֵי לְחַלּוּחִית שֶׁל חֵיֹוֹת וּשְׁמַחַת לְכַב וּנְרוֹזוֹת, דְּחֲשִׁיב דְּלִית בָּהּ אַגַּר כִּי חוֹשֵׁב הוּא שְׁאִין בָּהּ שְׂכָר, חֲמִי דְּהָא עוֹתְרָא דְּהֵאִי עֲלֵמָה אֲכִיד בְּגִינָה כִּי הוּא רוֹאָה שְׁעֲשֹׂר שֶׁל הַעוֹלָם הִזָּה אֲכִיד בְּשִׁבְלָה, חֲשִׁיב דְּכֵלָּא הוּא בְּנֶגֶב וְחֲשֵׁב שֶׁהַכֵּל הוּא יְבֵשׁ בְּלֵי לְחַלּוּחִית שֶׁל חֵיֹוֹת וְעֲשֹׂר, וְהַרְאָה שְׁנַגְב' פְּרוּשׁוֹ יְבֵשׁ, כְּמַה דְּאֵית אָמַר כְּמוֹ שְׁנַאָמַר (בְּרַאשִׁית ח יג) חֲרַבּוֹ הַפְּתוּב, וּמִתְבָּרְכֵנוּ גְּיָבֵוּ.

לְבַתֵּר אַחַר כָּף פְּתוּב 'וְיִבֹא עַד חִבְרוֹן' בְּלִשׁוֹן יְחִיד, כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ בְּמַדְרָשׁ (וּיְק"ד ב א) אֲלֵף בְּנֵי אָדָם נִכְנְסִים לְמַקְרָא וְאָחַד מֵהֵם יוֹצֵא לְהוֹרְאָה, וּמַה שְׁפֹתוּב עַד חִבְרוֹן, הִינֵנו עַד דְּאֵיתִי לְאֵתְחַבְּרָא בָּהּ עַד שְׁבָא לְהַתְחַבֵּר בַּתּוֹרָה קֵארִי וְשְׁאֵנִי בָּהּ קוֹרָא בַּתּוֹרָה שְׁבַעֲתַב וְשׁוֹנָה בַּתּוֹרָה שְׁבַעֲל פֶּה, וְיֵשׁ אַחִימֵן שְׁשִׁי וְתַלְמֵי' אֵלֹו הַעֲנֻקִים הִיוּ חֲצִיִם מִמְּלֹאכִים וְחֲצִיִם מִבְּנֵי אָדָם, וּבָא לְרַמֹּז כִּי תְמֵן חֲמִי פְּלִיגֵן סוּיֵאִין שֵׁם בַּתּוֹרָה תְּרַאָה חֲרַבָּה חֲלוּקִים, טָמֵא וְטָהוֹר, אָסוּר וּמִתַּר, כֶּשֶׁר וּפְסוּל, עוֹנֵשִׁין וְאִנְרִין עֵנֵשׁ וְשְׂכָר, יִלְיָדִי הַעֲנֵק/, אֲלֵינוֹ אֵינֻן אַרְחֵי דְּאֻרֵייתָא, דְּקִדְוָקֵי אֻרֵייתָא אֵלֹו הֵם דְּרַכִּי הַתּוֹרָה וְנְקִדְוָקֵהּ, דְּאֵתְיִלְיָדוֹ מַסְתָּרָא דְּגִבּוּרָה שְׁנולְדוֹ וְיִצְאוֹ מִהַגְּבוּרָה.

וְיִסְכְּרוּ לוֹ וַיֹּאמְרוּ בָּאֵנוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר
שָׁלַחְתָּנוּ, כְּלוּמַר אֵלּוּ הַפּוֹרְשִׁים מִלְמוּד
הַתּוֹרָה לְעַסְקֵי הָעוֹלָם הִנֵּה אוֹמְרִים הֵא אַעֲמִילָנָא
וְיִצְאִינָא בְּגִין לְמַנְדַּע הוֹלָקָא דְהֵהוּא עֲלֵמָא
הָרִי עֲמַלְנוּ וְנִגְעַנּוּ לְדַעַת אֶת הַחֶלֶק שֶׁל עוֹלָם
הַבָּא, וְגַם זָבַת חֵלֶב וּדְבַשׁ הִיא, הִינּוּ, טַב
הוּא הֵהוּא עֲלֵמָא עֲלֵמָא קָמָה דְיַדְעָנָא
בְּאוֹרֵייתָא טוֹב הוּא אוֹתוֹ הָעוֹלָם הָעָלְיוֹן כְּמוֹ
שְׂנֵדְעַנּוּ מִן הַתּוֹרָה, אֲבָל מֵאַן וְכִי' לְמוֹנֵי
בֵּיה אָבֵל מִי יְכוֹל לְזַכּוֹת בּוֹ, אֲפָס כִּי עוֹ
הָעָם, הִינּוּ פְקוּדָה הוּא מִי שְׂרוּצָה לְזַכּוֹת
לַתּוֹרָה צָרִיף לְהִיּוֹת עוֹ וְחִזּוֹק בְּעִשְׂרֵי, דִּלְיָ
יִחְשִׁיב כִּי עֲלֵמָא קָלָל שְׁלֵא יִהְיֶה חֲשׁוֹב
אֲצִלוּ כָּל דְּבָרֵי הָעוֹלָם כְּלוּם, בְּגִין דְּהֵהוּ לֵיָּה
עֵינֵיהּ סָגְנָא לְכֹן צָרִיף שְׂיִהְיֶה לוֹ עֲשִׂירוֹת
גְּדוּלָה לְאַשְׁמַדְלָא בֵּיה כְּדִי שְׂיִיכַל כְּלֵי דְאֵגוֹת
לְהַשְׁתַּדֵּל בַּתּוֹרָה, אִם כֵּן מֵאַן הוּא דִּינּוּכֵי בֵּיה
מִי הוּא שְׂיִכּוֹל לְזַכּוֹת לַתּוֹרָה וְלַעוֹלָם הַבָּא,
וְדֵאִי אֲפָס כִּי עוֹ הָעָם הִיִּשְׁבַּב בְּאַרְצֵי, הִינּוּ
מֵאַן דְּבַעֲנֵי לְמוֹנֵי בֵּיה כְּדִי לְמַנְהֵי פְקוּדָה
בְּעֵינֵיהּ מִי שְׂרוּצָה לְזַכּוֹת בֵּיה צָרִיף לְהִיּוֹת
חִזּוֹק בְּעִשְׂרֵי, קָמָה דְאֵת אֲמַר כְּמוֹ שְׂנַאֲמַר
(משלי יח כג) וְעֹשֵׂיר יִבְעָה עֵזוֹת.

וְהַעֲרִים גְּדָלוֹת בְּצִרוֹת, הִינּוּ בְּתִין מַלְיִין
כִּי טוֹבָא הִלּוּמַד תּוֹרָה צָרִיף שְׂיִהְיֶה
לוֹ בְּתִים מְלֵאִים כָּל טוֹב, דִּלְיָ יִחְסְרוּן מִכִּלְיָא
שְׁלֵא יִחְסַר בְּהֵם כְּלוּם, כְּמוֹ שְׂבַמְבְּצָרִים אֵין
חֶסֶר בְּהֵם כְּלוּם, וְעַם כִּי דָא וְעַם כָּל זֶה,
וְגַם וְלִדֵי הַעֲנֵק רֵאִינוּ שָׁם, הִינּוּ בְּעֵי גוֹפָא
פְקוּדָה גְּבַר כְּפָאֵרִי שְׂצָרִיכִים גּוֹף חִזּוֹק גְּבוּר
כְּפָאֵרִי לְלַמּוּד הַתּוֹרָה, בְּגִין דְּהִיא מִתְּשַׁת
חֵי'יָה דְּבַר גַּשׁ מְפִנֵי שֶׁהַתּוֹרָה מִתְּשַׁת כְּחוֹ
שֶׁל אָדָם, לְאַשְׁמַדְלָא בְּהֵהוּא כְּשֶׁהוּא עוֹסֵק
בְּעִנְיַן אֲסוּר וְהֵתֵר, טָמֵא וְטָהוֹר, כִּשְׂר וּפְסוּל
נֶקֶט ג' דְּבָרִים כְּגוֹנֵי ג' וְלִידֵי הַעֲנֵק, מֵאַן
וְיִכּוֹל לְזַכּוֹת בֵּיה אִם כֵּן מִי יְכוֹל לְזַכּוֹת
לַתּוֹרָה וְלַעוֹלָם הַבָּא.

וְעוֹד אוֹמְרִים אֵלּוּ הַפּוֹרְשִׁים מִדְּרָכֵי הַתּוֹרָה,
כְּדִי לְתַרְץ אֶת עֲצָמָם, שְׂאֲפִילוֹ מִי שְׂכָבֵר

וּמִתְבָּרְכִים וּמִתְבָּרְכִים הַדְּבָרִים כְּקָרְבָּם, וּמִתְבָּרְכִין
שְׂרָשָׂא חַד וְעַקְרָא חַד וּמִסְתַּכְלִים וְיוֹדְעִים
שְׂכַל הַתּוֹרָה שְׂבַכְתָּב וְשַׁבְעַל פֶּה כְּלָם מִשְׂרָשׁ
אָחַד וּמִמְקוֹר אָחַד יִצְאוּ, וְלֵא אֲשַׁמְכַח בְּהוּ
פְרוּדָא וְאֵין פְרוּד בִּינֵיהֶם.

אֵינּוֹן דִּלְיָ מִשְׂתַּכְּחֵי בְּנֵי מַהִימְנוּתָא אוֹתָם
בְּנֵי אָדָם שְׂאֵינֶם נִמְצָאִים בְּנֵי אֲמוּנָה,
וְלֵא אוֹרְפֵי אוֹרֵייתָא לְשִׁמְיָה וְאֵינֶם לוֹמְדִים
תּוֹרָה לְשִׁמְיָה, שְׂוִין לֵיָּה לְמַהִימְנוּתָא בְּפְרוּדָא
הֵם שְׂמִים וְעוֹשִׂים אֶת הָאֲמוּנָה שֶׁהִיא הַמְּלֻכּוֹת
בְּפִירוּד מִז'א, ע"י שְׂמְפִרְדִּים בֵּין הַתּוֹרָה
שְׂבַכְתָּב לְבִין הַתּוֹרָה בְּעַל פֶּה, הַדָּא הוּא
דְּכַתִּיב 'וַיִּשְׂאֵהוּ בְּמוֹט בְּשָׁנִים' דְּהִינּוּ בְּפְרוּדָא
שְׂמְפִרְדִּים בֵּין ב' הַתּוֹרוֹת, וְגַם כְּשֶׁלּוּמַד דְּהִמָּה
לוֹ שֶׁהִמְאָמְרִים סוֹתֵרִים זֶה אֶת זֶה. מַהוּ 'בְּמוֹט'
אֵיף נִרְמָזוּ כָּאֵן עֲנִין פְרוּד, קָמָה דְאֵת אֲמַר
כְּמוֹ שְׂנַאֲמַר (תהלים קכא ג) אֵל יִתֵּן לְמוֹט רִגְלֵךְ
שְׂמַתְמוּטָט וְנִפְרַד מִן הָאֲמוּנָה. וְמוֹן הַרְמָנִים וְמוֹן
הַתְּאֵנִים' הִינּוּ בְּלֵא שְׂוִין לְהִנֵי מִי'לֵי לְסִטְרָא
אֲחֵרָא, לְסִטְרָא דְּמִינֵיא, לְסִטְרָא דְּפְרוּדָא
כָּל אֵלּוּ שְׂאֵינֶם בְּנֵי אֲמוּנָה שְׂמִים וּמְפָרְשִׁים
אֶת דְּבָרֵי הַתּוֹרָה לְצַד אָחַד לְצַד הַמִּינִים וְלְצַד
הַפְרוּד, וְאֵלּוּ דוֹרְשִׁים בֵּיה דְּבָרֵי מִינּוּת.

הַדָּא הוּא דְּכַתִּיב זֶהוּ שְׂנַאֲמַר 'וַיִּשְׁבּוּ מִתּוֹר
הָאָרֶץ, וּמְפָרֵשׁ 'וַיִּשְׁבּוּ' מִצַּד הַקְּדוּשָׁה,
דְּהִינּוּ תוֹיבִין לְסִטְרָא בִּישָׂא הֵם שְׂבִים וְחוֹנְרִים
לְצַד הַרְע, וְתוֹיבִין מְאָרְחָא דְּקָשׁוּט וְחוֹנְרִים
מִדְּרָף הָאֲמַת, אֲמַרִי מֵאֵי אֲכַפֵּת לָן אוֹמְרִים
מַה אֲכַפֵּת לָנוּ אִם אָנוּ לוֹמְדִים אוֹ לֵא, הֵלֵא
עַד וְיִמָּא לֵא מִינָא טַב לְעֲלֵמָא עַד הַיּוֹם לֵא
רֵאִינוּ טוֹב בְּעוֹלָם, אַעֲמִילָנָא בֵּיה עֲמַלְנוּ בַּתּוֹרָה,
בֵּיתָא רִיקָם וְעַם כָּל זֶה בֵּיתֵינוּ הוּא רִיקָם
מְכַל טוֹב, וְעוֹד וְתִיבְנָא בְּקִלְיָא דְּעֵמָא אָנוּ
יוֹשְׁבִים וְנִחְשָׁבִים בֵּין הַמְּבָרְכִים בְּעַם, וְלִהְיֵהוּ
עֲלֵמָא מֵאַן וְכִי וְלַעוֹלָם הַבָּא מִי זָכָה, וּמֵאַן
וְיִעוּז לְגוֹוִיָּה וּמִי יִכְנֵס וְיָבֵא לְתוֹכוֹ, שְׂהָרִי
עֶסֶק הַתּוֹרָה וְהַעֲבוּדָה כָּל כָּךְ קָשָׁה, טַב לָן
דִּלְיָ אֲטַרְחָנָא פּוֹלֵי הָאֵי מוֹטָב הִנֵּה לָנוּ אִם
לֵא הִינּוּ מְטַרְחִים עֲצָמָנוּ בַּתּוֹרָה כָּל כָּךְ.

לא בני עותרה, ולא מאני דכספא ודחבא שהתורה אינה צריכה עשירות ולא כלי כסף וזהב, כי כל אחד יכול לזכות בה, אבל כמה מעלות לתורה הקדושה, וגופא תבירא אי ישתדל באורייתא ישפח אכנותא ככלא פי גוף שבוו וחולה אם יעסק בתורה ימצא רפואה בכל אבריו, הדא הוא דכתיב זה הוא שנאמר (משלי ג ח) רפאות תהי לשרד ושקוי לעצמותיה התורה תהיה רפואה לכל גופך והשקאת המוח לעצמותיך, ודכתיב (שם ד כב) ולכל בשרו מרפא.

וְאַתֶּם אֵל תִּירָאוּ אֵת עִם הָאֱרֶץ, הינו וכל אינו מקטרגי אינו מכרזא ואמרי פי כל אותם המקטרגים שיש לאדם מתהפכים לו לאוהבים עד שמכריזים עליו ואמרים בעודו בעולם הזה, פנו אתר לפלגיא עבדא דמלכא פנו מקום לאיש פלוני שהוא עבד המלך, וכן אחר הסתלקותו פשעולה לגן עדן מכריזים עליו כדי שיוכל לעלות שם בלי שום עכוב ומונע, בגין קד וכלן נאמר אל תיראו את עם הארץ, שהם השונאים בעולם הזה, והמקטרגים בעוה"ב. כי לחמנו הם, הינו אינו בגרמיהו מומנן מזוגי בכל יומא לאינו דמשפדלי באורייתא אלו המקטרגים בעצמם מכינים מזון בכל יום לאלו שעוסקים בתורה, כמה דאת אמר כמו שנאמר באלהו הנביא ואת הערבים צויתי לכלבדך (מ"א יז ד), ודכתיב (שם פסוק ו) והערבים מבאים לו לחם ובשר וכו'.

וּבַמַּה חוֹלְקֶהוּן דַּאיִינוּ דְּמִשְׁפַּדְלֵי גְּאוּרִייתָא לשמה אשרי חלקם של אותם העוסקים בתורה לשמה, דהא מתבשרי בקודשא ברין הוא ממש פי הם מתקשרים בקב"ה ממש, ואקרוין אחים ורעים ונקראים לו אחים ורעים, הדא הוא דכתיב (תהלים קכב ח) למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך:

יהיה עשיר, גם כן קשה לו לעסק בתורה, וזה שאמר 'צמלק יושב בארץ הנגב', הינו אי יומא בר נש דאפילו בכל דא וזכי אם יאמר האדם שאפילו בכל זה יזכה להתגבר וללמד תורה, הרי 'צמלק יושב בארץ הנגב', הא יצרא בישא כטיגורא מקטרגא דבר נש דישתפח תדיר בגופא הרי היצר הרע המקטרג, שמקטרג תמיד על האדם, נמצא תמיד בגוף, ורחמי ורחמי ורחמי שהם ג' ממנים פחת המלאך דומה, הרי, כמה מקטרגי משתפחי תמן כמה מקטרגים נמצאים שם, דלא יכיל בר נש למיעל בההוא עלמא כלל נמצא שלא יוכל האדם לנגס לעולם הבא כלל, אם כן, מאן יזכי ליה, ומאן ייעול בגויה מי יזכה אליו ומי ינגס בתוכו.

בְּמַדְיִן אֲרִיזוֹן בדבורים אלו 'ויניאו את לב בני ישראל מלעסק בתורה, בגין דאפיקו שום ביש עלה לפי שהוציאו עליה שם רע, כמה דאת אמר כמו שנאמר 'ויציאו את דבת הארץ' שהוא הגן עדן שדברו עליו לשון הרע, לומר שאי אפשר להגיע אליו.

אינון בני מהימנותא מאי קא אמרי אכל אותם שהם בני האמונה מה הם אמרים ומשיבים להם, 'אם חפץ בני יהו"ה ונתנה לנו', הינו גיין דישתדל בר נש ברעותא דלכא לגבי קודשא ברין הוא גיין שאדם משתדל ברצון הלב בעבודת הקב"ה, נותן לו הקב"ה חשק ללמוד התורה, כי לא בני מנן אלא לכא אין הקב"ה מבקש מאתנו אלא לב טוב, ויסתמרון ההוא רשימא קדישא ועוד שישמרו את ברית הקדש, דכתיב (שע"ה ס כא) ועמה כלם צדיקים לעולם יורשו ארץ כי ללמוד התורה צריכים הנהגה קדושה בכל הענינים.

אכל נאמר אחר כך, 'אף ביהויה אל תמרדו', בני דלא ימרדו באורייתא צריכים ליתור שלא למרוד בתורה ולא להוציא עליה שם רע, כי היא שמו של הקב"ה, דאורייתא

הפטרָה

וישלח יהושע וגו' מרגלים חרש לאמר (יהושע ב א)

צוארי שלל

רבי חיים יוסף דוד אזולאי זיע"א

יהושע שלח אנשים גדולים כדי שיתבוננו כיצד נתן לבטל את כשופי האמוריים

ראיתי בכתבי הרב החסיד מהר"ר יוסף פייאמיטא זלה"ה אב"ד מעיר אַנקוֹנה יע"א, שפרש בזה בארץ, ותרף דבריו בקצור הוא, שהאמוריים השתדלו מאד לעשות פמה ענגנים להנצל מישראל, והיו חשבי מחשבות על דרך בלק שהביא לבלעם שכחו בפיו וכו' ובלעם יעצם להפקיר בנותיהם וכו', בן

הקנעניים הפליאו בכשופים עצומים להכריח מזיקין שיהיו בפתח ריחו ובחומה להכריח ישראל, ולזה הצרו יהושע לשלח גדולי הדור שכינו אפן הכשוף כדי לבטלו, וזה שכתוב 'חרש לאמר', לשון חרשין כשופין, שיראו הכשופים 'לאמר' שגידו לו אופניהם וחקנם.

ולזה הצרכו על פי ה' להקיף הקפות לחומת ריחו עם הארון בכונות גדולות, להכריח משם המזיקין שריהם וחילותם, על דרך שעושים הקפות למתים להכריח המזיקין, וכמו שהיו עושים בבית שני לקדש העזרות בשיר של פגעים ושתי תודות להכריח משם כל סטרא אחרא ולקדשם וכו'. זה תרף מה שראיתי בכתבי הרב הנזכר בהיותי ימים אחרים בעיר הנזכר ארם נוטה ללון.

ספורי החסידות

"ה' ארץ אפים ורב חסד נשא עון ונפשע..." (יה יח)

פעם בקר הרה"ק הרבי ר' אלימלך מליז'ענסק זי"ע בעיר אפסא. באחד הלילות בעודו מתאכסן בעיר, ישב באמצע הלילה על הארץ ובכה, והחל לפרט את כל חטאיו שעשה מעודו ועד היום ההוא.

לאחר מכן החל לומר: נפשי, איך ראוי להגיע לעולם הבא, פיון שאת מלאה בחטאים. אכל לאחר מכן אמר שוב: אפילו הכי, נפשי, את ראוי לירש עולם הבא. שהרי חז"ל אמרו כי הקב"ה גמל חסדים, מלביש ערמים, מבקר חולים ומנחם אבליים.

כל אלו הנם בעולם הזה, אבל מה ה' עושה בעולם הבא, הרי שם אין לא אכילה ולא שתיה, לא חלי ולא מיתה? אלא בודאי שם עושה הקב"ה חסד עם אלו שאינם ראויים לעוה"ב, ונותן להם חלק בתורת צדקה. זהו

"ונישבו מתור הארץ..." (יה כה)

בזמן הגליה הרביעית לארץ ישראל, עלו יהודים רבים, בהם גם גאונים, רבנים ואנשים יראים ושלמים לארץ ישראל, ורבים מהם נשארו לגור בארץ. אחד מהגאונים אשר נשאר לשבת על מקומו בפולין ולא עלה אז, היה הגאון רבי מאיר שפירא זצוק"ל, אב"ד ורב לובלין, וראש ישיבת חכמי לובלין.

באחת הפעמים הוא נשאל על ידי מקרבים: הרי רבים וטובים עולים לארץ ישראל, ורבים משתקעים שמה. ואם רבנו, לא עולה לארץ כדי להשתקע שמה, שכן כאן יש לבדוד מלאכה מרבה, לפחות צריך רבנו לעלות לארץ כדי לבקר אותה, ולמה לא יעשה כן?

ענה רבי מאיר שפירא בחכמה: אמנם, כדי לעלות לארץ ישראל יש בי גדון את הכת, אך כונן אקח את הכת ואת העו לשוב משם...? וכי נמל הדבר לעזוב את הארץ ולשוב חזרה לארץ העמים...?

(רבי מאיר שפירא)

שנאמר על הקב"ה ארך אפים ורב חסד, לא רק בעולם הזה, אלא גם לעולם הבא.

(אור אלימלך)

"ויאמר ה' סלחתי פְּדַבְרְךָ" (וי, כ)

בערב יום הכפורים לשנת תקע"ה, בשנה האחרונה לימי תימן, הגיע הרה"ק רבי ישראל המגיד מקוז'ניץ ז"ע, בעל "**עבודת ישראל**" לידי אפיסת כחות וחלשה נוראה ביותר. ואולם, עם זאת חפץ לבא לבית מדרשו להתפלל. תלמידיו אמנם נשאוהו לבית המדרש, אבל מפאת חלשתו הגדולה לא יכל להתפלל לפני התבה.

בכחות על אנושיים ממש התפלל הוא לפני התבה תפילת "כל נדר", וכאשר הגיע לפסיקא "ויאמר ה' סלחתי פְּדַבְרְךָ", שקע המגיד בהרהורים למשך זמן מה. לאחר מכן הרים את ראשו ואת עיניו מהתבה, והחל להתרצות בדברים לפני הקב"ה על גאלת עמו בית ישראל. וכה היו דבריו:

"**רבוננו** של עולם, מי יוכל למלל גדל גבורתך. אין איש אשר יודע את גבורתך, זולתך, ואין איש אשר יודע את חלשת גופי, זולתך. וראינה לך, פי בכל שנה אני מתפלל לפני התבה תפילת 'כל נדר', ואלו בשנה זו מפאת גדל חלשת גופי לא התפללתי לפני התבה. אבל ידוע לך, רבש"ע, כי על אף חלשת גופי עמדתי לפני התבה בכל חדש אלו בתפלה ובתחנונים. ואף גם ידוע לך כי לא למעני עשיתי זאת רק למען עמך בית ישראל.

משום כן, דבר אחד אני שואל מך, רבוננו של עולם. מדוע לי קל עלי לקבל את העל ואת כל הצרות והיסורין של כל עמך בית ישראל, על אף חלשת גופי, ולגוע את עצמי בעבודה ובתפלה, ואלו לך אשר לך הגדלה והגבורה, האמנם קשה לך לומר את שתי התבות "סלחתי פְּדַבְרְךָ"?

ושמא תאמר שאינך יכול לומר את שתי המלים 'סלחתי פְּדַבְרְךָ' ואינך יכול לסלוח לנו בגלל חסר צדיקים שבדור, הרי יש לך ברימנוב את הרה"ק רבי מנחם מנדל מרימנוב, שיכול לעמוד כנגד כל צדיקי הדור. ושמא תאמר כי אינך יכול לומר זאת מפני שחסר העולם אורים ותמים, הרי יש לך בלובלין את החוזה רבי יצחק מלאנצוט, המאיר כמו 'אורים ותמים' על לב אהרן.

ושמא תאמר כי חסרים לך בעולם בעלי תשובה, הרי אני עם כל חלשת גופי, מוכן לעשות תשובה עבור כל קהל עדת בני ישראל. ובמטותא מקד, מבקש אני מקד רבש"ע, אמר "סלחתינו" כף כפל ושלש המגיד הקדוש את דבריו. לאחר מכן נותר לשבת בדבקות עלאה רגעים מספר, ואז לפתע, פתח המגיד הקדוש וקרא בקול גדול ונבנימיה יפה "ויאמר ה' סלחתי פְּדַבְרְךָ". לאחר מכן המשיך בתפלת מעריב.

מספר חסידים ספרו לאחר יום הכפורים את הספור הנורא הזה להרה"ק רבי ישראל מרוז'ין ז"ע. נענה הרבי מרוז'ין ואמר: "אני מאמין באמונה שלמה, כי המגיד מקוז'ניץ שמע אכן מפי הקב"ה בעצמו כיצד הוא אומר 'סלחתי', כמו שמושה רבנו שמע, ואלולא זאת לא היה מושיר להתפלל".

גם הרה"ק ה'חוזה' מלובלין בהיותו בבית מדרשו, הרגיש בתפלה חוצצת זו שהתפלל המגיד בבית מדרשו בקוז'ניץ, וכבר לאחר תפילת מעריב בליל יום כפור, אמר: "מי יתן כי יפנה היום ונתבשר בבשרות טובות מקוז'ניץ, שכן החולה השוכב על מטתו הרעיש בתפלתו את כל העולמות".

(שער החסידות, ומביא גואל)

"ונסלח לכל עדת בני ישראל" (טו, כו)

בכח הנגון היה הרה"ק הרבי ר' וזשא מאניפולי ז"ע מלמד גם זכות על בני ישראל

נענה הרבי מאלפסנדר ואמר ליהודי: "תדע לך, שכל נשמה של יהודי קשורה בשךש העליון בשלשים ונשמה קשרים, ויש בתורה שלשים ונש פרישות. אם אדם עובר עברה שחוב בה פרת אז נכרתת נפשו מקשר אחד שבשךש העליון, ואם עבר ח"ו על ל"ו פרישות אז נכרתה נפשו מכל השךשים העליונים, וכי אז לאיש הגה אין לו תקנה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא.

ואולם, היהודי הגה עליו דברת, לא עבר עדין על כל ל"ו פרישות, שהרי הוא לא פטם את הקטרת, וגם לא סף את עצמו בשמן המשחה, ועודנו מקשר בשךש העליון ואיך אקלל אותו? אני אברך אותך שהקב"ה יזמן לך פרנסה טובה ברוח". ברכתו של הרבי אכן עשתה פרות, כי נודמנה לו לאותו יהודי פרנסה אחרת, טובה מהראשונה, ונתעשר על ידה. משתעשר, הגיע האיש אל הרבי כדי לתת לו תודה על ברכתו.

(סיפורי נפלאות מגדולי ישראל)

לפני ה', אכל דרך הגה כי הגגון יהיה מקון רק כלפי שמאי ללא כל פניות.

פעם בליל 'כל נדרי' בבית מדרשו, שמע כיצד הבעל תפלה מנגן בכשרון רב ובגגון יפה את המלים "ונסלח לכל עדת בני ישראל". התפעל הרבי ר' זושא ביותר מנעם זמרתו ונגונו, פרש שתי ידיו כלפי מעלה ואמר: "רבוננו של עולם! אלו לא חטאו בני ישראל, מהיכן היו שרים בפניך 'ונסלח' יפה שפוקה?"

(מנורת זהב)

"והנפש אשר תעשה ביד רמה... ונכרתה הנפש ההוא מקרב עמה" (טו, ל)

יהודי פלוני, מתושבי העיר קאליש שבפולין, פתח לו חנות מקנה חפץ להתפרנס ואף לפרנס את בני משפחתו. באחד הימים חשכו עיניו, הוא הבחין כי זוקא לכול חנותו פתח יהודי אחר חנות לאותם מצרכים וסחורות, וכך עם חלוף הימים בא הלה בגבולו, והחל לטול ממנו את פרנסתו, כך שרבים מהקונים שלו עברו לקנות בחנות החדשה.

בצר לו שם את פעמיו לעבר העיר אלפסנדר, אל הרה"ק רבי יהמייאל ישראל יצחק זי"ע, בעל "ישמח ישראל", כדי לתנות בפניו את מר צערו. התייצב הוא והגיש לרבי קויטל בה כתב את ספור הדברים, כיצד הגיע איש לתוך גבולו, פתח חנות לכול החנות שלו, ובשל כך פרנסתו נתמעטה. שמע הרבי את הדברים וברך אותו באומרו לו: "השית יזמן לך פרנסה טובה ברוח".

אלא, שהאיש לא עזב את המקום, ונותר לעמוד על מקומו כשהוא מושף לבכות. שאלו הרבי מה רוצה אתה עוד לאחר שברכתי אותך? נענה האיש ואמר לרבי: "אני רוצה שהרבי יקלל אותי שימות". נבהל הרבי מאד מבקשה זו ואמר לו: "וכי מה רוצה הגך, שאקלל לאיש יהודי?" השיב לו האיש ואמר: "אותו איש מחלל שבת בפרהסיא ואוכל חמץ בפסח".

"ונתנו על יציאת הנפך פתיל תכלת" (סם)

הרה"ק רבי מרדכי מנישכיי זי"ע השתוקק כל ימיו להשיג טלית קטן מארץ ישראל, ואמנם לאחר מאמצים רבים עלה בידי חסידיו להשיג לו טלית קטן כזו.

אחד מן החסידים חפץ לגרם נחת רוח לרבו, ואמר לרבי כי הוא רוצה לתפר את הטלית עבור הרבי. נתן הרבי את הטלית לאותו תלמיד כדי לתפורה, ואולם, כאשר קפל התלמיד את הכד כדי לחתך את בית הצנאר, טעה וקפל את הכד יותר מדי, ואז חתך שתי בתי צנאר במקום אחד.

כאשר גלה התלמיד את הטעות החמורה שעשה, נבהל והודיע על מאד, וגם ראה היה מהקפדת רבו הקדוש, שהרי פמה טרחות

יגע הרבי כדי להשיג טלית מארץ ישראל, ועתה בא הוא וקלקל את הטלית לגמרי.

"למען תזכרו... (טו)

כְּאִשֶּׁר הָיָה הַרְה"ק רבי שמוחה בונים מפשיסְקָה זי"ע ילד קטן, הגיע פעם יהודי פלוני לבית אביו המגיד מוואדיסלאוו זצ"ל,

וְשׁוּחַח עמו בדברי תורה. בתוך הדברים אמר אותו יהודי למגיד, כי כבר למד הוא את כל התרי"ג מצוות באר היטב.

כְּעָבוֹר שעה קלה נכנס הילד בונים לתדר אביו, ואז אמר לו אביו בהקצה: "אתה רואה, בונימיל, היהודי הזה כוספר לי שכבר למד באר היטב את כל התרי"ג מצוות, ואלו אתה, בני הַקָּר, עדיו לא התחלת ללמוד מתרי"ג מצוות קאומה!"

אִז אז הרים הילד הקטן, הרבי ר' בונים את פתילי ציציותיו, הראם לאביו ואמר לו: "כעת אני עדיו ילד קטן, ולעת עתה אני מקיים את כל התרי"ג מצוות בפתילים הללו. איה, כשאגדל, אלמד גם אני את כל התרי"ג מצוות לכלל פרטיהם ודקדוקיהם."

(יגדיל תורה)

"אני ה' אלקיכם... אני ה' אלקיכם" (טו, מא)

בְּהֵיֹת הרה"ק רבי שגאור זלמן מלאדי, בעל ה"תניא" זי"ע מחב"ד ילד קטן, נשאל פעם; היכן מצינו בתורה פסוק שמתחיל ומסתיים באותם מלים?

הַשֵּׁב מי: "היכן שמושה רבנו לא אמר אמת..."
נְדַחְמוּ השומעים מהתשובה, ולא ירדו לסוף דעתו. המשיך בעל ה'תניא' והסביר להם: הפסוק הזה הוא בפרשת ציצית, המתחיל ומסתיים במלים "אני ה' אלקיכם". כשאנו אומרים פרשת ציצית בתפלה אנו מסיימים את פרשת ציצית בתבה "אמת", ואלו משה רבנו לא אמר כאן את תבת "אמת"...

(בית רבי)

כְּאִשֶּׁר שאל הצדיק את התלמיד האם כבר תמן את הטלית, השיבו התלמיד בפחד: "מה אמר לרבנו הקדוש, קזאת וקזאת עדלטה בדי". אז אמר לו הצדיק: "ולמה אתה מפחד? הלא באמת צריכים שתי בתי צואר בטלית קטן. האחד; פנהוג, והשני כדי לנסות את קורדי האם יכעס..."

(זכרון טוב)

"למען תזכרו... (טו, ט)

בְּשָׁנִים בהן גר כ"ק מרן הרה"ק בעל החדושי הרי"ם מגור זי"ע בנאראשה, קרה פעם וביים אחד מימות החול עשה סעודה גדולה. הזמן הוא לסעודה את כל מקרביו, לבש בגדי שבת וישב בשמחה גדולה אצל השלחן.

הַדָּבָר היה לפלא גדול בעיני כל המסביב, והם שאלו את הרבי מגור על כך. השיב להם ואמר: בילדותי, הייתי פעם אצל הרה"ק המגיד מקוז'ניץ זי"ע, [כדוע מרן החדושי הרי"ם נתגדל אצל המגיד מקוז'ניץ בשנות ילדותו ושעה במקצתו שנים מספר]. בו בזמן התארחו אצל המגיד הקדוש מקוז'ניץ כמה צדיקים וחסידים. המגיד שאלם פשוט בדבור של תוספות מסים במסכת בבא מציעא, אבל הם לא ידעו להשיב.

בְּאוֹתוֹ רגע - מספר החדושי הרי"ם - קפצתי אני ואמרת שפרוש דברי התוספות הם כך וכך. התשובה היתה נכונה, אך המגיד מקוז'ניץ סטר לי על לחיי, ואמר לי: "כשכלם לא יודעים, לא קופצים ואומרים".

לְמַן אותו רגע ואילך שכחתי את הפשט של דברי התוספות, ובשום אופן שבעולם לא יכלתי להזכר בפרוש דברי התוספות עד עצם היום הזה. והנה היום נזכרתי בפרוש התוספות, ולכן עורך אני סעודה זו.

(המאור הגדול)

הרה"ק רבי מאיר (רוזנבוים) זי"ע

מקורעטשניף

יומא דהילולא - ל' סיון

בתפלה, לזל הפחות יש להתפלל במהירות (ומהשמים כבר מקבלים את התפלה).

וקשים שהיה נאה מקום, כך היה נאה דורש. בכל עת היה מבקש מהמחסידים להתפלל בהתלהבות ואף לזמר בנעימה ובשמחה, אבל יחד עם זאת היה מוסיף ואומר, כי ההתלהבות בתפלה ובשירה צריכה לבא מהפנימיות ומתוך עמקי הנפש שלק, ולא להתלהב משום שראים את השני מתלהב... ועל כך היה רגיל לספר מאת אביו הרה"ק רבי מרדכי: לרבו בקדש של רבי מרדכי מנדובורנא היתה, לנגן בכל פעם בעולם וחוץ קדש במתינות נשלל מכל נאה את המלים "בם, בם, בם". פעם פעם רבי מרדכי כיצד יהודי פלוני, בור וע"ה מזמר אחריו ג"כ את המלים "בם, בם, בם". נענה ואמר לו בבחינתא: בני, הרי יודע אתה כי כבר נאמר מן חכם ובו את זאת, פי שירים דרבי ה' צדיקים ילכו "בם" ובשמים יקשלו "בם" (אור המאיר)

נגון מבית המדרש - - -

נגונים מפלאים ונפלאים היו שרים בבית מדרשו של רבי מאיר מקורעטשניף, אם זה בשבתות ובימים טובים, ואם זה בימים נוראים. אהדו הנגונים היה נגון שירי אצלו על הפייט "אין קצבה לשנותה", ועל קדושתו של הפייט הזה אמר פעם: "את הנגון הזה אותו אנו שרים על פייט "אין קצבה", הוא אותו נגון אותו היו שרים בבית המדרש, במוצאי יום הכפורים, וכאשר היו מליים להכהן הגדול בצאתו בשלום מן הקדש". בלח שירתו ידע רבי מאיר להחזיר שמחה בלבבות האנשים, ואף דרש מאחרים להכניס שמחה בלבבות אנשים על ידי נגינה ושירה, שכן בקר ותקרב אל הש"ת. פעם, ביום הפורים החזיק בנו הרה"ק רבי אליעזר זאב זי"ע פנור ונגן בו. כאשר ראה האב רבי מאיר את בנו מנגן, הבין ברוח קדשו מתוך נגנתו, כי בנו מתאמץ עמה לבנו איהו שהן פגולות וסמכות... פנה ואמר לו: "בני, אינך צריך לבנו עמה שום פגולות מיוחדות. הפגנה היחידה שלק עכשו צריכה להיות לשמח את ישראל". ואכן, שמחת יום הפורים היתה אצלו ממש למעלה מדרך הטבע, וא היה שר ומזמר נגונים שירים בעריכת השלחן הטהור שנמשכה לעות מבימות. ועל כך התבטא פעם בלשון קדשו: "אלו הייתי יודע בלודתי, פמה גדולה שמחת פורים לפני הש"ת, הייתי מניח את קל העבודות, והייתי הולך מבית לבית לשמח יהודים בפורים"

ואולם, גם כאשר דרש מהמחסידים לשיר ולזמר, מבקש היה מבצעלי המנגנים שלא לתפאר וישלאל יתנשא בשירתם, שכן אז הנגינה אינה מקבלת. ועל כך אמר: "היה נגנו המנגן ויהי עליו רוח אלקים. המנגן צריך להיות כמו הנגן", כמו כלי הנגינה. קשים שבעלי הנגינה אין התפארות והתנשאות, אפילו שהוא משמיע קול זמר ושירי, כך באותה בחינה צריך האדם המנגן להתנהג, שלא להתנאות וישלאל להתפאר בשירתו. ואם היה נוהג כן, אזי הוא זוכה להערצת השכינה ואף להתגלות אלקית ממש" (שם)

פרסומי פסא בלב פיהמה

דרפו של הרה"ק ר' מאיר מקורעטשניף זי"ע היתה, לבל להתיר חסידים להגיע אליו לימי התנאה, בימות החול, כדי לראותו בהדלקת הנרות, ואף אם הגיעו אליו חסידים, הרי שהם נותרו לעמוד בחוץ, ולא הרשו להפגס אליו הסדרה לראותו בעת הדלקת הנרות. ואולם, לעמת זאת, לבנו הרה"ק ר' אליעזר זאב זי"ע הורה פגורש פי חסידים: באו אליו להדלקת הנר, ואף לש ול את הדברים במקומם, ובתובו אליו בזה הלשון: "ותקרב לבבות של

הרה"ק רבי מאיר רוזנבוים מקורעטשניף נולד בשנת תר"ח לאביו הרה"ק רבי מרדכי לייפער זי"ע מנדובורנא (והוא החזיק את שם המשפחה לרוזנבוים). היה חתנו של רבי יחיאל מיכל טיר מדרוהוי (נו"נ לרה"ק רבי מרים משטרנוביץ, בעל "באז מים חיים"), שהיה חתנו של הרה"ק רבי אליעזר זאב מבוטשטש זי"ע.

נהג כאדמו"ר עוד בחי אביו בעיר זאסי, ונודע והתפרסם ברוצינוטו ובדברקותו, עד שהבנו רבי אליעזר זאב אמר שראה את אביו מתוך רק שלש פעמים בכל ימי חייו. היה קנאי בדרךיו והנהיג את חסידיו בתקופות. אביו רבי מרדכי אמר עליו שבשמים מכנים אותו בשם "איש אלקים". בשנת תרנ"ו עבר לקורעטשניף שליד העיר סיעט, ועד מהרה החלו חסידים רבים לנהר אליו בהראותו נסים ומופתים גלויים למעלה מדרך השבע. לצד ברוכותיו ומופתיו היה גם מחלק קמיעות, והוא היה היחידי מכל אהיו אשר הרשה על ידי אביו רבי מרדכי לכתב קמיעות. ביום ל' סיון תרס"ח נסתלק למתיבתא דרקיעא, ומו"נ ב' בקורעטשניף.

צאצאיו:

המשת בניו ושיני חתניו שמשו כאדמו"רים חתניו. המפרסמים שבהם הם הרה"ק רבי אליעזר זאב מקורעטשניף זי"ע, ואחיו הרה"ק רבי איתמר זי"ע מנדובורנא, ששמנו השתלשלה שושלת מנדובורנא בבני ברק.

רבי אליעזר זאב מלא את מקום אביו בקורעטשניף. הוא היה מפרסם בתפלותיו והגלותו. דברי תורתו ומעשיותו עליו הודפסו בספר "דא דעובדא" שצא על ידי נדודו רבי צבי הירש מקורעטשניף סינט (פפר אתא-ירושלים). נרצח באושוויץ כ"ז באייר תש"ד. נקטע בקרבת לאושוויץ הסמיה את בנו הרה"ק רבי דוד משה לבנו כאדמו"ר. לבנו רבי דוד משה אפר: "מעשה תגונות הגדולות בקדיה. אתה תשאיר בחיים פי עם ישראל וקזק לה".

בניו האחרים של רבי מאיר היו: רבי יעקב ישכר בער שנהג כאדמו"ר בסלוביניו שבמחוז מקרובו ולאחר מכן בסינט. נרצח בשואה. רבי יצחק שנהג כאדמו"ר בראחוב (רחוב), צ'כוסלובקיה, ובסוף ימיו גוישוה. מהפרסם כבעל דקה וכמקבל יסורים אהבה. נרצח באושוויץ ג' בסיון תש"ד. בנו רבי מאיר פהו בדרוהוביטש. נדודו משמש פיוס באדמו"רות ראחוב. רבי מרדכי פהו כאדמו"ר בראחוב לאחר שאחיו רבי יצחק עבר לוישוה.

חתניו היו: רבי שלמה אייזקסון זצ"ל, צאצא פעמים של הרה"ק רבי יצחק מקאליש השלישי בשושלת פרמישלאן-דובורנא. פהו כאדמו"ר ברומן שבפונקיה. ורבי פנחס שפירא מקעבנא זצ"ל, בנו רבי ישכר בער מקעבנא. הוא היה חתנו של דודו האדמו"ר רבי איתמר רוזנבוים מנדובורנא. בנו של רבי ישכר בער היה רבי מאיר מקעבנא.

התפלה, פנינה בכנור

כפי הידוע, נוהג היה הרה"ק רבי מרדכי זי"ע מנדובורנא פאחור בזמן תפלה, עד שלפעמים התפלל לעתותי ערב ממש. וכמעשהו של האב נהג גם בנו רבי מאיר זי"ע. גם הוא התפלל לפעמים פאחור, ולאחר הכנות רבות היתה תפלתו בהתלהבות עצומה ונפלאה, אבל בקול נעימה וזמרה, לחלות ולחנן על בני ישראל. ועל עצם התפלה היה רבי מאיר רגיל לומר: "פאשר בוגרת האש וירם זקי אש, ואם לאו (דהנין, כשאין התלהבות גדולה

הרה"ק רבי מאיר (הוֹרְנֵבוֹים) זי"ע

מקִרְעֵטְשְׁנִיף

יומא דהילולא - ל' סיון

ישׂראל לאַביהם שְׁבַשְׁמִים:

לְיָמִים, סִפֵּר אֶת הַסִּפּוּר הַזֶּה הַרְה"ק ר' דָּוִד מִשָּׁה מִקְרַעֲטְשְׁנִיף זי"ע וְאָמַר: אֶת הַמִּכְתָּב הַזֶּה רָאִיתִי בְּמוֹ יַעֲיִי, וּמִכְתָּב זֶה נִשְׂאָר בְּרִשׁוֹת הַמִּשְׁפָּחָה עַד לְיָמֵי הָאִמָּה וְהַעֵצָה בְּמַחֲנֵה הַשְּׁמִקְמָה אוֹשְׁרִיא. הוֹסִיף הַרְבֵּי וְאָמַר "מִמִּכְתָּב זֶה אֲנוּ לְמֹדִים, כִּי לֹא בָלַם שְׁוִים, וְלֹא בָל אָחִיד כְּכֹל לַחֲקוֹת (וּבִלְשׁוֹנוֹ: נֶאֱמַר מֵאֲכָעוּ) אֶת הַשְּׁנִי. אֲצֵל אֲדַמּוּ"ר אָחִיד נוֹהֵגִים כִּכָּה (שְׁלֵאל הַרְשׁוֹת לְקַהֵל הַלְשִׁתַּף בְּהַלְקֵת נַר חֲנֻפָּה), וְאֲצֵל אֲדַמּוּ"ר שֵׁנִי זֶה אַחֲרָת, מִשׁוּם פְּרוֹסוּמֵי נִיּוֹסָא. (אַרְבַּעַה אַרְזִים - אֹרֹחַ הַמַּאִיר)

אוֹלֵי עֲדִיף שֶׁכָּל הַאֲוֹרְחִים יִצְטָרְפוּ בַּפְּרוּטָה הַלְדֻלְקַת נַר הַגָּזָה בְּשִׁמּוֹן זֵית, וְאָחִיד יִבְרָךְ וְיִכְוֵן לְהוֹצִיא אֶת כָּלֵם יְדֵי חוֹבָתָהּ. בְּרֹם, הַרְבֵּי חָתָה אֶת הַשְּׁעָרָה, בְּאֲמָרוֹ "הַדְּלִיקָה עוֹשֶׂה מַצּוֹה וְכַתְּמָה אִין זְקוּק לְהָ, וְלָכֵן אִין כְּבִר צָרָה לְהַשְׁתַּמֵּךְ שׁוֹב בַּפְּרוּטָה הַדְּלִיקָה שׁוֹב אֶת הַנְּרוֹת. וְלֹא עוֹד, הַמְשִׁיךְ הַרְבֵּי וְאָמַר, פֶּאֶשֶׁר יְהוּדֵי מִבְּרֹךְ 'הַדְּלִיקָה נַר חֲנֻפָּה, אֲזַי כָּל הַכַּחוֹת הַחִיצוֹנִיִּים בּוֹרְחִים מֵרַב פֶּחַד, וְאִם כֵּן יִפְצֵד אֶפְשֶׁר לְתוֹרַע עַל כָּף הַרְבָּה בְּרֻכּוֹת חֲסִיבוֹת בְּשָׂמִים שֶׁבְּרַכּוֹ כֵּן לְיְהוּדִים שֶׁהֲגִיעוּ לְקָאן. (שְׁבִיבֵי הָאֹרֹחַ)

שְׁהַאִילוּת יְהוּי בְּרִיאִים...

מִנְהַגוֹ שֶׁל הַרְה"ק רְבִי מַאִיר מִקְרַעֲטְשְׁנִיף הָיָה לְבַלֵּשׁ בְּגָדֵי שִׁבְתּ בַּיּוֹם רֶאשִׁי-הַשָּׁנָה לְאִילוּת אַחַר הַצְּהָרִים (כּוֹלֵל הַשְּׁטְרִיִּמֶל). בְּחִדְרוֹ עָרְכוּ שֶׁלְחֹן מֵלֵא מְקַל מֵיַי הַפְּרוֹת הַנִּמְצָאִים בְּשִׁפְעַד דּוֹל, כְּמוֹ כֵּן גַּם אֲתֵרוֹגִים מְבֻשְׁלִים, וְנוֹת דּוֹלֵקִים עַל שֶׁלְחָנוֹ. לְפָנֵי הַרְבֵּי הָעֵמֶד מְגֹשׁ דּוֹל מֵלֵא מְקַל מֵיַי הַפְּרוֹת הַנִּמְצָאִים עַל שֶׁלְחָנוֹ, וְכַאֲשֶׁר הָיָה מִבְּרֹךְ "שֶׁהֲתִינּוּ" קֶסֶם מֵלֵא קוּמְתוֹ (שֶׁכֵּן הִיא 'בְּרֻכַת הַמְּצוּזוֹת), אוֹחֹז בְּמִגְשׁ הַפְּלֵא פְרוֹת, אֲבָל טַעַם רֵאשׁוֹנָה מֵהַתְּרוּגָה, לְאַחַר מִכּוֹן מִשְׁבַּעַת הַמֵּינִים שֶׁנִּשְׁתַּבְּחָה בְּהֵם אֲרָץ יִשְׂרָאֵל, וְרַק לְאַחַר מִכּוֹן טַעַם מִתְּרוֹת הַפְּרוֹת שֶׁעַל הַפְּנֵי שֶׁ.

עֲרִיכַת שֶׁלְחָנוֹ בַּיּוֹם זֶה הָיָה בְּאֲנָפְתָא נְהִירִין, מֵתוֹךְ הַתְּרַגְשׁוֹת עֲצוּמָה, כִּשֶׁהוּא מַעֲשֵׂר בְּשִׂיחוֹתָיו וְבִדְבָרֵי תוֹרָתוֹ מְגַדֵּל מַעֲלַת הַיּוֹם הַנִּבְדָּק. חֲסִידִים וְאֲנָשֵׁי מַעֲשֵׂה הַנְּרוֹי שֶׁלְחָנוֹ הַשְּׁהוֹר, וְנִבְעָמָו חֶלֶק לְכָל אָחִיד וְאָחִיד מֵהַפְּרוֹת הַנִּמְצָאִים עַל שֶׁלְחָנוֹ, לְכָל אָחִיד וְאָחִיד גַּם עֲבִינוֹ הַנִּצְרָף לוֹ. בְּעִרְיַכַת הַשְּׁלָחַן רֵאָו גַּם עֲגִינִים נִשְׁבָּגִים, פְּעֻמִּים וְטְמִירִים שְׂאֵי אֶפְשֶׁר לְהַעֲלוֹתָם עַלֵי כֶּתֶב. כְּמוֹ כֵּן חֲסוֹר פְּמֹה וְכִמְהָ פְּעֻמִּים עַד דְּבָרֵי צִדִּיקִים, שְׂוִים ט"ו שְׁבַבְט מְסֻלָּג לְהַתְּפַלֵּל עַל אֲתֵרוֹג נֶאָה וּמְדָרָה לְחַג הַסְּפוֹת (כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּזוֹהַר בְּסִפְרֵי "בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" בְּאֲרִיכוּת).

לְצַד זֶה הָיָה מִבְּרֹךְ בְּרֻכּוֹת שׁוֹנוֹת בְּעִרְיַכַת הַשְּׁלָחַן, אַחַת מִבְּרֻכּוֹתֵי הַיְתָה בְּלִשׁוֹן מִיְחַדְתּ מֵאֹד, וְכֵה הָיָה מִבְּרֹךְ וְאוֹמֵר: "שֶׁהַאִילוּת יְהוּי בְּרִיאִים וּפִירוֹתֵיהֶן יִצְלִיחוּ". (וּבְנִגְנוֹת הַיְתָה בְּזֹאת עַל הָאֲדָם, כִּי הָאֲדָם עַץ הַשְּׂדֵה. וּבְנֵי הַשְּׁמָה פְּרוֹתֵי יְהוּי מְמַלְאִים בְּתוֹךְהָ וּבְחֻקָּהּ וְיִרְאֵת ה'). (רֵאז דְּעוּבָד)

אֶת הַעֲנֻן הַזֶּה שֶׁל 'פְּרוֹסוּמֵי נִיּוֹסָא' אֲצֵל אָחִיד וְלֹא אֲצֵל הַחֵחֶה, בְּאָרוּ מִקְרָבִים מְבִנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ שֶׁל הַרְה"ק רְבִי מַאִיר מִקְרַעֲטְשְׁנִיף, כִּי בְּיָמָיו שֶׁל רְבִי מַאִיר זי"ע נִהַג הַרְבֵּי לַעֲשׂוֹת פְּרוֹסוּמֵי נִיּוֹסָא לְעַצְמוֹ, וְלֹא לְאַחֵרִים, וּפְרָסָם אֶת הַנֶּסֶם גְּיוֹפוּ פְּנִימָה, וְלָכֵן הַדְּלִיקָה בְּיַחֲדוּת אֶת הַנְּרוֹת, וְלֹא הַתִּיר לְחֲסִידִים לְרְאוּתוֹ בְּשַׁעַת הַדְּלִיקַת הַנְּרוֹת.

אֲבָל בְּיָמָיו שֶׁל בֶּנֵי הַרְה"ק ר' אֲלֵיָעָזֹר זָבָב זי"ע נִשְׁתַּבְּחָה הַעֲתִים, וְהוּי צְרִיכִים כְּבֹד לְפָרְסָם אֶת הַנֶּסֶם אֲצֵל אַחֵרִים, כְּדֵי שֶׁגַּם אַחֵרִים יִתְעוֹרְרוּ לְמַרְאֵה הַנֶּסֶם שֶׁהִיט"ת עֲשֶׂה לְאַבּוֹתֵינוּ בִּימֵי הַחֲשִׁמּוֹנָאִים, לְכֵן הוֹרָה הָאָב הַרְבֵּי לְבָנוּ לְפַתַּח אֶת דְּוַלְתּוֹ בְּפָנֵי חֲסִידִים וְלְהַתִּיר לָהֶם לְרְאוּתוֹ בַּעַת הַדְּלִיקַת הַנְּרוֹת. וְלָכֵן בְּדוֹקָא פְתַב לוֹ בְּלִשׁוֹנוֹ "וְתִקְרַב לְכּוֹבֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְאַבְיָהֶם שְׁבַשְׁמִים". כִּי עַד יְדֵי פְרוֹסוּמֵי נִיּוֹסָא זֶה אֲצֵל חֲסִידִים, יִתְקַרְבוּ לְבוֹתֵיהֶם לְאַבְיָהֶם שְׁבַשְׁמִים".

בַּיּוֹת הַחוּל שֶׁל יְמֵי חֲנֻפָּה, אֲמָנָם, כְּמַעֲט וְלֹא נִתְּנָה הַרְשׁוֹת חֲסִידִים לְהַגִּיעַ אֶל הַרְה"ק ר' מַאִיר מִקְרַעֲטְשְׁנִיף זי"ע, מֵה שְׂאִין כֵּן לְשַׁבַּת חֲנֻפָּה, אֲזַי נִתְּנָה הַרְשׁוֹת לְהַגִּיעַ, וְחֲסִידִים רְבִים הָיוּ מְגִיעִים לְשַׁבַּת בְּמִחְצֵת הַרְבֵּי אֶת שִׁבְתּ חֲנֻפָּה.

פַּעַם, בְּאַחַת הַשְּׁנִיִּים, הֲגִיעוּ אוֹרְחִים וְחֲסִידִים רְבִים בְּיֹתֵר לְשַׁבַּת בְּמַחְצוֹת הַקְּדוּשָׁה שֶׁל הַרְה"ק ר' מַאִיר מִקְרַעֲטְשְׁנִיף בְּשַׁבַּת חֲנֻפָּה, וּבְשֶׁל כָּף קִשָּׁה הָיָה עַד מֵאֹד לְהַשִּׁיג שְׁמֹן זֵית עֲבוֹר כָּלֵם הַדְּלִיקָה אֶת הַנְּרוֹת. מִשׁוּם כֵּן נֶאֱלָצוּ רְבִים מֵהַאֲוֹרְחִים לְהַדְּלִיק נְרוֹת חֲנֻפָּה פְּטֻשִׁים בְּבֵית הַפְּדֻרֶשׁ, אֶךְ מִקְמַת הַחֵם הַגְּדוֹל שֶׁל בְּנֵי הַנְּרוֹת נִמְסוּ הַנְּרוֹת, וְתוֹךְ זְמַן קָצֵר כְּבִיב עַל הַנְּרוֹת.

מִשְׁפָּה, הֲצִיעַ בְּנוֹ שֶׁל הַרְבֵּי הַרְה"ק ר' אֲלֵיָעָזֹר זָבָב לְאַבְיוֹ הַרְה"ק ר' מַאִיר;

להעלות נר תמיד - לזכר נשמת

כ"ו סיון

התנא ר' יוסי בן קיסמא

רבי אהון ב"ר יוסף זאב הלברשטם מביאלה (ב' מגד ארץ, פרי נאה)

כ"ג סיון

רבי יהודה ב"ר ישראל אסאד אב"ד סארדאהלי (ב' שו"ת מהרי"א)

כ"ד סיון

רבי יעקב יצחק מבלנדוב ב"ר חיים מאיר יחיאל ממוגלניצא רבי ישראל חיים ב"ר יהודה פרידמן מראחוב (ב' ליקוטי מהרי"ח)

כ"א סיון

רבי מאיר ב"ר יצחק אב"ד אייזנשטאדט (ב' פנים מאירות) רבי שמואל שמעלקא ב"ר ישראל יעקב מחוסט

כ"ה סיון

רבי דב בער ב"ר אברהם לנדא מביאלה (ב' מגוד דריו ליעקב) רבי חיים ב"ר מרדכי אפרים סופר (ב' מחנה חיים, קול סופר) רבי משה צבי ב"ר מנחם נחום פטאלנא פילדלפיה

כ"ח סיון

רבי משלם פייש ב"ר מרדכי אב"ד ניר טאה

אוצר גאוני הדורות – פרשת שלח

מוסר בראותו מה שקרה למרים, ומטעם זה פרט כאן אנשים, לפי שגאמר (כמדבר יב, א) ותדבר מרים ואהרן במשה. והיה לו לומר וידברו כי ותדבר חוזר אל מרים, ועוד שלא מציינו ענש לאהרן, אלא אלהגיד לך הכתוב שלה"ר מצוי בנשים יותר מבאנשים כי עשרה קבין שיחה ירדו לעולם ט' נטלו נשים כו', (קידושין מט, ב) ולפי שסתם נשים פטפטניות וברניות, על כן תלה הדבור במרים כי היא התחילה בקלקלה זו ואהרן היה טפל לה, לכך אמר שלח לך אנשים שאין להם דרך נשים ולא יהיו כמרים שספרה לשון הרע, אלא אנשים ממש שאין מדרךן לספר לשון הרע.

וישלח אתם משה ממדבר פארן על פי ה' כלם אנשים ראשי בני ישראל המה: (יב, א)

כתב סופר

רבי שמואל בנמיני סופר - הכתב סופר

למרות שהיו כשרים באותה שעה אך לכם על משה הטעתם לחטא

כלם אנשים ראשי בני ישראל המה. פרש רש"י אותה שעה כשרים היו. מקשים לקמן (פסוק כו) כתב רש"י וילכו ויבואו מקישי הליכתו לביאתו, מה ביאתו בצעה רעה כף הליכתם.

ונראה לומר, הגה כ' רש"י שלח לך אם תרצה שלח מייהם שאני נותן להם מקום לטעות. וצריך להבין מהו מקום לטעות, וגם נהקשו הא כתיב וישלח אתם משה על פי ה', ועמ' רש"י ורמב"ן.

וישוב כל זה אמר, הגה לא היה ראוי לשלח מרגלים ראשי בני ישראל כי

שלח לך אנשים ויתרו את ארץ כנען אשר אני נתן לבני ישראל איש אחד איש אחד למטה אבותיו תשלחו כל נשיא בהם: (יב, ב)

כלי יקר

רבי שלמה אפרים לונטשיץ - הכלי יקר

הכרת מעלת האנשים הראויים לשליחות והסמיכות למרים שלקחה על עסקי

דבה

שלח לך אנשים. לפי שאמרו ישראל (דברים א, כב) נשלחה לפנינו אנשים ויחפרו לנו את הארץ. לנו היינו להנאנתנו וילטובתנו, ואמר הקב"ה למשה שלח לך, ולא להם כי לך ידוקא והיה השליחות להנאה וילטובה, אבל להם לא והיה לטובתם פי על ידי שליחות זה נגזרה עליהם מיתה ולמשה גרם שיהיה חי עוד מ' שנה, פי כבר נגזר על משה שלא יראה את העשוי למלכי ד' אמות ועל ידי חטא המרגלים נשתהו מ' שנה.

דבר אחר, שלח לך אנשים. ודוקא אתה תחזה ברוח הקדש אם האנשים כשרים לזה השליחות, כי רב העולם טועים באנשים חנפים המראים את עצמם כשרים ולזכשין אדרת שער למען פחש, על כן אמר לך אנשים, ודוקא אותן שהם בעיניך אנשים חשוכים ולא אותן שהם אנשים בעיני זולתך, כי יכול להיות שאין תוכם כפרם. דבר אחר לך אנשים, לך נראה כי המה אנשים חשוכים כי עיני כשר לך לראות בנגלה לבד באשר הוא שם כי באותה שעה כשרים היו, אבל בעיני אינן אנשים כשרים כי אני רואה שתי ראיות בהנהגה וכעתיד כי עתידין להיות בצעה רעה.

ור"ל אמרו (כמדבר רבה טו, ו) שסמיכות המרגלים למרים, לפי שמרים לקחה על עסקי דבה ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר, ור"ל שמיר אחר מעשה מרים נשתלחו המרגלים פי אמר ה' פן ינחם כל אחד מהם ויקח

שֶׁסָתַר מֵעֲשׂוֹי שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְכוּ',
עד פֶּאֶן.

וְהִנֵּה לְצַד שְׂרָצָה לֹמֵר הַפְּתוּב וַיִּקְרָא מֹשֶׁה
לְהוֹשִׁיעַ בּוֹן נוֹן ה'וֹשִׁיעַ, שֶׁהַתְּפִלָּל עָלָיו
וְכוּ' (סו), יֵאמֵר הַאֲזִינָה מִה רָאָה מֹשֶׁה לְהַתְּפִלָּל
עַל ה'וֹשִׁיעַ, לְזֶה הַקָּדִים לֹמֵר, וְאַלֶּה שְׁמוֹת
הָאֲנָשִׁים וְגו', לְהַעֲרִיף כִּי מִשְׁמוֹתֵם הַשְּׂפִיל
מֹשֶׁה מַעֲשִׂיהֶם הַרְעִים, אֲשֶׁר לְזֶה הַצָּרָף לְהַתְּפִלָּל
עַל ה'וֹשִׁיעַ וַיִּקְרָא וְגו', וְלִזֶּה סִמְךָ לְמֵאמֵר
אֵלֶּה שְׁמוֹת וְגו', וַיִּקְרָא מֹשֶׁה וְגו'. וְהִגִּם
שְׂפָתַי לְמַעַל שֶׁהַרְגִישׁ בְּרִשְׁעִים מִמֵּאמֵר תִּבְּת
לָךְ, אֵין פְּרוּשׁ זֶה מְכַרְח, וְיֵשׁ לְפָרֵשׁ תִּבְּת
לָךְ בְּאִפְסוֹ אַחֵר, וּמִשְׁמוֹתֵם הִטָּה וְהַכְרִיעַ כִּי
נְרִשִׁיעוּ בְּשִׁלְיחוֹתֵם. עוֹד אוֹלֵי שְׁלֵא הַצָּדִיק
שְׂפָלָן וְשִׁעִים אֵלֶּא מִשְׁמוֹתֵם, שְׂפָל שְׁמוֹתֵם
גָּלוּ מֵה שְׂעִתִּידִין לְעֲשׂוֹת.

וַיִּקְרָא מֹשֶׁה וְגו' - רְבוּתֵינוּ וְל' (סו) אָמְרוּ
שֶׁהַתְּפִלָּל עָלָיו, וְצָרִיף לְדַעַת לְמֵה שְׁנָה
שְׁמוֹ, וְיִכּוֹל הִיָּה לְהַתְּפִלָּל בְּלֵא שְׁנוֵי הַשֵּׁם.
וְאוֹלֵי שְׁנָתָן כַּח בְּשִׁמוֹ בְּתוֹסֶפֶת הַיִּיֹד שְׂמִסְפָּרָה
עֲשָׂרָה כְּדֵי שְׂיִכַּל נִגְדַּד הַעֲשָׂר מְרַגְלִים, עוֹד
כְּדֵי שְׂיִטַּל זְכוֹת וְחֵלֶק הַטוֹב שֶׁל כָּל הַעֲשָׂרָה,
כְּמֵאמֵרָם וְל' (חגיגה, טו) זָכָה נוֹטֵל חֵלְקוֹ וְחֵלֶק
חֲבָרוֹ.

וְרֵאִיתֶם אֶת הָאָרֶץ מֵה הוּא וְאֵת הָעָם הַיֹּשֵׁב עָלֶיהָ
הַחֹזֵק הוּא הַרְפָּה הַמַּעֲט הוּא אִם רַב: (יג, יח)

חֲתָם סוֹפֵר

רַבֵּי מֹשֶׁה סוֹפֵר - הַחֲתָם סוֹפֵר

עַל הָאָדָם לְנַצֵּל כָּל הַיָּמִים שְׁלֵא יִחְסְרוּ
מַעֲשֵׂי תְּכִלְתּוֹ וַיִּמְעַט בְּתַעֲנוּגוֹת הָעוֹלָם
הַזֶּה

וְרֵאִיתֶם אֶת הָאָרֶץ מֵה הִיא, כְּלוֹמֵר שֶׁתִּחַשְׁבוּ
בְּדַעַתְכֶם מֵה עֲנִינֵי עוֹלָם הַזֶּה חֲשׂוּבִים,
אִם טוֹב וְאִם רָע, אִם אָדָם יוֹשֵׁב בְּמִתְנַיִם

אֵין שְׁלִיחוֹת זֶה לְפִי כְּבוֹדֵם לְסַפֵּן נַפְשָׁם, וְהִי
לִיָּה לְשַׁלַּח אֲנָשִׁים שְׂאִין חֲסִים עֲלֵיהֶם כָּל
כָּף, וְה' צִוָּה לְאֲשֶׁר מִסְכָּם לְשַׁלַּח שְׂיִשְׁלַח
רֵאשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְזֶה הִנֵּה מְקוֹם לְטַעוֹת
שְׁנָתָן לָהֶם ה', שְׁעַל דִּי זֶה עֲלָה בְּמַחְשַׁבְתֶּם
לְחֹשֵׁב כִּי מֹשֶׁה בַּעֲצָמוֹ מִסְפֵּק אִם טוֹבָה
הָאָרֶץ, וְלִכְּן שְׁלַח אֵלָיו שְׂהֵם לֹא יִפְרְסֵמוּ
הַדְּבָרִים, וְאֵת צְנוּעִים סוֹדוֹ, מֵה שְׂאִין כִּן אִם
יִשְׁלַח אַחֲרֵיהֶם יִפְרָסֵם הַדְּבָר בֵּין הָעָם. וַיִּמְד
כְּשֶׁבָחָר אוֹתָם חֲשָׁבוּ עַל דִּי זֶה עֲצָמוֹ מַחְשַׁבוֹת
וְעֲצוֹת רְעוֹת.

וְזֶהוּ הַמְּקוֹם לְטַעוֹת שְׁנָתָן ה' לָהֶם, כִּי עַל
כִּי ה' הִיוּ רֵאשֵׁי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְכַאֲמַת
אוֹתָהּ שְׁעָה כְּשֵׁרִים הִיוּ כְּשֶׁנִּבְחָרוּ לְשַׁלַּח, אֲבָל
כְּשֶׁהִלְכוּ בְּשִׁלְיחוֹת, מִיַּד הִלְכוּ בַּעֲצָה רְעָה
מִטַּעַם הַנִּל', כִּי הִנֵּה לָכֶם עַל מֹשֶׁה, אוֹ
שְׂפָגַע בְּכְבוֹדֵם וּמַחְשַׁב אוֹתָם לְפַחֲוֹתֵי עֲרָף,
אוֹ שְׂיֵשׁ דְּבָרִים בְּגוֹ, וְכִזָּה פְתוּ אֵת יִשְׂרָאֵל
וְאָמְרוּ לוֹלֵי שְׂיֵשׁ דְּבָרִים בְּגוֹ לֹא הִנֵּה שׁוֹלַח
אוֹתָנוּ, וְק"ל.

אֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר שְׁלַח מֹשֶׁה לְחַוֵּר אֵת
הָאָרֶץ וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשִׁיעַ בּוֹן נוֹן ה'וֹשִׁיעַ: (ג, טו)

אוֹר הַחַיִּים

רַבֵּי חַיִּים בֶּן עֶשֶׂר - הָאוֹר הַחַיִּים

מִשְׁמוֹתֵם הַכִּיר מֹשֶׁה מַעֲשִׂיהֶם וְהַתְּפִלָּל
בְּמִקְוֵה עַל ה'וֹשִׁיעַ לְהַצִּילוֹ מַעֲשֵׂרָת
הַמְּרַגְלִים

אֲמָרָה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים. צָרִיף לְדַעַת לְמֵה חוֹר
לֹמֵר כִּן, וְהֵלֵא כְּכָר אָמְרוּ וְאַלֶּה שְׁמוֹתֵם
וְגו'.

וַיִּתְּבָאָר עַל פִּי דְבָרֵיהֶם וְל' (סוטה, לד, ב)
שְׂאָמְרוּ וּז' אָמְרוּ רַבֵּי יִצְחָק דְּבָר
זֶה מְסַרְתַּ כְּנִדְנֵנוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ, מְרַגְלִים עַל שֵׁם
מַעֲשִׂיהֶם נִקְרָאוּ וְכוּ', סְתוּר בֶּן מִיכָאֵל, סְתוּר

הוצאת הדבה היתה על שהארץ מכלה
את הצדיקים שבה שלא יוכלו להגן
עליה

הַיֵּשׁ בָּהּ עֵץ, אִם יֵשׁ בָּהֶם אָדָם כָּשֶׁר.
כְּדִי לְהִבִּין דַּעַת רַשׁ"י נִקְדִּים מֵה
שְׁאֵנוּ מִכְרָחִים דָּרָךְ כָּלֵל בְּעֵינֵינוּ זֶה, שֵׁשׁ
בְּאֵמַת תַּמְהוֹן מֵה הִיָּה חֲטָא הַמְרַגְלִים בְּזֶה
שְׁקוֹרָאָם מוֹצִיאֵי דְבָהּ, הֵלֵא כָּל הַדְּבָרִים
אֲשֶׁר אָמְרוּ הִיָּה אָמַת, וְאִם מִפְּנֵי שְׁאֲמְרוּ
לֹא נִכְלָל לַעֲלוֹת זֶה לֹא הִיָּה בְּכָלֵל דַּבַּת
הָאָרֶץ אֲלֵא הַדְּבוּר הִיָּה חֲטָא, וַיִּכְבֵּר הָאָרִיף
הַרְמַב"ן בְּזֶה.

וּנְרָאָה לַעֲנִיּוֹת דַּעֲמִי, דִּישׁ לַעֲנֵן בְּדַבְרֵי מֹשֶׁה
שְׁאָמַר וַיֵּרְאוּ אֶת הָאָרֶץ כּו', דְּהֵיִינוּ
שְׂאֵלָה נּוֹסֶפֶת, וְאַחַר כֵּךְ אָמַר הַיֵּשׁ בָּהּ עֵץ
כִּי לֹא יִיָּו וְהָיָה לִיָּה לְמִימַר וְאִם יֵשׁ בָּהּ עֵץ.
וְעוֹד קָשָׁה מֵה טַעַם הַפְּסִיק לִזְמַר הַבְּמִתְנַיִם
כו' בֵּין הַטּוֹכָה הִיא כּו' וּבֵין הַיֵּשׁ בָּהּ
עֵץ, הִנֵּה לּוֹ לְהַסְמִיךְ שְׂאֵלַת הַעֲצִים אַחַר
הַטּוֹכָה הִיא.

וּנְרָאָה דְהַךְ הַיֵּשׁ בָּהּ עֵץ לֹא נִאָמַר דָּרָךְ
שְׂאֵלָה נּוֹסֶפֶת עַל מֵה שְׂכַתְבַת תְּחִלָּה,
אֲלֵא הִיא הַשְּׂאֵלָה לְחוּד, וְהִכִּי קָאָמַר, צָאוּ
וַיֵּרְאוּ אַחַר הָאָרֶץ וְהָעַם כְּמוֹ שְׂזַכְרֵנוּ, וְלֹא
תַחֲשַׁבּוּ שֵׁשׁ עַקֵּר וְתַכְלִית שְׁלֵי בְּדַבְרֵים אֵלוּ,
דְּהֵיִינוּ אִם יִהְיֶה בָּהֶם רִיעוּתָא, אֲלֵא הַכֹּל
תְּלוּי בַדְּבָה עַל הָאָרֶץ, דְּהֵיִינוּ אִם יִשְׁנֵנוּ לְאָדָם
כָּשֶׁר אָז הוּא יִגְנֵן, וְהֵם לֹא הִשְׁכִּיבוּ עַל זֶה
הַעַקֵּר דָּאִם יֵשׁ בָּהּ עֵץ, אֲלֵא עַל הַרְאֵשׁוֹנוֹת
שְׁהֵם מִשׁוּם פִּיּוּס דַּעֲתָם לְחוּד. וְלֹא זֹו בְּלַבְד
אֲלֵא שְׁאֲמְרוּ אָרֶץ אוֹכְלַת יוֹשְׁבֵיהָ דְּהֵיִינוּ
שְׁהָאָרֶץ אוֹכְלַת אֶת הַיּוֹשְׁבִים בָּהּ, דְּהַצְדִּיקִים
הֵם מְיֻשְׁבִים אֶת הָאָרֶץ וְאָרֶץ זֹו מְכַלֵּה אֶת
הַצְדִּיקִים, וּבְזֶה בָּאָה עֲלֵיהֶם הַעֲנָשׁ עַל הוֹצֵאת
דְּבָה עַל הָאָרֶץ. וְהוּוּ הַנְּרָאָה לִי עֵינֵינוּ נִאָה
בְּדַבְרֵי זֶה.

אִם בְּמִכְרָצִים, אִם שְׁמַנָּה אִם רִזָּה הַיֵּשׁ בָּהּ
עֵץ אִם אֵין, מֵה יִתְרוֹן לּוֹ לְאָדָם כְּסוּפוֹ מִכָּל
קִנְיֵי עוֹלָם הֵנָּה, וְהַתְחַזְקַתָּם כְּלוֹמַר שְׁאָדָם
צָרִיף לְהַתְחַזֵּק בְּעוֹד שְׂכַח הַתַּמְהוֹן גּוֹבֵר עֲלֵינוּ,
שְׂלֵא לְהַשְׁבִּיעַ עֲצָמוֹ מִתַּעֲנוּגֵי עוֹלָם הֵנָּה,
וּלְקַחְתָּם מִפְּרֵי הָאָרֶץ הֵיִינוּ שְׁתֵּרְאוּ שְׂתַקְחוּ
עִמְכֶם פְּרוֹת הַחֲשׁוּבִים שֵׁשׁ בְּעוֹלָם הֵנָּה, עֶסֶק
הַתּוֹרָה וְקִיּוּם הַמִּצְוֹת, וְהִמְיָם רוֹצֵה לִזְמַר
שְׁיִרְאָה הָאָדָם שְׁיֻבּוֹא עִמּוֹ כָּל הַיָּמִים, שְׂלֵא
יִהְיֶה יוֹם חֶסֶר מִיָּמָיו, שְׂעֶסֶק תְּמִיד בְּמִצְוֹת
כְּמוֹ שְׁנֵאָמַר וְאֶבְרָהִם וְזָן בָּא בִּימֵימֵי, שְׁהִבִּיא
עִמּוֹ כָּל הַיָּמִים דְּנִחְשָׁב לּוֹ יוֹם לְשָׁנִים מְרַבּוֹת,
קַל וְחֶמֶר מִמֵּדַת פְּרַעְנוֹת שְׁנִחְשָׁב יוֹם לְשָׁנָה
כְּתִיבָהּ ה', וְעַל אֵיזָה יָמִים מְזַהֵר עַל יָמֵי
בְּפוּרֵי עֲנָבִים, דְּתַכַּת עֲנָבִים מוֹרָה עַל צְדִיקִים,
כְּדֵאִתָּא בְּאֵגְדַת חֲלִין רַפְגָּה הַבְּשִׁילוֹ אֲשֶׁכְּלוּתִיהָ
עֲנָבִים, אֵלוֹ הַצְדִּיקִים שְׂבָכָל דוֹר וָדוֹר, וְגַם
אוֹתִיּוֹת שְׂל עֲנָבִים מְרַמְזוֹ עֵין נֶפֶשׁ בְּטוֹן, הַכּוֹלְלִים
כָּל הַגּוֹף, וְלָכֵן אָמַר יָמֵי בְּפוּרֵי עֲנָבִים, הֵיִינוּ
לְשׁוֹן כְּפוּר הַנְּעוּרוֹת, שְׂמַתְחִיל אָדָם לְהַתְּבַשֵּׁל
בָּם, עַל אוֹתָן יָמִים יִשְׁגִּיחַ אָדָם שְׂאֵז יִצְרוּ
גּוֹבֵר עֲלֵיו כְּמֵאָמַר אֲנָשִׁי מַעֲשֶׂה בְּמַסְכַּת סִפָּה
אֲשֶׁרִי יִלְדוּתֵנוּ שְׂלֵא בִּישָׁה זְקַנְתֵנוּ.

וְזָבַן נִאָמַר וְאֵתָם הַדְּבָקִים בַּה' אֲלֵקִיכֶם חַיִּים
כְּלָכֶם הַיּוֹם, דְּרַשׁ"י פִּרְשׁ עַל חַי הָאָמּוֹר
בְּכוּס בְּרַפַּת הַמְּזוֹן, חַי פְּרִישׁ"א בְּלַע"ז, (כּוּכוּ
נֵא) כֵּךְ הוּא עַקֵּר הַדְּבָקוֹת בְּאוֹתָן שְׁנִים, שְׁאָדָם
הוּא בְּעַל כַּח וְגַבּוּר וְזָרִיז בְּהִירוֹת, וְאָז נִקְרָא
חַיִּים כְּלָכֶם הַיּוֹם שְׂלֵא נְחַסֵּר מִמֵּנוּ אֶפְלוּ יוֹם
אֶחָד מִיָּמָיו.

וְמֵה הָאָרֶץ הַשְּׁמַנָּה הוּא אִם רִזָּה הַיֵּשׁ בָּהּ עֵץ אִם
אֵין וְהַתְחַזְקַתָּם וּלְקַחְתָּם מִפְּרֵי הָאָרֶץ וְהִמְיָם יָמֵי
בְּפוּרֵי עֲנָבִים: (יב, כ)

דְּבָרֵי דָוִד

רַבֵּנוּ דָּוִד ב"ר שְׂמוּאֵל הַלּוֹי - הַט"ז

זה צריך להראות קדם הפרי, זהו ויכרתו משם זמורה קדם.

ואחר כף ואשכול ענבים שהיה בו גם כן השנוי, לפי שהם הלכו בתמוז ובאו בח' באב, ואותם הימים עדין אינו זמן ענבים אלא בקצת פרמים, כמו שפרש רש"י ו"ל ימי בכור ענבים שהענבים מתבשלים בבכור, ואותם שהם מתבשלים בבכור הם אשכולות קטנים ורקים, וזהו השנוי הגדול, שהענבים שבכרו שהן אשכולות הקטנים והדקים כף, כל שכן הגסים והגדולים שאי אפשר לנושאם, זהו ואשכול ענבים אחד, כי אפלו אותם שמתבשלים בבכור לא יכלו להביא כי אם אחד, וכרתו הזמורה עם האשכול שבה מחבר, כדי להראות עץ הגפן כמה הוא קשה, אם הזמורה אי אפשר לכורתה אלא על ידי קרדמות, כל שכן עץ הגפן, וכל שכן וכל שכן שאר אילנות. ואולי על זה אמר להם ה'ש בה עץ, כלומר אם עצי האילנות קשים לכורתם. והזמורה אחר שנקרתה באשכול מחבר בה, עשו אותה מוט להראות כחה, זהו וישאהו במוט.

וימה שאמר במוט בשנים, אמרו בזהר (הלק ג. קס. ב) בשנים זה יהושע וכלב, שבאו העשרה לשא אותו ולא נטל עמם, לפי שפונתם לרעה, לומר כמו שאמרו כי עז העם ומהפרי תראו, זהו וזה פריה, לזה לא נטלו עמם, באו יהושע וכלב ונטלוהו, לומר שהן ראויים לפגס לארץ ולאכל מפריה, כשראו כן רצו להורגם, עד שלקחו לאשכול שיקל עצמו, ונשאוהו שמונה בשנים בשני מוטות. ומן הרמנים ומן התאנים, אחר שלקטו חמשה רמונים וחמש תאנים כמו שאמר להם משה כל אחד ואחד בחמשה אנשים הרי עשרה ואחד וחמש תאנים בחמשה אנשים הרי עשרה ואחד נטל אשכול והוא כלב, ויהושע נער לא נטל וסאין בו פח לפי שהוא משמש בבית המדרש, וכשהצרכו שמונה לטל האשכול השליכו ארבעה רמונים וארבע תאנים ולקחו אחת

ויבאו עד נחל אשכול ויכרתו משם זמורה ואשכול ענבים אחד וישאהו במוט בשנים ומן הרמנים ומן התאנים: (יג. כג)

שפתי כהן

רבי מרדכי הכהן - מגורי האר"י

קמו בשמות המוקומות והעצים על ההשקפה והלמוד הימנה למעשי האדם

ויבאו עד נחל אשכול. מה צריך לומר אם הוא נחל או לאו, ועוד זמורה למה, הלא משה לא אמר להם אלא ולקחתם מפרי, ולא אמר לא זמורה ולא אשכול, ועוד אמרו ואשכול ענבים, הא סתם אשכול הוא של ענבים, ענבים למה. ועוד למה אמר משם.

אָרְבָּא יובן זה ממה שאמר בזהר (חלק ג. קנה. ב) שאמר להם משה אם תראו האילנות והפרות שהם כשאר ארצות אין לארץ ישראל יתרון על שאר ארצות, אבל אם תראו אותם משנים על שאר ארצות, משם תדעו שהיא משגחת ממקום עליון מעתיקא קדישא שהוא אין, וזהו היש בה עץ אם אין, כי לא יש שום מדינה בלא אילנות. והתחזקתם, אמר אם תראו הפרות שהן מאין, צריך חזיק שיבוא עמכם, כי עדין אין אתם ראויים לו.

כשבאו נחל אשכול וראו השנוי שהיה באילנות שנוי גדול יותר ממה שהיה בפרות, לפי שהזמורה כל שנה ושנה קוצצין אותה וחוזרת וגודלת, אין מניחין אותה עד שתתעבה, והזמורה היא רכה ביותר, כי העץ של הגפן הוא רך ואינו כמו שאר העצים, וכל שכן הזמורה, ובפרט אם היא גדלה בנחל אין לה קשוי כלל, כי של הר יש לה מעט קשוי, אבל של נחל היא רכה ביותר עד שבאינה סכין יכול לחותכה. וראו כל כף שנוי בעץ הגפן, שאפלו הזמורה שהיא של נחל צריך קרדמות לכורתה כמו שכורתים עצי ארזים, אם כן ראו השנוי בזמורה יותר מן האשכול. ולזה ויכרתו משם מהנחל שדרפה להיות רכה צריך לכורתה בקרדמות, אמרו

חלשים והקרחו למבצרים, רק אחר כך שהיטיבו מעשיהם ועשו תשובה, נתגדלו ונתגברו, ובודאי אין זכות בדינו לעמד נגדם. וגם ילדי הענק ראינו שם, ובודאי לא ישובו לפנינו יותר. חזקים מהם צמלק יושב בארץ הנגב וגו', והפנעני יושב על הים ועל יד הירדן, דהיה אסור לישראל להעמיד להם מלך רק בארץ ישראל, ואין להם להכרית צמלק רק לאחר העמדת המלך, ולכך צמלק יושב ואין לכם כח לאזור חיל נגדו, וגם הפנעני יושב על יד הירדן ואין לכם זכות כלל לעשות לכם גם לקריעת הירדן כמו לקריעת ים סוף, ואיך תרצו לבוא אל ארץ.

אחת, ויהושע וכלב לא נטלו שום דבר, לפי שפונתם בפרי להוציא דבה על ארץ ישראל, זהו מן הרמנים ומן התאנים, מן חמשה רמונים שלקטו נטלו אחת ומן חמש תאנים אחת.

אָפֶס כִּי עַז הָעַם הַיֹּשֵׁב בְּאֶרֶץ וְהָעַרְיִים בְּצִרְתֹּן גְּדֹלַת מַאֵד וְגַם יְלָדֵי הָעֵנָק רָאִינוּ שָׁם: (יג, כח)

הַהֲבַת יְהוֹנָתָן

רבי יהונתן איבישץ - האורים ותמים

טענתם הייתה בהיות ועשו תשובה הצדיקו מעשיהם ולא נוכל לכובשם

אָפֶס כִּי עַז הָעַם הַיֹּשֵׁב בְּאֶרֶץ וְהָעַרְיִים בְּצִרְתֹּן גְּדֹלַת מַאֵד וְגַם יְלָדֵי הָעֵנָק רָאִינוּ שָׁם. נראה לבאר על פי מה דאיתא בגמרא דלישראל הקב"ה מנקה להם יד על יד כדי שיחזרו בתשובה, כמו שמצינו בחרבן הבית כמה שנים מקדם נטל כבודם וכל זיו תפארתם, והכל כדי להדריכם בדרך הטוב והישר, אבל בעובדי כוכבים ומזלות אינו כן, רק מניח להם עד שנתמלא סאתם, ואדברה קדם מפתם נהפכו לשרים ומלכים. וזהו שאמרו לפני שבר גאון.

וְלִכְאוּרָה יֵשׁ לְדִיֵּק כָּאֵן אָפֶס כִּי עַז הָעַם, דאי אפשר לתבש אותם מחמת גבורתם, דלמא העם שהיו יושבים לפנים בארץ היו יותר גבורים מהם, ואפלו הכי כבשו אותם, רק דהוכיחו את הדרך בטענותם, כי יש לדיק כאן בקרא דהא משה באמת שלחם וראיתם את הארץ ואת העם הישב עליה החזק הוא הרפה, ופרש רש"י אם הם יושבים במתנים חזקים הם ואם במבצרים חלשים הם, ואיך אמרו שני דברים סותרים.

רק זהו טענותם אפס כי עז העם והאיך תכן להיות במבצרים, אלא שמקדם היו

וַיַּחַס כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ עֲלֵה נַעֲלֵה וְיִרְשָׁנוּ אַתָּה כִּי יָכוֹל נוּכַל לָהּ: (יג, ב)

מִשְׁפַּחַת חֲכֵמָה

רבי מאיר שמחה מדוינסק - האור שמח

טענתם הייתה כי משה הוא העושה ולא מאת הבורא הוא חלילה

וַיַּחַס כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמְרוּ עֲלֵה נַעֲלֵה וְיִרְשָׁנוּ אַתָּה כִּי יָכוֹל נוּכַל לָהּ: כיון הענין, דהמה היו מתפחדים, מפני ששמעו מאלדד ומיידד מתנבאים משה מת יהושע מכניס (לעיל יא, כח ברש"י, סנהדרין יז), וראו כי משה לא מחה בהם ולא גער עליהם, ואם כן להקנס בארץ מבצר ולהלחם עם צמלק, אשר כבר נכשלו בו, ועם ענקים, בלא משה הלא יפלו כלם לפי חרב, ולכן השתיק כלב את העם, במה שיחסו את כל המופתים אל משה, כי אדברה גדלת משה תלוי בכסם, שכל זמן שהיו במדבר לא נתחדד הדבור למשה (מכלתא בא ח), ולכן אמר עלה נעלה בעצמנו בלא משה, כי אין משה סבה אצל השם להסנהגה הנסית, רק האמה הישראלית בעצמה היא ראויה להשגחה האלקית הפרטיית, וזהו כי יכול נוכל לה.

והוא שאמר ויחס קלב את העם, במה שמתחמים הכל אל משה, זה לא תדברו ולא יעלה על לבכם כי רק במשה תלוי הנצחון והנסים, לא כן, רק עלה נעלה כו'. וזה שאמר יהושע (א) ויאמר כו' בזאת תדעו כי א' חי בקרבכם, פרוש, שלא תדמו כי משה היה בקרבכם והוא עשה את כל הגדולות, רק כי האלקים, אשר הוא חי תמיד, ולא משה שפבר מת, וד' חי לעולמי עד ויכול להוריש מפניכם כו'. ולכן עד יהושע לא היה מי שקראו א-ל חי. ודו"ק.

והנה הדבור אשר נאמר שלא על ידי שליחות נביא לישראל יכולה להשתנות, (עי' רמב"ם ה' יסודי התורה יד-ט), אבל כיון שהמה טעו בזה שמושה הוא העקר, ואם דור נולד וישכחו את אשר משה היה ילוד אשה והוליד בנים, ידמו באתם כי הוא בעצמו אלקי ויטעו בו כי הוא המסבב מערכות ומשדד, לכן החלט בנבואה כי משה מת, כדי להוציא מלבכם הטעויות. לכן אמר בפי' דברים ויקצף כו' גם בי התאנף ד' בגללכם לאמר גם אתה לא תבא שם, שאין יכול לבוא כמו שבארנו, ולכן לא היה יהושע יכול לדבר זה, מפני שאומרים שלקבוד עצמו הוא דורש, שהוא יכניסם לארץ ויבטחו עליו, ודו"ק.

ויציאו דבת הארץ אשר תרו אתה אל בני ישראל לאמר הארץ אשר עברנו בה לתור אתה ארץ אכלת יושביה הוא וכל העם אשר ראינו בתוכה אנשי מדות: (יג, לב)

פגמים ימות

רבי פנחס הלוי הורביץ - ההפלאה

שעותם היתה כי משה הוא העושה ולא מאת הבורא הוא חלילה

ארץ אכלת יושביה היא וגו', יש לפרש דבאתם פתיב (ויקרא יח, כח) ולא תקיא

הארץ אתכם וגו' פאשר קצה את הגוי אשר לפניכם וגו', והנה מה שהתפלל משה על יהושע, וקלב התפלל על קברי אבות שינצלו מעצת מרגלים, הוא מטעם שכתבנו בפי' שמות (ג, יא) שאמר משה רבנו ע"ה מי אנכי כי אלף אל פרעה, כי היה צריך כח קדשה גדול מאד להנצל מלפני שניה בפרעה, וכמו שכתב שם (ו, ט) בפי' תנו לכם מופת שהסית את משה עצמו להטותו אליו, וכן הוא במרגלים מחמת כח שהיה בכעז, היה קשה לכנס להם שלא יטו אותם מחמת הכח שהיה בהם, לכך התפלל משה על יהושע וקלב, וכיון שנקנסו יהושע וקלב והכניסו קדשה לא"י אותם פנענים שלא היה בהם כ"ב כח קצה אותם הארץ ומתו.

וזהו הענין שאמרו חז"ל במס' שבת (לד, א) גבי רבי שמעון בר יוחאי נתן עיניו בו ונשאו גל של עצמות, דהיינו כיון שעל ידי ראות עיניו השרה עליו קדשה יתרה שלא היה יכול לסבל, וכן היתה בקצת פנענים שלא היו יכולין לסבל הקדשה, וזהו שהשיבו אליהן יהושע וקלב הארץ אשר עברנו בה טובה הארץ מאד מאד, פרוש כיון שהיה הקדשה יתרה מאד מאד לכך לא היה יכולין לסבל, ובענין זה אמרו (במדבר רבה ט, יב) טוב מאד זה מלאך המות שמי שאינו יכול לקבל רב טובה אין עצמותיו מתקיימים, אבל המרגלים הוציאו דבת הארץ לרעה שהוא מחמת רעת הארץ, ואמרו וכל העם אשר ראינו בתוכה אנשי מדות, פרוש שאין הקב"ה נפרע מאומה עד שתמלא סאתה (רש"י בראשית טו, טז) פדכתיב כי לא שלם עון האמרי ואמרו העם אשר בתוכה אנשי מדות, וכל שכן שלא נתמלא מדתם, ואפשר מפני שראו שנתעסקו כלם בקבורת מתים, והוא מדת החסד של אמת שעושים עם המתים.

וכבר כתבנו שמה שכתוב ושם ראינו את הנפילים בני ענק, היינו בני עוג

שנהגרא משה שלא יעמד זכות ויבא הפליט, והיינו שאמרו והושע וכלב אתם אל תיראו את עם הארץ פי לחמנו הם, פרוש פי על ידי האור שיתוסף עליהם זכר הניצוץ הקדוש שבהם, פי סר הצל הממעט את האור ולא יכלו לסבל את האור הגדול ויתפרד הקדשה מהם ויתדבק בנו, כענין שנאמר (תהילים זב. י) יתפרדו כל פעלי און וגו', וכענין שאמרו תו"ל בריש פרק ב' דמגלה (יז. ב) כיון שנעשה דין לרשעים תתרוםם קרן צדיקים שנאמר (שם עה. יא) וכל קרני רשעים אגדה תרוממנה קרנות צדיק, והיינו שהניצוץ הקדוש נפרד מן הרשעים ונתחבר לצדיקים וזהו שאמר לחמנו הם.

ועל פי זה יש לפרש מה שכתב סר צלם מעליהם על פי מה שכתב תו"ל (סוטה לה. א) שמתו הגדולים שבהם והוא מה שנאמר בפ' יתרו (יה. י) ברוף ה' אשר הציל אתכם מיד מצרים ומיד פרעה וגו', פי בתחלה יצאו נצוצות הקדשה ממצרים ונתקבצו בפרעה כדכתיב בריש פרשת בא (י. ז) הטרם תדע פי אבדה מצרים, וכן יהיה לעתיד דכתיב (יואל ד. ב) והורדתים אל עמק יהושפט, וכן היה בכאן שנתקבצו הניצוצות אל הגדולים, וכיון שמתו אמרו סר צלם מעליהם, ועין ברמב"ן שכתב סר צלם מעליהם, היינו השר שלקהם כדכתיב (ישעיה כד. כא) יפקד ה' על צבא המרום, פרום, ויש לפרש על פי מה שכתב (תהילים קמט. ה-ו) לאטר מלכיהם בזקים וגו' לעשות בהם משפט כחוב, פי הורדת השר הוא שייעשה בעצמו נקמה באמה שלו, והיינו דכתיב גבי ס'סר'א (שופטים ה. כ) מן שמים נלחמו הפוכבים ממסלותם, והיינו דכתיב לאטר מלכיהם בזקים כדי שייעשו באמתם משפט כחוב, וזה שאמר תו"ל (שער הכונת, ענין סוכות, דרוש ו') שנמסר הפתקין מבית דין של מעלה ליד השרים המקמנים, וזהו הדרך הוא לכל חסידיו שפופין השרים לעשות נקמה בגוים, והיינו דכתיב סר צלם מעליהם שהשר שלקהם

ויאמרו איש אל אחיו נתנה ראש ונשובה מצרימה: (יד. ד)

העמק דבר

רבי נפתלי צבי יהודה ברלין - אב"ד וואלווין
נסו שלא להגיע לארץ הקדש שלא לקבל על עצמם על תורה ומצוות ולזאת בקשו לשוב מצרימה

זתנה ראש וגו'. לפי ת"א ופרשי נשים עלינו מלך. קשה למאי הודיע הכתוב רצונם איך ישובו, ומה מקרא חסר שאמרו נשובה מצרימה.

אָלָא באר הכתוב שנמצא עוד פת גרוע מכלם, שהאמינו ביכלת וגם ברצון ה' להביאם בשלום, אבל המה לא רצו בכיאת ארץ ישראל, שהיו מוכרחים לכף ראש תחת על מלכות שמים. ובלא זה תהיה השגחת ה' לרעה.

על כן אמרו נתנה ראש, עלינו להיות ברשות עצמנו ונשובה מצרימה, שאין שם על תורה ועבודה כטעות כמה דורות המאחרים, שאין כלל תורה מצות ה' אלא בארץ ישראל, כמו שכתוב בפרשת בחקתי. ותו"ל דרשו נתנה ראש לשון עבודה זרה, והיינו הך, שבקשו להיות חפשי מעל מלכות שמים. והיינו מרידה ממש. וכן כתב הרמב"ן להלן (טו. ל) בפרוש מקרא זה יע"ש.

אָלָא לא כמו שהבין הוא ז"ל שכל הדור דברו כן חס ושלום, אלא שנמצא פת כזה גם כן, ואדרבה זה הפת היתה קטנה בישראל, משום הכי כתיב ויאמרו איש אל אחיו, והיו מתנארים עד כה לדבר כאלה אף בשעת מחלוקת כל אחד מוציא רוחו ומחשבתו בלי פחד.

אך בה' אל תמרדו ואתם אל תיראו את עם הארץ
כי לחמנו הם סר צלם מעליהם וה' אתנו אל
תיראם: (יד, ט)

קול אליהו

רבי אליהו מוילנא - הגר"א

לעתים האדם עושה במזיד להראות
הטאו ולהצדיק עגשו המגיע לו בעונו

גרש"י סר צלם מעליהם, מגינם וחוץ, כשרים שבהם מתו, איוב שהיה מגן עליהם וכו', והוא מהגמרא סוטה (דף יח) דאמרין שם איוב צדיק גדול היה וגדול מה שנאמר באיוב וכו' ע"ש, והנה איתא במסכת בבא בתרא (טו, א) א"ר בקש איוב להפך קצרה על פיה וכו' ע"ש, וכבר נאמרו הרבה פרושים בזה.

אמנם יש לכאר שהמליצה הזאת להפך קצרה על פיה, הוא ממעשה המפרסמת שהיה כבר, (המוכא בס' בן המלך והנזיר, שער כד) שהיה מלך עז ורב חמה וכל איש המוני יחת, אין כפר לחמתו ואין משיב גגרתו, ויהי היום וישם אחד ממשרתיו לאכל לפניו, ומרב הפחד והאימה נדחה ידו והטה הקצרה ונשפף מעט ממנה, ותבער חמת המלך וידע העבד כי כלתה אליו הרעה, ויקח את הקצרה ויחפכה על פיה בידו, ויצו המלך לכרות את ראשו, ויאמר לו המלך אי לך פתי וסכל מה זאת עשית, הלא טובה השגגה אף גדולה, מהידון אף קטן, ואף כי שגגתך היה קלה מאד. ויאמר לו העבד אדוני המלך, ידעתי כי אחת דתך להמית על כל חטא קטן ושגגה קלה לא תחמל ולא תכסה, וחסשתי על חלול כבודך, כי יראו העם מעוט עונוי וקשי גגרתך האכזרית, והיית לשמצה, ולא יבטחו עוד בך ובאהבתך, ולא תכון אתה ומלכותך, לכן ישר העויתי להיזיד בידון הנבלה הנוראה הזאת, למען יצדיקו הכל את דינך הקשה, ויטב מאד בעיני המלך ויפטר אותו מכל ענש ע"ש.

ויש' לומר דכאן תפשו תו"ל הלשון הפך הקצרה על פיה, לדגמה ולמשל על כל מעשה הדומה למעשה המשרת של המלך הנ"ל, דאיוב היה ידוע ומפורסם לצדיק גדול ועובד מאהבה, וכראותו את הרעות הרבות והצרות והיסורים הנוראים אשר דבאהו ה', וכל העולם הרעישו ותמהו על זאת, וחסש איוב לכבוד השם יתברך אשר אין חקר לתבונתו שלא יתחלל חס ותהילה, ולא יאמרו כי שוא עבד וכו', על כן התחיל לדבר אשר לא כדת, כדי שיעזיבוהו הבריות לחוטא ואשם, ויצדיקו הכל ויאמרו כי צדיק ה' וישר משפטו, וכהאי גוונא אמרו תו"ל סנהדרין (קו, א) על דוד המלך ע"ה שבקש לעשות כן, והשתא ערכה ומתוקה המליצה בקש איוב להפך הקצרה על פיה כמעשה של המשרת הנ"ל.

סלח נא לעון העם הזה כגדל חסדך וכאשר נשאתה
לעם הזה ממצרים ועד הנה: (יד, ט)

כתב סופר

רבי שמואל בנמיני סופר - הכתב סופר

הסבה שהיו מקטני אמונה שלא האמינו
שמואת ד' הוא ולכן בדו שמשוה העושה
כו, והתפלל עליהם משה לחנכם

סלח נא לעון העם הזה כגדל חסדך וכאשר
נשאת וכו'. צריך להבין וכי בשביל
שנשא עוונם עד עתה עוד ישא וימחל להם,
וכי לעד יחטא אדם וה' ימחל לו.

ונראה לומר על פי שכבר כתבתי במקום
אחר, הא שהיו ישראל תמיד מקטני
אמונה והתרעמו על משה בקריעת ים סוף
המבלי אין קברים במצרים לקחתנו וכו', (שמות
יד, יא) כאלו הוא מעצמו בלא צווי ה' הוציא
אותם, וכן אמרו (הלן כ, ד) ולמה הבאתם

להם, וזהו כְּאִשֶּׁר נִשְׁאַתָּה עַל עֲצָמְךָ לַעֲוֹן
הָעַם הַזֶּה עַד הַנְּהָה, כִּן תִּסְלַח לָהֶם גַּם
עִתָּה, וּקְלָל.

ויהושע בן נון וכלב בן יפנה חיו מן האנשים
ההם ההלכים לתור את הארץ: (יד, לח)

מישנת רבי אהרן

רבי אהרן קוטלר - ראש ישיבת לייקווד

בעת רפיון המתחזק בלמוד התורה
נוטל שכר כלם

ויפְרָשׁ רַשׁ"י, מה תלמוד לומר חיו מן
האנשים ההם, אלא מלמד שנטלו
חלקם של מרגלים בארץ וקמו תחתייהם
לחיים שוא. ובאמת כן מצינו בירושלמי דתני
רבי שמעון בר יוחאי אומר אם ראיית את
הבריות שנתאצשו ידיהן מן התורה מאד, צמד
והתחזק בה ואתה מקבל שכר כלם, (ירושלמי
סוף ברכות), וכן הוא גם כן בכל המצוות,
דאמרו תו"ל (תגינה טו, א) ברא צדיקים ברא
רשעים, ברא גן עדן ברא גיהנום, כל אחד
ואחד יש לו שני חלקים, אחד בגן עדן
ואחד בגיהנום, זכה צדיק נטל חלקו וחלק
חברו בגן עדן, נתחייב רשע נטל חלקו וחלק
חברו בגיהנום.

והגדה באור הדבר דנוטל הזוכה בגן עדן
חלקו של חברו זוכה הוא מב'
טעמים, תדא דתכלית הבריאה ועצם קיומה
היא התורה כמפרש בקראי ובתו"ל בדוכתי
טובא, והמתחזק בזמן של רפיון הוא המקיים
את הבריאה וכל העולמות והשפע הכללי,
ועל דו מתקיים רצון הקב"ה בעולמו, וממילא
מגיע לו הכל, דקיים התכלית הוא על דו,
וזהו מאי דכתיב (יחזקאל מד, טו) והכהנים הלויים
בני צדוק אשר שמרו את משמרת מקדשי
בתעות בני ישראל מעלי המה יקרבו אלי
לשרתני וגו'.

אותנו, וכתב הרמב"ן שסבורים היו שמשנה
עשה כן מדעת עצמו.

ונ"ל מפני שידעו בעצמם כי אינם ראויים
להגאל ולהעשות להם גם מפני רע
מעשיהם, וכמו שקטרג מדת הדין מה נשתנו
אלו מאלו, הללו עובדי עבודה זרה והללו
עובדי עבודה זרה (שוחר טוב טו, ה), משום הכי
לא האמינו באמונה שלמה כי מאת ה' הייתה
זאת, וכמו שתמה משה בעצמו (שמות ג, יא)
וכי אוציא את בני ישראל, ופרש רש"י באיזה
זכות אוציאם.

וי"ש לומר משום הכי מחל ה' להם תמיד,
שהתנצל אותם שיש להם מקום לטעות
כהנ"ל, כי לא ידעו ולא יבינו דרכי ה' כי
בצדקת אבותם הוציא אותם מארץ מצרים
ומשמרו את השבועה, ודבר זה הטעה
אותם גם כן שלא רצו לעלות להלחם, לא
שהיו מספקים ביכלת ה', אלא שסבורים
היו שמשנה הכל מדעת עצמו עושה ולא
בפקדת ה'. ולהיות כן יש מקום להתנצל
אותם על שלא רצו לעלות, לא מכפרם
ביכלת ה', אלא מפני שידעו בעצמם כי
אינם ראויים לעזר אלקי כמו שחשבו תמיד
עד עכשיו.

וזהו שאמר משה בהתפללו עליהם, סלח נא
לעון העם הזה כגדל חסדך, בשביל
גדל חסדך, שהם חוטאים בשביל גדל חסדך
שעשית עמם, והוא חסד חנם מבלי שראויים
להם והם ידעו בנפשם שאינם ראויים לכך
לכן הם מתרעמים. וכאשר נשאת לעון העם
הזה ממצרים ועד הנה, מטעם הנה כי
יש להם התנצלות הנ"ל, כן תשא להם
עוון זה מאותו טעם. וי"ל עוד, לכן שנה
ואמר וכאשר נשאת ולא אמר כאשר סלחת,
כמו שהתחיל סלח נא, דיש לפרש נשאת
שנשא ה' העוון על עצמו, שהוא בגדל
חסדו גרם להם שיחטאו, כמו שנגאמר (מלכים
א יח, לו) ואתה הסבת את לבם אחרוניתי,
וכדאמרו רז"ל (עין סוכה נב, ב) אתה גרמת

להתגבר יותר וכנ"ל, מכל מקום עצם המדרגה מתמעטת, וזה שאמר משה 'גם בי התאנף ה' בגללכם וגו'.

ומב' פנים אלו אמרו נוטל חלקו וחלק חברו בגיהנום, אכן זהו בכל המצוות, אך מה שאמרו ו"ל בתורה דאם ראית דור שנתאיאשו ודיהן מן התורה צמד והתחזק בה ואתה נוטל שכר כלם, נראה דהוא ענין מיוחד בתורה והיינו שמציאות התורה בכלל ישראל הוא חיות לכלל כלו.

פי דבר ה' בזה ואת מצותו הפר הפרת תכרת הנפש שהוא עונת בה: (טו, לא)

חכמה ומוסר

רבי שמחה ויסל זיו - הסבא מקעלם

העל האמתי שיכול האדם לקבל על עצמו הוא על התורה

אמרו ז"ל (סנהדרין טז) רב נהוראי אומר כל מי שאפסר לו לעסק בתורה ואינו עוסק עליו הכתוב אומר פי דבר ה' בזה ואת מצותו הפר. והנה מבאר פי דבר ה' בזה זו תורה, אבל ואת מצותו הפר מהו הענין, לדגמא עבד הנמצא במקום, ובשעה שיש הרבה מלאכה לעשות לאדוניו כגון מלון אורחים, בעת שישגן שם הרבה אנשים אשר כלם צריכים לשמוש, זה מבקש לאכל ואחר מבקש לשתות, ועוד אחר מקום לשנה או מקום לפנות משאו וכדומה, והנה כל המשמשים רצים למלאות רצון כל אחד ואחד, בדרך פעל המלון הרוצה למלאות כפי טוב לב כל אורח למען גם להבא סורו תמיד אליו.

והנה עבד אחד מהם מכל רב המלאכות שיש לעשות, וכשנתבקש איה הוא, והנה יושב לו בחדר ומשחק בקבוצא, הגע

והשני מצד העמל, שהרי צריך התאמצות יתרה בדור שמתרפים, עד כדי כך שמשך רבנו הצרף להוסיף י' לשמו של הושע בן נון ולהתפלל עליו ו"ה יושיעך מעצת מרגלים" כמבאר בחז"ל (סוטה לה, ב), יצר הטוב נרמו חלקו של המתרפה פי על ידו הצרף לעמל ההתאמצות ולפוס צערא אגרא ומגיע לו שכר יותר גדול.

וכן יש ענין עמל במתחזק בזמן שמתרפים כיון יש בו גדר התחדשות, דיוצא מכלל ההנהגה הבהמית של רב האנשים, ויש בזה עמל גדול, ועוד שבדור שמתרפה בדברי תורה, עולה עד למאד ערף למוד התורה שהרי כל דבר שהוא מועט מועט עולה, ומכל שגן התורה שהיא יקרה בעצם יקרה היא מפנינים, עד כמה תגדל תשיבותה בעת שאין חזון התורה נפרץ, וכאמור (שמואל א' ג, א) ודבר ה' היה יקר בימים ההם אין חזון נפרץ, וכיון שגן צריף העוסק בה לטל שכר גדול יותר, וזה על ידי שנוטל את שכר מי שנתבטל הימנה.

וענין נוטל חלקו וחלק חברו בגיהנום, הוא גם בן מב' פנים, תדא דתרי הנה לו ממי ללמד וזה מגדיל עונו, והוא בגדר דברי האשה הצרפתית לאליהו (שמואל א יז, א) מה לי ולך איש האלקים באת אלי לתזכיר את עוני וגו', ופרש"י עד שלא באת אלי היו שוקלין מעשי ומעשה עירי, והייתי ראויה לגס, משבאת אלי לא נחשבת לכולם ואין צדקתי נפרת, והיינו דכלפי אליהו היתה נתבעת ובלתי זוכה, כיון שיש לה ממי ללמד ביותר וכו'.

והב' דעל ידי הבלתי זוכה נתמעטה מדרגת הזוכה, וכמו שאמרו (סנהדרין יא, א) שראוי הנה הלל שתשרה עליו שכניה כמשה רבנו, אלא שאין דורו זכאי לכך, נמצא דהבלתי זוכים ממעטים מדרגת הצדיק הזוכה, ואף דשקרו מרבה בשל כך, שהרי צריך

עָבַד נֶאֱמָן לְפָנָיו לְקַבֵּל עָלָיו עַל מַלְכוּת שָׁמַיִם לְגַמְרֵי.

וְהָיָה לָכֵם לְעִיצַת וּרְאִיתֶם אֹתוֹ וּזְכַרְתֶּם אֵת כָּל מַצּוֹת ה' וְעִשִׂיתֶם אֹתָם וְלֹא תִתּוּרוּ אַחֲרַי לְבַבְכֶם וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אִתְּם זֵנִים אַחֲרֵיהֶם: (טו, טז)

בְּאֵר יוֹסֵף

רבי יוסף צבי סלנט - אב"ד ירושלים

לעתים הלב חומד אחרי הראיה ולעתים להפך, ועל האדם להזהר משניהם
מִמֶּה שֶׁכָּתַב רש"י העין רואה והלב חומד וכו', נראה דראית העינים קודמת, והלב נמשך אחריהם, וכן הוא הלשון במדרש רבה העינים רואות וכו' והלב מהרהר אחריה, וכן הוא לשון חז"ל ירושלמי סס"ק ברכות, עינא ולבא תרי ססורי דעברה, וגם המציאות כן היא, דראית העינים קודמת להרהור הלב. ואם כן יש להבין למה הקדים בקרא ולא תתורו אחרי לבבכם, ואחר כך ואחרי עיניכם, ובאמת בספרי כאן אמרו מגיד שהעינים הולכות אחר הלב או הלב אחר העינים, אמרת וכי לא יש סומא שעושה כל תועבות שבועולם, הא מה תלמוד לומר ולא תתורו אחרי לבבכם מגיד שהעינים הולכות אחר הלב ע"כ, הרי מבאר בספרי דהעינים הולכים אחר הלב, ולכן נאמר אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, אבל לפי מה דנקט רש"י ובמדרש דהעין רואה ואחר כך הלב מהרהר אחריה, אם כן למה הקדים הפתיב הלב להעינים.

וּבְפִשְׁטוּת יש לומר דאמנם ראית העין שולטת קדם, ואחר כך הלב חומד, וכמו שפן היא המציאות, אולם הפתיב מדבר שעל ידי מצות ציצית יזכרו את מצוות ה' ולא יפנו להני ססורי דעברה שפכר שלט בהם העין, והלב כבד חמד ועומד לגמר העברה

עצמו, מה יהי' משפט עבד חצוף כזה, הלא מתוך מעשיו נכר ברור כי כבר פרק ממנו על אדונו לגמרי, ויבדאי כי כל מה שיעשה לו האדון עבור זה ראוי לו וזה חלקו לחצוף שפנה.

הנה האדם יש עליו הרבה הרבה מלאכות לעשות כאז"ל (אבות ב, ב) המלאכה מרבה, ופרש ר"י ע"ה שהפנה על מלאכת התורה ותקון הנפש וקנית המעלות, והימים קצרים והפועלים עצלים, והפועל העבד הרע יושב ומשחק בשחוק, הרי זה לאות כי שבר מעליו על אדונו לגמרי, ומן הסתם אין מוטל עליו כל על המצוות הרבות שישפן על האדם, לא שבין אדם למקום ולא שבין אדם לחברו. והנה האדם לא נברא אלא יקבל עליו על מלכות שמים, כדאיתא באגרת התשובה לרבנו יונה, ולכן הפורק על אינו כדאי שנקרא.

וזהו פונתם ו"ל מי שאפשר לו לעסק בתורה יש לו פנאי וצריך לעסק בתורה לדעת המעשה אשר יעשה ואינו עוסק, הלא זה לאות כי כבר פרק על האדון והמצנה, הרי כי כבר ה' בזה, וזה מצד עסק התורה עצמה, אף שלא על מנת לעשות, כגון הלכתא למשיחא, שחייב למור איבא, ומכל שפן כי הרי מחיב ללמד על מנת לעשות, והרי זה ואת מצותו הפר', פרק על המצוות כי הרי ישפן גם כן הרבה לדעת ולעשות, והוא ישב לו בתדר ושחק וכו'.

וְהַבִּינֵנִי הוא ההולך בעסק וחושב ויודע כי הוא עבד ה', וכי יש עליו להתנהר באזהרותיו של השם יתברך, ואם כי אינו מלמד עדין לדון בדבר חדש ויבראה חדשה נתוספה בכל עת, אבל לכל הפחות כאשר יקראוהו יאמר הנני, וכאשר יבוא לידו הדבר שפכר מרגל בה ויודע האסור שיש תחת ידו, הנה יראתו הקודמת עליו היא תקראהו, ויאמר הנני להתנהר בהם, ובכוח זה יעורנו השם יתברך להיות

חֲמַדַּת יִשְׂרָאֵל

רבי ישראל יהודה קארפונקעל

ההתבוננות במצוות ציציית מלמדת
שמעשה צדיף ממחשבה

וְרֵאִיתֶם אֹתוֹ וְזָכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת ה' וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם (טו טז). אולי אֶפְשָׁר

לִפְרֹשׁ עַל פִּי מַה שֶּׁפָּרַשׁ הַרְמָב"ם ז"ל (האמונה והבטחון פ"ט) הַפְּסוּק (ש"ה ש ב ז) 'אִם תַּעֲשִׂירוּ

וְאִם תַּעֲזָרוּ אֶת הָאֱהָבָה עַד שֶׁתִּחַפְּצוּ, דְּהִנֵּה כָּל אָדָם יֵשׁ לוֹ עֵת וְזִמְנָן לְהִתְהַר בַּתְּשׁוּבָה,

אֲלֵא שֶׁפֶּאֶשֶׁר בָּא בּוֹ לֵלֵךְ, וְהַרְוֵצָה שִׁישְׂאָר אֲצִלוֹ הַתַּעֲזָרוּת זו, צָרִיף לַעֲשׂוֹת אֵיזָה חֲפִץ

שֶׁל מִצְוָה, וְאֵז מִצְוָה גִּוְרָת מִצְוָה וְיִישְׂאָר אֲצִלוֹ, וְזֵהוּ 'אִם תַּעֲשִׂירוּ וְאִם תַּעֲזָרוּ אֶת

הָאֱהָבָה' לְהַבְרֵא בְרוּף הוּא וְרוֹצֵה שִׁישְׂאָר אֲצִלוֹ, אֵז 'עַד שֶׁתִּחַפְּצוּ' שֶׁצָּרִיף לַעֲשׂוֹת חֲפִץ,

וְלֹא דִי בַּהֲרֵהוּר פִּי אִם צָרִיף לַעֲשׂוֹת בְּפַעַל אֵיזָה חֲפִץ שֶׁל מִצְוָה. וְכֵּן תִּרְצֵה הַעֲרוּגַת

הַבְּשָׂם ז"ע (ח"ב קפ"ט) קִשְׁיַת הַעוֹלָם, מִפְּנֵי מַה אֲמַרְיִנֵּן עֲשֵׂה דוּחָה לֹא תַעֲשֶׂה, הֲלֹא

תַּעֲשֶׂה חֲמוּנָה דְלוֹקִין עֲלֶיהָ אֲכַל עַל עֲשֵׂה אֵין לֹקִין, אֲךָ לְהַנ"ל מִיֵּשֵׁב הַיָּטֵב, מִחֲמַת

שֶׁהַעֲשֵׂה הוּא מְקַיֵּם בְּמַעֲשֵׂה מַה שֶּׁאֵין בּוֹ הֲלֹא תַעֲשֶׂה הוּא בְּשֵׁב וְאֵל תַּעֲשֶׂה, וְהָרִי הוּא

כְּמוֹ מַחֲשָׁבָה, וּמַעֲשֵׂה צְדִיף מִן הַמַּחֲשָׁבָה, וּמֵנָּה לָן דַּעֲשֵׂה דוּחָה לֹא תַעֲשֶׂה מִפְּלֵאִים

בְּצִיציית פְּנוּדָע. וְזֵהוּ הַפְּנוּגָה בְּמֵאֵר הַכְּתוּב (משלי לא יג) 'דְּרָשָׁה צָמֵר וּפְשִׁיטִים, וּמֵכַאן אִתָּה

לְמַד דַּעֲשֵׂה דוּחָה לֹא תַעֲשֶׂה, וּמֵזֶה חֲזִינֵן דַּמַּעֲשֵׂה צְדִיפֵא מִמַּחֲשָׁבָה פְּנ"ל, וְעַל כֵּן וַתַּעֲשֵׂה

בְּחֲפִץ פְּסִיחָה' וְלֹא דִי בְּמַחֲשָׁבָה.

וְכֵן פָּרַשׁ בְּכַחֲנִיגָה זו הַחֲלֵק לְוִי ז"ע (שער עבודה ויראה אות כא) פְּנוּת הַמְסוּרָה, וְצִרְתָּ

הַכֶּסֶף בְּיָדְךָ' (דברים יד כה) 'וְצִרְתָּ אוֹתָם בְּכַנְפֵיךָ' (יחזקאל ה א), אִם יֵשׁ 'כֶּסֶף' לְשׁוֹן 'נְכֻסְפָה'

חֲשָׁקוֹת, אֵז 'בְּיָדְךָ', לֹא דִי בְּמַחֲשָׁבָה רַק בְּיָדְךָ תִּקַּח, וְהִרְאֵה 'וְצִרְתָּ אוֹתָם בְּכַנְפֵיךָ' עַל אַרְבַּע

כַּנְפוֹת שֶׁל צִיציית, מֵזֶה תִּקַּח רְאֵיהָ שֶׁמַּעֲשֵׂה צְדִיף מִמַּחֲשָׁבָה.

עַל דִּי הַגּוֹף הַעוֹשֶׂה אֶת הַעֲבוֹרוֹת, וְאֵמֵר הַכְּתוּב דַּעַל דִּי זְכוּרֵן הַמִּצְוֹת יִכְבֹּשׁ אֶת

תַּאֲנוֹתוֹ שְׁלֹא לַעֲבֹר מַה שֶּׁהִסְתִּיחוֹ סְרוּרֵי הַעֲבָרָה, וְאִם כֵּן בִּשְׁעַת מַעֲשֵׂה כְּשֶׁכָּבַר לְבוֹ

מִסִּיתוֹ צָרִיף לְחַסֵּם קִדְּם עִם חֲמַדַּת לְבוֹ וּלְכַטֵּל תַּאֲנוֹתוֹ וְרִצּוֹנוֹ, וְאַחַר כֵּךְ הַשְּׁפִיחַ רְאִית עֵינָיו

שֶׁהִסְתִּיחוֹ, וְלָכֵן כָּתַב אַחֲרֵי לְבַכְכֶּם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם.

וְיֵשׁ לְכוּן עוֹד, דְּאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם הָאֵמֵר כָּאֵן מְדַבֵּר עַל עֵינֵי הַשְּׁכָל, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב

(קהלת א טו) וְלִבִּי רָאָה הַרְבֵּה חֲכָמָה וְדַעַת, שֶׁהַפְּנוּגָה הוּא עַל הַרְאֵה הַשְּׁכָלִית, וְיִדוּעַ

דְּגַם הַפּוֹקְרִים לְבָם מְרָאָה לְהֵם רְאִיּוֹת לְדַעוּתֵיהֶם הַכּוֹזְבוֹת וְהַנְּפֻסְדוֹת, וְאִם כֵּן לְכַאֲרָה

הֵם שׁוֹגְגִים. הָאֵלֶּם הָאֵמַת הוּא שֶׁטְעוּתָם נִמְשָׁךְ אֲךָ

וְרַק מִשׁוּם שֶׁלְבָם חוֹמֵד לַעֲשׂוֹת הַתּוֹעֲבוֹת, וּמִשׁוּם כֵּךְ נוֹטָה שְׁכָלָם אַחֲרֵי

לְבָם לְמַצוֹא רְאִיּוֹת לְשִׁרְיוֹת לְבָם, וְאִם לְבָם הִנֵּה זֶךְ וְנָקִי מִכָּל חֲמָדָה, כִּי אֵז

הָיוּ רוֹאִים יָפֵה וְלֹא הָיוּ טוֹעִים, וְגַם חִסֵּר הָאֵמוּנָה וְהַפְּסִיחָה חִי' נוֹבַע בִּיסוּדוֹ

מִהַתַּאֲנָה, דְּמַצַּד שֶׁמַּתַּאֲנָה לִילָךְ בְּשִׁרְיוֹת לְבוֹ, לְכֵן תַּאֲנוֹת לְבוֹ מִשְׁחַרְתָּ וּמִשָּׂה אֶת

דְּרָךְ מַחֲשָׁבָתוֹ לְבִלְתִּי הָאֵמֵן וְלְכַפֵּר חִי' בְּאֵמוּנָה וְהַשְּׁגָחָה.

וְעַל זֶה הַפְּנוּגָה אֵמֵר וְלֹא תַתּוֹרוּ אַחֲרֵי לְבַכְכֶּם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם, וּשְׁנִיגֶה אֵמַת,

דְּנִדְאֵי לַעֲנֵן הַרְאֵה הַחִוּשִׁית הַעֵינִים קוֹרְמוֹת לְלֵב

כְּמוֹ שֶׁתַּפְּשׂוּ הַלְשׁוֹן בְּחוּז"ל, אֲכַל לַעֲנֵן הַרְאֵה הַשְּׁכָלִית הַעֵינִים הוֹלְכִים אַחַר

הַלֵּב, לְרֵאוֹת בְּעֵינֵי הַשְּׁכָל מַה שֶּׁלְבוֹ חוֹמֵד וּמַתַּאֲנָה, וְעַל זֶה הַזְהִירָה הַתּוֹרָה שְׁלֹא

לְהַמְשִׁיךְ אַחַר מַחֲשָׁבוֹת לְבוֹ וְאַחֲרֵי רְאוֹת עֵינָיו, וְאֶפְשָׁר שֶׁזֶה הַמְבֹרָךְ בְּסִפְרֵי כָּאֵן הַנְּזַכֵּר

לְעִיל, מַה שֶּׁאֵמֵר מֵגִיד שֶׁהַעֵינִים הוֹלְכוֹת אַחַר הַלֵּב.

כן 'יוזכרתם' במחשבה דהינו לזכר 'את כל מצות ה', אז דוקא 'ועשיתם אתם' ואז נשארו אצלו, 'ולא תתורו אחרי לבבכם' מכת עשייה יצור לך ה' יתברך 'שלא תתורו אחרי לבבכם, וכנ"ל.

ובזה נשובה לפרש פסוק הנ"ל 'וראייתם אתו וזכרתם', 'וראייתם' הוא מלשון הקנה, ואם 'ראיתם אותו' הינו פרשת ציזית, ומכאן אתה למד דעשה דוחה לא תעשה, וממילא לומדים מכאן דמעשה צדיק ממחשבה, ועל

מעשי רבותינו

דפוסים להדפיס את הספרים של קבוצת הרב, עד שהרב טורח בעצמו להביא את כל כתביו ואת כל החומר לארץ ישראל, לירושלים כדי להדפיסם? וכי במה חשבה יותר 'ירושלים להדפיס בה את הספרים, יותר מאשר בגד עירנו?'

נענה לו הגאון ה"בן איש חי מיניח וביה: "למה תאמר כן? וכי מבין אתה בחשיבותה של ארץ ישראל? המרגלים רצו להמעיט מחשיבותה של ארץ ישראל, צא וראה מה עלתה להם. אסור לומר כן! לא תחטא בלשונך לדבר סרה על הארץ. ארץ ישראל קדושה וטובה היא עד מאד, ולכן מעלתה מרבה משל כל הארצות, ולכן אני משתדל להדפיס את ספרי בדוקא בארץ ישראל, ולא עוד, אלא בירושלים עיר הקדש, העיר הקדושה ביותר מכל הערים שבכל רחבי תבל.

(גאוני המערב)

"טובה הארץ מאד מאד" (יה, יז)

חשיבות ארץ ישראל דועה היתה אצל צדיקי הדורות, שכל מיהם השתדלו לעלות לארץ ישראל, כדי לקיים את המצוות התלויות בה, באמרו, כי על ארץ ישראל נאמר "עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה", ועליה השי"ת משגיח יותר מעל כל הארצות שבעולם. גם אלו שלא עלתה בידם לעלות לארץ, השתדלו למצער להרבות מעשים כדי שיהיה להם חלק בארץ. אחד מהם היה הגאון רבי יוסף חיים זצוק"ל מבגדד, ה"בן איש חי".

על אף שהוא התגורר בבבל, שם לא נוהגות כל אותן מצוות התלויות בארץ, עם כל זה הוא השתדל לקיים את המצוות התלויות בארץ. הא כיצד? לשם כך רכש על ידי שליח בית בארץ ישראל, ואף גם שדה ונכר, כדי שיוכל לקיים את מצוות התורה; שביעית, תרומות ומעשרות, פאה, ערלה רבתי וכדו'.

ולא זו בלבד. מתוך חבתו לארץ הקדש ולעיר הקדש והמקדש, השתדל הגאון ה"בן איש חי" להדפיס את רב ספריו הקדושים דוקא בירושלים, באמרו כי קדשת המקום תשפיע בודאי על עבודת הדפוס, ובזכות המקום הקדוש בו נדפסו, יתקבלו ספריו אצל הלומדים. ועל כך מספר. פעם בעת הדפסת אחד מספריו, אמר לו אחד מבני עדתו: "רבנו, וכי אצלנו כאן אין

"ועשו להם ציצת" (טו, לה)

בחדש ניסן תרע"ו נשלחה חבילה מטורקיה לבית הדאר גבירות (שבבלבנון), עבור יהודי מארץ ישראל. חבילה זו הכילה כמה ציציות, כדי שאותו יהודי יספק אותם לכמה מתבריו. אלא, שלאחר כמה ימים הושבה החבילה חזרה, ונשלחה חזרה מבריות לבית

הדאר הטורקי, זאת מפני שהמעטפה נקרעה והתכתב שאליה מקמנת היתה החבילה לא היתה ברורה.

בבית הדאר הטורקי עבד באותה תקופה פקיד יהודי, שלמרבבה הצער לא השיגה ידו לקנות ציצית לעצמו, ולכן עד אז הלך ללא ציצית. הלה, בראותו את החבילה אורז עיניו והוא רצה לקחתה לעצמו, שכן כך יוכל לקיים מצות ציצית. אלא, שהוא לא ידע האם מתר לו לעשות כן, שהלא החבילה שגת לאיזה יהודי, וכי מתר לו לטל את החבילה ללא רשות?

הוא הפנה את השאלה אל הגאון רבי צבי פסח פראנק זצ"ל, בשואלו האם מתר לו לטל את החבילה, כלומר האם הבעלים התאישו מהחבילה. בנוסף לכך שלח לומר לרב כי בתוך החבילה מצויות ציציות שמעט מהפתילים שלהם נקרעו.

בשמוע הרב פו, פסק ואמר: כיון שגחסר ונקרע גם מעט מהציציות, הרי שעתה אין לבעלים כל סימן בדבר, מפיון שכבר אין סימן מנין הפריכות, וכיון שאין סימן הוא יכול לזכות מן ההפקר. ואף שזה איש שלא מדעת, שהרי הבעלים אינם יודעים כי החבילה נאבדה, כיון שהם חושבים כי הנמנע קבל את החבילה, אבל כיון שכבר עבר זמן רב עד שאותו נמנע יכל להודיע לשולח שלא קבל, אם כן הוי איש מדעת ויכול הפקיד לזכות בהם. ואמנם, כך זכה הפקיד היהודי, ששינים רבות לא קיים את המצוה, לקיים מצות ציצית.

(שו"ת הר צבי)

ספר. ביים ובלילה הם עסקו בתורה, עד שגאונותם בתורה הלכה לפניהם, ונודעו בשערים פתלמידי חכמים מפלגים שכל רז לא אניס להם בכל מכמני התורה הקדושה. לאחר שנים מספר, הקימו השנים את בתיהם בעיר וילנא ובתי, וכל אחד מהם ראה זרע ברך ה', בנים ובני בנים הולכים בדרך הישר, כשתיילי זיתים סביב לשלחנם. לצד זה עסקו השנים מעט גם במסחר וראו ברכה בעמלם.

חלפו כמה שנים, ומזלו של אחד האחים, רבי חיים, החל להתדרדר עשר מעלות אהורנית, עד שכמעט ולא היתה לו פרוטה לפרטה. הוא נסה למצא לעצמו פרנסה בכל מיני אפנים, אבל ההצלחה היתה מקונו והלאה וכמעט ולא גוע ברעב. בשל כך, החליט להפרד מעל אחיו, לטל את בני משפחתו עמו ולהגר לעיר אחרת, ואולי אפלו למדינה אחרת, שקמו שם יוכל למצא שוב את פרנסתו ושוב יחזר למעמדו הקודם. הוא הפרד מעל אחיו, כשאחיו מגרף אותו "נהיה ברכה", שכל הברכות אותם תברך יתקומו, וישם את פעמיו לילך לעיר אחרת.

וכיון שמשחר נעוריו נודע רבי חיים בגדלתו בתורה, נסה בכל מקום אליו הגיע לשאל אודות משרת רבנות כלשהיא, אלא שלצערו, בכל מקום נענה בשלילה. במקום אחד אמרו לו כי העיר קלאה בחכמים וסופרים, במקום אחר אמרו לו כי אינם צריכים לרב כיון שכל בניו למודי ה'... וכלם יודעים לפסק את ההלכות לבדם, כך, שחלפו שנים מספר והוא עדין הולך ונודד ממקום למקום כשהוא מחפש אחר מקור של פרנסה.

לאחר תקופה ארכה החליט לקבע את מקום מגוריו בעיר מוסקבה שברוסיה, שם שכר לו בית קטן, ונתישב במקום. קשה היה לו כבר לנדוד ולשרף את רגליו על פני ארץ, ולכן החליט להתישב פאן. ואולם, השאלה

"ועשו להם ציצת על פנפי בגדיהם" (טו, לה)
משחר נעוריהם היו שני האחים, רבי יעקב ורבי חיים הבהן, גדולים בתורה ויודעי

הגדולה עדיו נותרה פתוחה: וְכִסָּף מִנְלוֹ? מִנְלוֹ יכול להתפרנס, וכיצד ימצא את פרנסתו? לבסוף גם לכך נמצאה התשובה.

רבי חיים החליט לבסוף להשתמש במקצוע הדרשנות. לצד היותו יודע ספר נודע גם באמרי פיו המתוקים בדבש, וכך, מעת לעת החל להשמיע את דרשותיו בבתי גנסיות ובבתי מדרשות ברחבי מוסקבה, ואף בערים הסמוכות, וכל השומעים היו נותנים לו לאחר מכן אי אלו פרוטות, מכך התפרנס, עד שלמים נודע שמו לשם ולהלה בהגאון **רבי חיים הדרשן**.

באחת הפעמים, עודו נודד ממקום למקום כדי להשמיע את דרשותיו, בלה כבר הקסף מכיסו והוא נותר בערום ובחסר כל ממש. בנוסף לכך, רעב ועייף היה, עד שמרב חלשה ובלבול תעה בדרפו, ונגנס מבלי משים לתוף יער עבות מבלי לדעת כיצד להנצל מונו. כך הלך וטעה שלשה ימים כשצוקונו ריק מכל, ואם לא די בכך, גשם זלעפות ירד מן שמיאי, וכך מצא את עצמו מבוסס את דרכו בין עצי היער ברפש ובטיט מבלי לדעת אנה הוא בא.

בצר לו נשא רבי חיים תפלה לפני רבון כל העלמין כי יצילו מהיער העבות הזה, ואמנם תפלתו נשמעה, עד שלבסוף מצא את הדרך לצאת מהיער ולילך בדרך המלך. כך פסע בדרכו דרך שדות וחולות עד שהגיע לפנדק שמבחוץ היה נראה כמו ארמון. הוא דפק על הדלת, ואז פתח לקראתו יהודי זקן, מלבש בבגד שיעיר בדרך העניים, אבל פניו מאירות כשמש בצהרים.

הזקן קבל את פניו של רבי חיים ואת כל בני משפחתו בסבך פנים יפות, הכניסו לתוף הבית, ונתן לו לאכל ולשתות מכל טוב, כשכל העת הזקן

עומד בעצמו עליו לשרתו. לאחר מכן הכניסו לחדר לפנים מחדר, שם הציע בפניו את המטות כדי שיוכל לנוח ולישן מעמל הדרך. רבי חיים התמקם בחדרו, וכך שעה בביתו של האיש מישך שמונה ימים, בראותו כי אכן האיש הוא מכניס אורחים מאין כמותו, והוא מקיים את המצוה במקירות נפש של ממש.

לאחר שכלו הימים, בקש רבי חיים להפריד מעל מארחו, כשהוא אומר לו: "נודד וגולה אני ממקום למקום כדי למצא איזו פרנסה, ורק בעל פרחי נקלעתי לכאן. בשל כך אני מבקש להפריד ממך ולילך לדרך". הזקן נפרד ממנו לשלום, ואז, בעמדו על פתח הבית, פנה אליו שוב רבי חיים וישאלהו: "תאמר לי, רבי יהודי, מהו הדרך אשר חסר לך בבית ואברך אותך". הזקן השיבו כי מאומה לא חסר לו, וכי יש לו כל. אבל רבי חיים המשיך לומר: "בכל זאת, אולי חפץ אתה באיזה דבר מיוחד מאת הבורא ית"ש, נקבה אותו עלי ואברך אותך".

אז החל הזקן לבפות מאד ואמר לרבי חיים: "מאומה לא חסר לי אבל העקר חסר לי, והוא בן זכר. כבר שנים רבות מצוי אני לאחר נשואי ועדין לא נפקדתי בזרע של קמא, ואין לי ילדים". מששמע רבי חיים בן, נתאזר עו בזכות הדברים שאמר לו אחיו "והיה ברכה", כי כל הברכות אשר יברך יתקיימו, ואז פנה אל הזקן ואמר לו: "אני מברך אותך ואת זוגתך כי פעת חיה אתם חובקים בן". ואמנם כך הוה, לתקופה השנה נולד להם בן ונקרא שמו בישראל יוסף.

בעודו ילד קטן הרוה יוסף הקטן את אביו ואמו ברב נחת יהודית טהורה. אבל ככל שחלפו הימים נשמעו זמירות חדשות במחצתו של יוסף, והוא פשוט הפסיק ללכת

כְּדִי לְרֵאוֹת אֶת פְּנֵי שַׁל רַבִּי חַיִּים. וְכִי מָה לוֹ וְלַיהוּדִים? מָה לוֹ וְלַאֲזִיזָה רַב יְהוּדִי מִזְשׁוֹן? וְאוֹלָם, לְאַחַר מַאֲמָצִים מְרִבִּים הַצְּלִיחַ הָאֵב הַזֶּה לְהֵבִיא אֶת יוֹסֵף בְּנֵי אֵל הַפְּדָק.

כַּאֲשֶׁר הִגִּיעַ יוֹסֵף לַפְּדָק, הִבִּיט בּוֹ רַבִּי חַיִּים מִלְמַעְלָה וְעַד לְמַטָּה, כְּסוֹקֵר וּבּוֹחַן אוֹתוֹ הַיָּטֵב. לִפְתַּע נִגַּשׁ אֵלָיו, הָרִים אֶת חֲלָצָתוֹ, וְאָז גָּלָה פִּי הַיֶּלֶד אִינוֹ הוֹלֵךְ כָּלֵל עִם צִיצִית לְבָגָדוֹ כְּכֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. חַיִּשׁ מִהָרַ צָוָה רַבִּי חַיִּים לְהֵבִיא לַיֶּלֶד טְלִית קָטָן, הַלְבִּישׁ לוֹ אוֹתוֹ, וְאָז אָמַר לְאֵב הַזֶּה כִּי בְּעֶזְרַת הַשׁ"ת הַיֶּלֶד יִחְזוֹר לְמוֹטֵב. וְאִמְנָם, רָאָה זֶה פְּלֵא, מִיּוֹם לְיוֹם נִשְׁתַּנָּה הַיֶּלֶד לְטוֹבָה, הַחֵל לְקוֹם מִצְוֹת פְּדַת וּכְדִין, עַד שֶׁלְבַסּוֹף שָׁב לְמוֹטֵב וְהָיָה כְּכֵל יְהוּדִי כְּשֶׁר בְּיִשְׂרָאֵל.

מִשְׁרָאָה כֵּן הַזֶּה, הִגִּיעַ לְבֵיתוֹ שַׁל רַבִּי חַיִּים בְּשִׂמְחָה רַבָּה, אָבָל יַחַד עִם זֹאת פְּלִיאָה וַתְּמִיחָה גְדוֹלָה הִסְתַּמְנָה עַל פְּנֵיו. "אָמַר לִי רַב יוֹסֵף, שָׂאֵל אוֹתוֹ, 'אֲזִיזָה נָס אוֹ פְּלֵא עֲשִׂיתָ עִם הַיֶּלֶד הַזֶּה עַד שֶׁהַצְּלִחַת לְהַשִּׁיב אוֹתוֹ לְמוֹטֵב וְלִהְיוֹתוֹ לְחִיק הַיְהוּדוּת? הֲכִיבֵד זֶה הַצְּלִחַת אֶתְּהָ בְּמָה שָׂאֵנִי לֹא הַצְּלַחְתִּי כְּבָר בְּמִשְׁוֹךְ תְּקוּפָה אֲרָפָה?"

נַעֲנָה רַבִּי חַיִּים וְאָמַר לוֹ: "הַכֵּל יוֹדְעִים אֶת חֲשִׁיבוֹתָהּ שֶׁל מִצְוַת צִיצִית, אֲשֶׁר הִיא שְׂקוּלָה כְּכֵל מִצְוֹת ה'. אָבָל בְּנָכְם, כִּינֵן שְׁעַד הַיּוֹם לֹא הֵלֵךְ עִם צִיצִית, לֹא הָיָה לוֹ אֶת אוֹתָהּ אוֹת אֲשֶׁר תִּזְכִּיר לוֹ אֶת מִצְוֹת ה', וְלָכֵן אֲדַרְבֶּה, הַמִּצְוֹת נִשְׁכַּחוּ מִמֶּנּוּ, הוּא הַפְּסִיק לְקוֹם מִצְוֹת, הַפְּסִיק לְלַמֵּד תּוֹרָה, וְכֵן הוּא יֵרֵד מִדֶּרֶךְ הַיִּשָּׁר. אָבָל עֲתָה, מִשְׁשָׁב לְלִבְשׁ צִיצִית כִּהֲלַכְתָּהּ, הַצִּיצִית הַזֹּכִירָה לוֹ אֶת מִצְוֹת ה', וְכֵן חִזַּר לְהִיּוֹת יְהוּדִי כְּשֶׁר יָרָא וְשָׁלַם כְּכֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל."

(קוונטרס 'הכנסת אורחים')

בְּדַרְכֵי אֲבִיו וְאִמּוֹ הַיִּשְׁרִים וְהַתְּמִימִים. בְּמִקוֹם לְחַפְזֵי בְּמִצְוֹתָיו שַׁל הַשׁ"ת, הוּא חִפְזֵי בְּדַבְרִים אַחֲרִים. אֵט אֵט הַחֵל לְנַטֵּשׁ אֶת הַדַּת הַיְהוּדִית, מֵאֵס בְּחַיִּי תּוֹרָה, הַשְּׁלִיךְ אַחַר גּוֹ אֶת כָּל תְּרִי"ג הַמִּצְוֹת, וַיֵּט שְׂכֵמוֹ לְלַקֵּחַ אַחַר שְׁרִירוֹת לְבוֹ. הוּא אָכַל וְשָׁתָה כְּבֵן סוֹרֵר וּמוֹרֵה, הַתְּחַבֵּר עִם חֲבָרִים רְעִים, עַד שֶׁלֹּא חֲלָפָה אֵלָּה תְּקוּפָה קְצָרָה בְּלִבְדוֹ, וַיּוֹסֵף הֵבֵן יֵרֵד לְגַמְרֵי מִדֶּרֶךְ הַיִּשָּׁר וְנַעֲשֶׂה כְּאַחַד מִן הַגּוֹיִים.

חֲלָפּוֹ שְׁנַיִם מִסְפָּר, וְרַבִּי חַיִּים הִדְרָשׁוּ, שְׂכַבְרָה הִיָּה לְגֵאוֹן מִפְּרָסֵם בְּקֶרֶב קַהֲלָתוֹ בְּמוֹסָקָה, נִקְלַע שׁוֹב בְּדַרְכּוֹ אֵל הַפְּדָק הַזֶּה. הוּא נִכְנַס אֵל הַזֶּה, שָׂאֵל בְּשִׁלּוּמוֹ, הַתַּעֲנֵן בְּפִרְקָסוֹ, אָבָל מִשְׁלֹא רָאָה אֶת הֵבֵן יוֹסֵף בְּבֵיתוֹ, שָׂאֵל אֶת הָאֵב אוֹדוֹת בְּנֵי אֲשֶׁר נוֹלַד לוֹ מִפְּרָכְתּוֹ אֲשֶׁר בָּרַךְ אוֹתוֹ. בְּאוֹתוֹ רָגַע הַחֵל הָאִישׁ הַזֶּה לְבִכּוֹת בְּכִי סוֹעֵר, וְסִפֵּר לְרַבִּי חַיִּים כִּי מוֹטֵב הָיָה לוֹ לֹא הָיָה מִבְּרַךְ אוֹתוֹ וְלֹא הָיָה נוֹלַד לוֹ בּוֹ רַע מַעֲלָלִים שְׂפָוָה.

כְּשִׁדְמַעוֹת רַבּוֹת מְזַלְגוֹת עַל לְחַיִּי, הַחֵל הַזֶּה לְסַפֵּר לְרַבִּי חַיִּים אֶת כָּל הַקּוֹרוֹת אֶת בְּנֵי יוֹסֵף, הֲכִיבֵד זֶנֶח אַחֲרֵי גּוֹ חַיִּי תּוֹרָה וּמִצְוֹת, הַתְּפַקֵּר לְגַמְרֵי, יֵרֵד מִן הַדֶּרֶךְ הַיְהוּדִית, וְכִיּוֹם הוּא בְּכָלֵל לֹא נִמְצָא בְּבֵיתוֹ, אֵלָּה מִתְרוֹעַע בְּחֶבְרַת גּוֹיִים וְעַרְלִים. "טוֹב מוֹתֵי מַחֲיִי" - אָמַר הַזֶּה לְרַבִּי חַיִּים - "מֵאֲשֶׁר לְדַעַת כִּי בְנֵי יְחִידִי אֲשֶׁר נוֹלַד לִי לַעַת זֹקְנֵי נַעֲשֶׂה כְּמוֹ גּוֹי מִמֶּשׁ."

מִשְׁשָׁמַע רַבִּי חַיִּים כְּדַבְּרִים הַלְלוּ, וְנִדְעָעַע מִמֶּשׁ, וְאָז נִשָּׂא אֶת שְׁתֵּי יָדָיו הַשְּׂמִימָה בְּשִׂאָלָה: "רְבוֹנוֹ שַׁל עוֹלָם, הִזּוּ תּוֹרָה וְזוֹ שְׂכָרָה? הֵאֵם כֵּן מוֹגִיעַ לְאִישׁ זֶה שְׂמִמָּם מִצְוֹת הַכְּנַסֵּת אוֹרְחִים בְּמִסִּירוֹת נִפְשׁ שְׂכּוֹאֲתָ?"

לְאַחַר מִכּוֹן בְּקִשׁ רַבִּי חַיִּים מִהַזֶּה כִּי יִשְׁתַּדֵּל לְהֵבִיא אֵלָיו אֶת בְּנֵי זֶה, וְהוּא כְּבָר יָדַע פְּדַת מָה לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ. בְּתַחֲלָה סָרַב יוֹסֵף כְּכָלֵל לְשִׁמְעַ מִהַדְּבָר הַזֶּה, וְלֹא אָבָה לְהַגִּיעַ

ספיר ויהלום

הארה חסידית לפרשת השבוע

כח המשלח בהשליח

הימים בעל 'דובב מישרים' מטשעבין זצ"ל סיפר שרבינו הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל שידך את בתו עם חתן מעיר בראד, ובהיות הגרעק"א איש חלש ולא היה יכול לנסוע בעצמו אל השמחה, ביקש מהגאון מוה"ר אפרים זלמן מרגליות זצ"ל בעל שו"ת 'בית אפרים' שיהיה שלוחו בשמחת השדוכין. והגאון הביט אפרים' השתהה זמן רב במסיבת השמחה, מה שלא היה דרכו בכך לשבת במסיבת מרעים זמן ארוך. וכששאלוהו למה הוא מאריך בישיבה שלא כדרכו, ענה, שמכיון שהוא עכשיו שליחו של הגאון מוה"ר עקיבא איגר זצ"ל על כן הוא מרבה בישיבה כדי שיתארך זמן שליחותו להיות שלוחו כמותו של הגרעק"א זצ"ל... כי השליח מקבל מעלות ומדרגות המשלח, ועל כן האריך הגרא"ז בעשיית שליחותו של הגרעק"א כדי שיקבל יותר יותר ויותר מגודל מדרגתו של המשלח (להורות נחן, פרשת שלח, עמוד ט).

* * *

דבר פלא סיפר הרה"ח ר' הלל ווינד ז"ל, שהיה משמש בקודש אצל הרה"ק מהר"ק מבעלזא זיע"א, כי פעם אחת לפני ראש השנה, היה זה בערך ג' שנים לאחר המלחמה באירופא, הגיעו אז בני דואר כמאה וחמישים מכתבים ופתקאות, והרה"ק זיע"א היה חלש, על כן הניח את ידיו הקדושות על כל הפתקאות כולם יחד ובירכם כאחד, והשפיע ישועות רבות לבני ישראל... העיר הגבאי להרה"ק מבעלזא שיש בתוכם שאילות רבות ומסוככות וצריכים להשיב לכל אחד ואחד בפרטות. השיב לו הרה"ק שהוא הגבאי יענה לכל השאלות בכחו, היינו בכחו של הרה"ק, וכן הוה. באופן יוצא מן הכלל, הגבאי השיב אז על כל השאלות כולן לפי מה שעלה לו בריעיוני. וסיפר הגבאי ז"ל, שהוא ראה פלאות רבות מתשובותיו, ולא יאומן כי יסופר. ובוהו ראו אכן כי כח המשלח בשליח (ביתו נאווה קודש, אלול, עמ' קמט).

* * *

אמר הרה"ק האמרי חיים מוויז'ניץ זיע"א: תפילתם של הציבור מקרינה על בעל התפילה, ותפילתו תלויה בתפילתם. וכן היה זקני הקדוש הצמח צדיק זיע"א אומר: 'אויב איינער געגענט ביים דאווענען, שיסט ער אריין א קעלט אויפן בעל תפילה' - [אם מאן דהוא מפהק בשעת התפילה הוא מחזיר קרירות בעל תפילה]. ורמז האמרי חיים' ענין זה בכתבו (ויקרא טו א) 'אחרי מות שני בני אהרן בקרבנת לפני ה' וימותו'. אם 'בני אהרן', הבנים, הם בבחינת מתים, שאין להם חיות וחמימות, אזי 'בקרבנת לפני ה', רמז לבעל תפילה העומד לפני ה', ו'ימותו' הוא בבחינת מת, כי העומדים בליל המסירה בקרירות משפיעים קרירות גם עליו ('שרפי קודש' עמוד קא).

הימים טובים, ניגשו אליו כמה מהמתפללים לשבח את תפילתו, נענה להם רבי בנימין אליעזר בענוות רוח: 'אין הדבר תלוי בי כלל, היא אני רק שליח צבור, און מיט אז גוטער ציבור, קומט ארויס א גוטע דאווענען, [ועם צבור טוב שכזה, יוצאת תפילה טובה], כי כפי המשלח כך השליח ושליחותו'. וכן תנו הכמים במשנה (ברכות לד): 'המתפלל וטעה, סימן רע לו. ואם שליח צבור הוא, סימן רע לשולחיו. מפני ששלוהו של אדם כמותו'. וכבר אמרו ז"ל (יומא עז.) 'מרובה מידה טובה ממידת פורענות', אם כן כאשר השליח צבור מתפלל טוב, הרי זה סימן טוב על צבור המתפללים. וזה פירושה של המשך המשנה שם בברכות על הא דאמר רבי חנינא בן דוסא אם שגורה תפילתי בפי, יודע אני שהוא מקובל, פתח בלשון נקבה וסיים בלשון זכר, דלכאורה היה צריך לומר 'שהיא מקובלת'. אלא הכוונה היא על המשלח, שאם התפילה שגורה אצל המתפלל, סימן הוא כי מי שביקשו להתפלל, מקובל על השי"ת. (בא מאפרתה להגה"צ רבי אריה וואהל שליט"א)

* * *

בפרשת השבוע, פרשת שלח, ביארו רבותינו הקדושים כי חטא המרגלים אירע מכך שהמרגלים הלכו בשליחות בני ישראל, בעוד שהיה מהראוי שילכו כשליחי הקב"ה ושליחי משה רבינו, שכן כח המשלח נמצא בשליח, ואולם מאחר שהם הלכו בשליחות בני ישראל ודעתם בשליחות זו לא היתה ראויה, השפיע הדבר לרעה על השליחים עד שנתקלקלו והרשיעו.

הנה כי כן מפורש בדברי רבינו האור החיים הקדוש זיע"א (במדבר יב ב): 'או אפשר, לצד שכוונת המשלחים היתה רעה תפעיל פועל הרע בשליח ויחזור להיות שלוחו של אדם כמותו ויולד בו תכונה רעה, מה שלא היתה בו קודם, כדרך שתילד בחינת הקדושה בשלוחי מצוה לטובה אות, ולזה הגם שהיו צדיקים, בהתחלתם עשות ההליכה לְרַגֵל, נולד בהם תכונה רעה מכח המשלחים ויעצו להדיח'.

וכן הובא בשם הרה"ק החידושי הרי"ם זיע"א ('ליקוטי הרי"ם'): "המרגלים היו יכולים להציל נפשם בזה שיעשו שליחותם רק בשביל שדבר ה' אל משה לאמר 'שלח לך', ולא בשליחותם של בני ישראל, בבחינת 'בטל רצונך מפני רצונו' (אבות מ"ב מ"ד) והיו נצולים גם הם וגם בני ישראל".

וכן נתבאר הדברים במשנתו של ה'חכם סופר' זיע"א (במדבר יג ב): "יש לפרש כך, דהנה יראה לי דעיקר חטא מרגלים היה מחמת כוונת השולחים, כי הרבה מפסיד השליח ע"י כוונת המשלח, וכן יאירע לשלוחי ציבור בימינו בעו"ה, והנה רצה הקב"ה לזכות את ישראל ואמר 'שלח לך אנשים' - לך לבד, ואין זר אתך, ועל פי ה' יצאו, וכן היה, ושלח אותם משה על פי ה'. אמנם נתערב בזה מחשבה זרה כי אירע עקב שאבותו זמן נמשך שצוהו ה' לשלוח מרגלים, בו בעת נגשו לו בני ישראל לפני משה לשלוח להם מרגלים כאמור בפרשת דברים, ושם נאמר 'וייטב בעיני הדבר', כי חשב משה שהסכימו דעתם לדעת המקום ב"ה, אמנם על ידי זה אירע קלקול הלו, כי לא היה

ספיר ויהלום

הארה חסידית לפרשת השבוע

ובאמת המדרש הזה הוא לימוד על חיי העולם הזה שנסתלח האדם במקום סכנה, שהכל הבל ורעיון רוח, והעצה ע"י המצות שהם בכל מעשה האדם לעשות רק רצונו יתברך, ועי"ז יוכל להתדבק בפנימיות חיות השי"ת שיש בכל מעשה".

* * *

והיטיב אשר דיבר בזה הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זיע"א ליישב קושיות המפרשים, מה טענה היה על בני ישראל, והלא הם שמעו בקול הרוב של המרגלים, ואחר הרים להטות (קונטרס חדר"ת ודרשות, דברים, רא): "נמצא דכוונת המשלחים שהיתה לרע היא שגרמה להמרגלים שנעשו רשעים, והגם שהיו גם שליחי משה על פי ה' בדוודאי היתה כוונתו לטובה, אמנם כיון שהיו גם שלוחיהם של ישראל והללו היתה כוונתם לרעה, גבר כוחם שהיתה לרע נגד שליחות משה שהיתה לטוב, והפעילה בהם תכונה רעה עד שנעשו רשעים. ובוה מיושב איזה טענות היה נגד ישראל ששמעו בקול המרגלים, הלא הם שמעו בקול הרוב, דזה גופא מה שהרוב אמר כן היה מוכחם, דעל ידי מחשבתם הרעה פעלו במרגלים התכונה הרעה עד שנעשו רשעים, וכיון שהם היו הגורמים לזה מילא הם החייבים".

* * *

והרה"ק ה'עצי חיים' זיע"א אחר שהביא דברי רבינו האור החיים הקדוש דלעיל, הוסיף עלה (פרשת וירא): "ובוה פירשתי מה שאמרו חז"ל בקידושין (אג): 'גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה'. ונתקשו המפרשים, מאי טעמא והיא היפך הסברא. ולהנ"ל י"ל, כיון דמצווה ועושה הוא נעשה שלוחי דרחמנא ועל כן נולד בו תכונה קדישה מצד המצווה, והוא המשלח הבורא בה"ב כביכול. אבל לא כן כשאינו מצווה ועושה, רק עשה על פי דעתו, מאין יולד בו בחינת הקדושה. ועל כן גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה".

והמשיך בנו הרה"ק ה'ברך משה' מסאטמאר זיע"א והגיד (פרשת תצוה, עמוד רלב): "ועל פי הדברים האלו אמרתי לפרש מה שתקנו אנשי כנסת הגדולה בברכת המצוות 'אשר קדשנו במצוותיו וצונו', פירוש, שהקב"ה קדשנו והוליד בנפשותינו תכונה קדושה על ידי מצוותיו, ודבר זה בא על ידי 'צונו', פירוש, מפני שאנו מצווים ועושים, בוה אנתנו שלוחי דרחמנא ונולד בנו תכונה קדושה מאת המשלח הבורא ית"ש".

* * *

הגה"ח רבי נפתלי דיין מסקווירא זיל, שלחו הרה"ק רבי יצחק מסקווירא זיע"א כשליח לקבל מעמדות, ובא לבית עשיר אחד. ובעת ההוא היה העשיר ישן, ולא ידע השליח מה לעשות. ואחר כך נזכר מדברי רבינו האור החיים הקדוש בפרשת שלח, שכתב על המעשה דמרגלים, דהטעם דנכשלו המרגלים אף שהם היו צדיקים גמורים מקודם, היה מטעם דהמשלחים היה להם כוונה רעה... כשנזכר השליח ממאמר האור החיים הקדוש הלו, חשב בלבו, שאם כן הוא נחשב ממש כמו רוב הקדושים בעצמם, ואם היה כאן רעה ודאי שהיה ראוי ונכון להקיץ העשיר, וכן עשה. ואכן קיבל סכום הגון. וכאשר חזר להרה"ק מסקווירא, תיכף שאל את השליח: מה אומר האור החיים הקדוש בפרשת שלח?... (קובץ 'זרע יעקב' לג, עמ' רמב)

בחינת מחשבת כולם שוה ורבים עשו מקטנות האמונה ויצא העגל הזה".

וכנראה לזה נתכוון רבינו המהר"ל מפראג זיע"א בפירושו 'גור אריה' (במדרב יג א): "באותה שעה כשרים היו, אבל משנשלחו, והיו שלוחיהם של רשעים, למדו ממעשיהם, ונעשים כמו המשלחים עצמם. לפיכך כאשר נתמנו - כשרים היו, ואחר המינוי מיד - רשעים היו.

וכמו כן הביא הגאון ה'כלי חמדה' בפרשתנו: "ונראה לבאר העניינים, הדנה הספורנו הרגיש בפרשתנו ובפרשת דברים, שהקב"ה צוה לו למשה שהוא ישלח את המרגלים, היינו שיהיו כולם בשליחות משה רבינו ע"ה ולא בשליחות ישראל, רק שהוא יהיה המשלח. ושמעתיה הדברים ביתר ביאור מכ"כ אדמ"ו מאור הגולה רשבה"ג מסאטמאר זיע"א: "לפי מה דמבאר במשנה דברכות (לד): 'שליח ציבור שטעה סימן רע לשולחיו מפני ששלוחו של אדם כמותו, הרי דכח המשלח בהשליח. לזאת אם היה באמת כן, דהמרגלים היו נשארים שלוחים של משה רבינו ע"ה היה בהם כחו של משה רבינו ע"ה ולא היו נכשלים. אמנם הם במחשבתם, כיון שהיה לצורך ישראל ועל פי בקשתם נעשו שלוחי של ישראל, וכיון דכח המשלח בשליח לזאת דברו בגנות הארץ".

וכן הביא בשם משמאל (עתי'): "והנה כ"ק אמרו" ז"ל [האבני נזר] אמר בהא דברכות (לד): דשליח ציבור שטעה סימן רע לשולחיו, שהחסרון מחמת המשלח, ולכן אמר השי"ת למשה רבינו ע"ה 'שלח לך', ואז לא היה חסרון במשלח, משא"כ המרגלים נעשו שלוחים של כל ישראל, כמו שנאמר (פסוק כו) 'וישיבו אותם דבר ואת כל העדה', עתקתה"ק. ויש ליתן טעם מדוע שינו המרגלים שלא רצו להיות שלוחי משה רק שלוחי כל ישראל. וי"ל דכבר שמעו מאלדד ומימד משה מת ויהושע מכניס את ישראל לארץ, ואם כן חשבו שלכיבוש ארץ ישראל נצרך דוקא כח כנסת ישראל ולא כח משה, אך לא היו יכולים לאמר זה למשה כמובן".

* * *

הרה"ק ה'שפת אמת' זיע"א (שלח תר"א) העמיק בזה עוד לפרש על פי דברי זקינו הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זיע"א שסיבת הציווי על השליחות, היה כדי שתהא בידם הברירה להינצל על ידי שיהיו עושים את שליחותם לשם מצוה, ואז היה פועל בהם כח המשלח. ולא זו בלבד, אלא שכל אחד במעשיו בעצם הוא שליח לקיים את מצות השי"ת, ואם מכוון מעשיו לשם מצוה, בזה הוא זוכה שיהיה באת כח המשלח. וכך כתב: "אצ"ז מו"ר צעה"ה רגיל לומר כי גם אדם המקיים מצות בוראו שנשלח בעולם הזה כדי לעשות צונו יתברך נקרא שליחי מצוה בודאי. דקשה להמדרש מה ציווי השליחות מאחר שלא הוטב בעיני ה'. רק כי היה עצה להנצל ע"י שהשי"ת עשה מזה מצוה והיה להם לילך בתורת מצוה, אף כי היה רצונם מעצמם לשלוח מרגלים, מ"מ עתה שהיה להם ציווי מהשי"ת היו צריכין למסור ולבטל רצונם לעשות רק כדי לעשות השליחות, וממילא היו ניצולים, ובאופן זה היה טוב השליחות. וזה שאמר 'לאמר', שידעו שהוא ציווי השי"ת כנ"ל. וכן בכל מצוה אם האדם מבטל באמת כל רצונו, אף לא לזכות למדרגות, רק כדי לעשות רצון ה' בלבד, נקרא שנתן נפשו בהשליחות. כי אם מצרף חפצו אינו שליח.